C. S. Lewis

SCRISORILE

ZGÎNDĂRILA

SCRISORILE LUI ZGÎNDĂRILĂ

Scrisorile unui drac bătrîn către un drac tînăr

C. S. Lewis

Traducere de Mirela Rădoi

LOGOS

Traducător: Mirela Rădoi

Grafica şi coperta: Marcel Chirnoagă

Titlul original în limba engleză:

The Screwtape Letters © C. S. Lewis Pte Ltd 1942

Screwtape Proposes a Toast © C. S. Lewis Pte Ltd 1959, 1965

Drepturile în limba romînă © 1993, Editura LOGOS, Cluj, Romînia.

ISBN 973-95597-1-9

lui J. R. R. Tolkien

„Cel mai bun mod de a-l alunga pe diavol, dacă nu cedează la texte din Scriptură, este să-l iei în zeflemea şi să-l ironizezi, pentru că el nu suportă dispreţul."

Luther

„Diavolul,... spiritul mîndru... nu suportă să rîzi de el."

Thomas Morus

Prefață

Nu am nici cea mai mică intenție să explic cum mi-a căzut în mînă corespondența pe care o prezint acum publicului.

Există două greşeli egale şi opuse pe care noi, rasa umană, le putem face în legătură cu dracii. Una este să nu credem în existența lor. Cealaltă este să credem şi să avem pentru ei un interes exagerat şi bolnăvicios. În ce-i priveşte, ei sînt la fel de mulțumiți de ambele greşeli şi aclamă cu aceeaşi încîntare un materialist sau un vrăjitor.

Stilul folosit în această carte poate fi foarte uşor deprins de oricine îşi dă seama de şmecherie, dar cei rău intenționați sau exaltați, care ar putea să-i dea o întrebuințare greşită, nu-l vor învăța de la mine.

Cititorii sînt sfătuiți să-şi amintească că diavolul este un mincinos. Nu orice spune Zgîndărilă trebuie socotit adevărat, nici măcar din punctul lui de vedere. Eu nu am făcut nici o încercare de a identifica vreuna din ființele omeneşti menționate în scrisori, dar cred că e foarte puțin probabil ca portretele, să zicem ale părintelui Țepuş sau ale mamei pacientului să fie cu totul exacte. Există şi în Iad, ca şi pe Pămînt, dorințe irealizabile.

În concluzie, se cuvine să adaug că nu s-a făcut nici un efort de a rezolva cronologia scrisorilor. Scrisoarea numărul XVII pare să fi fost compusă înainte ca cearta să devină serioasă, dar, în general, metoda diabolică de datare pare să nu aibă nici o legătură cu timpul terestru şi eu n-am încercat să o reproduc. Istoria Războiului European, exceptînd situațiile în care se întîmplă să atenteze la condiția spirituală a unei ființe umane, nu prezintă, evident, nici un interes pentru Zgîndărilă.

C. S. Lewis, Magdalen Colege, 5 iulie 1941

I. Dragul meu Pelinişor,

Iau aminte la ceea ce spui despre îndrumarea lecturii pacientului tău şi grija ca el să se întîlnească cu o bună parte din prietenii săi materialişti. Dar oare nu eşti puțin cam *naiv?* Sună ca şi cum tu presupui că argumentul ar fi modul de a-l ține departe de ghearele Vrăjmaşului. Aşa ar fi fost, dacă ar fi trăit cu cîteva secole înainte. Pe atunci, oamenii ştiau încă destul de bine cînd un lucru era dovedit şi cînd nu şi, dacă era dovedit, atunci chiar îl credeau. Ei încă legau gîndirea de practică şi erau gata să-şi schimbe modul de viață în urma unei înlănțuiri de raționamente. Dar noi am schimbat mult situația cu ajutorul presei săptămînale şi cu alte arme de felul acesta. Omul tău, încă de copil, a fost obişnuit ca o duzină de filozofii incompatibile să-i joace deodată în cap. El nu se gîndeşte la doctrine dacă sînt, întîi de toate, „adevărate" sau „false", ci dacă sînt „academice" sau „practice", „depăşite" sau „contemporane", „convenționale" sau „barbare". Jargonul, nu argumentul, este cel mai bun aliat al tău în a-l ține departe de biserică. Nu-ți pierde timpul încercînd să-l faci să creadă că materialismul este *adevărat.* Fă-l să creadă că e puternic, sau viguros, sau curajos, că este filozofia viitorului – asta-l interesează.

Necazul cu argumentul este că mută toată lupta pe terenul Vrăjmaşului şi El poate să argumenteze, pe cînd în propaganda cu adevărat practică de felul celei pe care o sugerez El s-a dovedit, de-a lungul secolelor, cu mult inferior Tatălui Nostru din Adîncuri. Prin însuşi actul confruntării, tu trezeşti rațiunea pacientului şi, odată trezită, cine poate prevedea rezultatul? Chiar dacă un anumit şir de gînduri poate fi sucit în aşa fel încît să se încheie în favoarea noastră, vei descoperi că ai întărit în pacientul tău obiceiul fatal de a se preocupa de problemele universale şi de a-şi îndepărta atenția de la şuvoiul experiențelor senzoriale, imediate. Sarcina ta este să-i fixezi atenția asupra şuvoiului. Învață-l să-l numească „adevărata viață" şi nu-l lăsa să se întrebe ce înțelege prin „adevărată".

Adu-ți aminte că el nu este un spirit pur, ca tine. Cum tu n-ai fost niciodată om (ah, avantajul acesta nesuferit al Vrăjmaşului), nu-ți dai seama cît sînt ei de înrobiți de strînsoarea obişnuitului.

Am avut cîndva un pacient, un ateu convins, care obişnuia să studieze la British Museum. Într-o zi, pe cînd era acolo şi citea, am văzut că un şir de gînduri din mintea lui

începe s-o ia pe un drum greşit. Bine-nțeles, Vrăjmaşul a fost lingă el într-o clipită. Înainte să mă dezmeticesc eu, am văzut că munca mea de vreo douăzeci de ani începe să se clatine. Dacă mi-aş fi pierdut capul şi aş fi încercat o defensivă prin argumentare, aş fi fost distrus. Dar n-am fost aşa prost. Am lovit instantaneu în partea pe care omul o avea cel mai bine sub controlul meu şi am sugerat că era vremea prînzului.

Vrăjmaşul a făcut pesemne contrasugestia (ştii că nu se poate surprinde exact ce le spune el) că asta e ceva mai important decît masa. Cel puțin cred că acesta trebuie să fi fost firul lui, deoarece cînd am spus: „Exact, de fapt *prea* important ca să fie abordat la sfîrşitul dimineții", pacientul s-a luminat considerabil, iar pe cînd am adăugat: „Ar fi mult mai bine să revin după prînz şi să încep cu mintea odihnită", era deja în drum spre uşă. Odată ajuns în stradă, bătălia a fost cîştigată. I-am arătat un vînzător de ziare anunțînd ziarul de amiază şi autobuzul 73 care trecea, iar înainte de a pune piciorul pe scară i-am dat convingerea de neclintit că, oricît de ciudate ar fi ideile care i s-ar năzări cuiva închis doar cu cărțile sale, o doză sănătoasă de „viață adevărată" (prin care înțelege autobuzul şi vînzătorul de ziare) este suficientă pentru a-i arăta că „toate celelalte nu pot fi nicidecum adevărate". Ştia că a scăpat ca prin urechile acului şi, în anii următori, îi făcea plăcere să vorbească despre „acel nelămurit simț al actualului care este suprema noastră garanție împotriva aberațiilor logicii pure". Acum e în siguranță în casa Tatălui Nostru.

Începi să-mi prinzi ideea? Mulțumită proceselor pe care le-am pornit în ei cu secole în urmă, li se pare cu totul imposibil să creadă ceva neobişnuit cît timp au sub ochi obişnuitul. Continuă să-i arăți valoarea *obişnuitului.* Mai presus de orice, nu încerca să foloseşti ştiința (vreau să spun adevărata ştiință) ca apărare împotriva creştinismului. L-ar încuraja în mod cert să se gîndească la realități pe care nu le poate vedea şi atinge. Au existat cazuri triste printre fizicienii moderni. Dacă trebuie să-şi bage nasul în ştiință, ține-l la economie sau sociologie; nu-l lăsa să se îndepărteze de acea neprețuită „viață adevărată". Dar cel mai bine e să nu-l laşi să citească nimic despre ştiință, ci lasă-l să-şi facă o idee generală şi măreață că el ştie totul şi că tot ce a prins întîmplător din conversații şi lecturi ocazionale este „rezultatul cercetării moderne". Adu-ți aminte că eşti acolo ca să-l zăpăceşti. După cum vorbiți unii din voi, dracii tineri, oricine ar putea crede că sarcina

voastră este să-i învățați!

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

II. Dragul meu Pelinişor,

Constat cu o funebră neplăcere că pacientul tău a devenit creştin. Nu te consola cu speranța că vei scăpa de pedepsele obişnuite, ba chiar sînt încredințat că, în cele mai bune momente alte tale, nu poți nici măcar visa aşa ceva. Între timp, trebuie să salvăm ce se mai poate salva în situația asta. Nu trebuie să disperăm: sute de astfel de convertiți adulți au fost recuperați după un scurt sejur în tabăra Vrăjmaşului şi acum sînt cu noi. Toate *deprinderile* pacientului, atît intelectuale cît şi fizice, sînt încă în avantajul nostru.

În prezent, unul din marii noştri aliați este însăşi biserica. Să nu mă înțelegi greşit, nu mă refer la Biserică aşa cum o vedem noi, întinzîndu-se în timp şi spațiu şi înrădăcinată în veşnicie, cumplită ca nişte oşti sub steagurile lor. Mărturisesc că acesta este un spectacol care-i tulbură şi pe cei mai îndrăzneți ispititori ai noştri dar, din fericire este complet invizibil pentru aceşti oameni. Tot ce vede pacientul tău este imitația gotică, clădirea neterminată de pe noul teren. Cînd intră acolo, îl vede pe băcanul din vecini grăbindu-se să-i ofere, cu o expresie cam mieroasă, o cărțulie lucioasă ce conține liturghia pe care nici unul din ei n-o înțelege şi o cărticică ponosită cu textele stîlcite ale unor poezii religioase, majoritatea proaste şi tipărite foarte mic. Cînd ajunge în banca lui şi se uită în jur, îi vede tocmai pe acei vecini pe care pînă acum i-a evitat. Tu te poți baza destul de mult pe acei vecini. Fă să-i zboare gîndurile încoace şi încolo, între o expresie ca „trupul lui Hristos" şi fețele concrete din strana vecină. Contează foarte puțin, desigur, ce fel de oameni sînt în realitate cei din banca vecină. S-ar putea ca tu să-i cunoşti pe unii ca mari luptători de partea Vrăjmaşului. Nu contează. Pacientul tău e un nebun, mulțumită Tatălui Nostru din Adîncuri. Dacă vreunul din aceşti vecini cînfă fals sau are ghete ce scîrțîie, bărbie dublă sau haine neobişnuite, pacientul tău va crede destul de uşor că religia lor trebuie să fie, prin urmare, cam ridicolă. Vezi, în stadiul actual el are despre „creştini" o idee pe care o consideră spirituală, dar care e de fapt în mare măsură picturală. Capul îi este plin de togi, sandale, armuri şi picioare goale şi simplul fapt că ceilalți oameni din biserică poartă haine

moderne este pentru el o povară reală, deşi inconştientă, desigur. Nu-i da vreodată voie să iasă la iveală, nu-l lăsa niciodată să se întrebe cum s-ar aştepta să arate oamenii, învăluie în ceață tot ce are în cap şi vei avea cu ce să te distrezi toată veşnicia, producîndu-i clarviziunea deosebită pe care o oferă iadul.

Deci, lucrează din greu la dezamăgirea sau la pierderea interesului pacientului, care urmează în mod sigur după primele săptămîni de frecventare a bisericii. Vrăjmaşul îngăduie ivirea acestei dezamăgiri în pragul fiecărei încercări omeneşti şi ea se iveşte atunci cînd băiatul, care la grădiniță a fost vrăjit de poveştile din Odiseea, se apucă cu nădejde să învețe limba greacă; se iveşte atunci cînd îndrăgostiții se căsătoresc şi încep adevărata misiune de a trăi împreună. În fiecare aspect al vieții, ea marchează trecerea de la aspirația visătoare la munca grea. Vrăjmaşul îşi ia acest risc pentru că are ciudatul capriciu de a-i transforma pe toți aceşti dezgustători paraziți umani în ceea ce numeşte El „slujitori şi adoratori liberi". „Fii" este cuvîntul pe care îl foloseşte, cu plăcerea Lui

învederată de a degrada întreaga lume spirituală prin legăturile nefireşti cu aceste animale bipede. Dorind libertatea lor, El refuză, prin urmare, să-i poarte doar prin sentimente sau obiceiuri spre vreuna din ţintele pe care le pune înaintea lor. El îi lasă „de capul lor" şi aici se află şansa noastră, dar nu uita, aici se află şi pericolul nostru. Odată depăşită cu succes această pustie iniţială, ei devin mult mai puţin dependenţi de emoţii şi deci, mult mai greu de ispitit.

Pînă acum am scris presupunînd că oamenii din banca vecină nu oferă nici un temei raţional de dezamăgire. Bineînţeles că dacă el există, dacă pacientul ştie că femeia aia cu pălăria caraghioasă este o pasionată jucătoare de bridge sau că omul cu ghete ce scîrţîie este un zgîrcit şi un cămătar, atunci munca ta este cu atît mai uşoară. Tot ce trebuie să faci e să nu laşi să-i treacă prin cap întrebarea: „Dacă eu, fiind ceea ce sînt, mă pot considera creştin într-un anumit sens, de ce ar trebui ca diferitele defecte ale oamenilor din strana vecină să dovedească că religia lor este doar ipocrizie şi convenţie?" Poate vrei să întrebi dacă poţi împiedica să-i treacă prin cap chiar şi unui om un gînd atît de evident. Se poate, Pelinişor, se poate. Manipulează-l cum trebuie şi pur şi simplu n-o să-i treacă prin cap. El n-a fost destul de mult timp cu Vrăjmaşul ca să aibă deja o smerenie autentică. Ceea ce spune despre starea lui de păcat, chiar cînd o face în termeni generali, este doar vorbărie goală. În adîncul inimii, el totuşi crede că a adunat în registrul Vrăjmaşului o balanţă de credit foarte favorabilă lăsîndu-se convertit şi crede că doredeşte multă smerenie şi condescendenţă mergînd la biserică cu aceşti vecini „mărginiţi" şi banali. Ţine-l cît poţi mai mult în această stare de spirit!

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

III. Dragul meu Pelinişor,

Sînt foarte mulţumit de ceea ce-mi spui despre relaţia acestui om cu mama lui. Trebuie să te foloseşti însă de avantajul tău. Vrăjmaşul va lucra dinăuntru înspre afară, ridicînd treptat şi din ce în ce mai mult conduita pacientului la noul standard şi poate ajunge în orice clipă la comportamentul lui faţă de bătrîna doamnă. Ar fi de dorit să ajungi tu primul acolo. Ţine legătura strînsă cu colegul nostru Ghiorţăilă, căruia i-a fost

încredințată mama, şi stabiliți împreună în casa aceea un obicei bine înrădăcinat de enervare reciprocă: împunsăturile zilnice. Următoarele metode sînt de folos:

1. Fă-l să se gîndească la viața lăuntrică. El consideră convertirea ceva *lăuntric,* aşa că în prezent atenția îi este îndreptată mai ales spre stările lui de spirit, sau mai degrabă spre versiunea lor foarte cenzurată, care e tot ce ar trebui să-l laşi să vadă. Încurajează aceasta. Împiedică-l să se ocupe de datoriile cele mai elementare îndreptîndu-l spre cele mai avansate şi spirituale. Agravează cea mai folositoare însuşire omenească, oroarea de evident şi neglijarea acestuia. Trebuie să-l aduci într-o stare în care să poată practica autoanaliza timp de o oră fără să descopere vreuna din acele realități despre sine care sînt cît se poate de clare pentru oricine a trăit în aceeaşi casă sau a lucrat în acelaşi birou cu el.

2. Fără îndoială, este imposibil să-l împiedici să se roage pentru mama lui, dar avem mijloace prin care să-i facem rugăciunile inofensive. Asigură-te că sînt întotdeauna foarte „spirituale", că el e întotdeauna preocupat de starea sufletului ei şi niciodată de reumatismul ei. Vor rezulta două avantaje: în primul rînd, atenția lui va fi fixată spre ceea ce el consideră a fi păcatele ei şi pe care, cu puțină călăuzire din partea ta, poate fi determinat să le identifice cu orice acțiune de-a ei care lui nu-i convine sau îl irită. Astfel, poți zgîndări mai adînc rănile din timpul zilei, chiar cînd e în genunchi: operațiunea nu este deloc dificilă şi o vei găsi foarte distractivă, în al doilea rînd, din moment ce ideile lui despre sufletul mamei sale vor fi foarte dure şi eronate, într-o oarecare măsură el se va ruga pentru o persoană imaginară şi va fi sarcina ta să o faci pe acea persoană imaginară pe zi ce trece tot mai puțin asemănătoare mamei adevărate – bătrîna cu limbă ascuțită de la micul dejun. Cu timpul, poți obține o separare atît de mare încît nici un gînd sau sentiment din rugăciunile lui pentru mama imaginară nu se va strecura vreodată în comportamentul său față de cea adevărată. Eu am ținut pacienți de-ai mei atît de strîns în gheare, încît puteau fi aduşi într-o clipă de la rugăciunea înfocată pentru „sufletul" soției sau fiului lor la a-şi bate ori insulta soția sau fiul, fără nici o remuşcare.

3. Cînd doi oameni trăiesc împreună de mulți ani, se întîmplă ca fiecare să aibă tonuri ale vocii şi expresii ale feței aproape insuportabil de enervante pentru celălalt. Lucrează

la aceasta. Fă-l să observe întotdeauna acea ridicare a sprîncenei specifică mamei lui, pe care a învățat s-o urască din copilărie şi lasă-l să se gîndească cît de mult îi displace. Lasă-l să presupună că ea ştie cît este de enervantă şi că o face înadins. Dacă îți cunoşti meseria, el nu va observa enorma improbabilitate a acestei presupuneri. Şi, bineînțeles, nu-l lăsa niciodată să bănuiască că şi el are tonuri şi priviri care o enervează pe ea la fel de tare. Asta e uşor de aranjat fiindcă el nu se poate vedea sau auzi pe sine.

4. În mediile civilizate, ura domestică se exprimă de obicei spunînd lucruri care ar părea cu totul nevinovate pe hîrtie (nu *cuvintele* sînt supărătoare), dar cu o asemenea intonație sau într-un asemenea moment încît nu sînt departe de o palmă peste obraz. Pentru a menține jocul, trebuie ca tu şi Ghiorțăilă să aveți grijă ca fiecare din nebunii ăştia doi să aibă un fel de standard dublu. Pacientul tău trebuie să pretindă ca toate afirmațiile lui să fie interpretate după valoarea lor nominală şi judecate doar după cuvinte, în timp ce el judecă toate vorbele marnei lui după interpretările cele mai

amănunțite şi hipersensibile ale tonului, contextului şi intonației suspectate. Ea trebuie încurajată să facă la fel cu el. Astfel, după fiecare ceartă amîndoi se pot despărți convinşi, sau aproape convinşi, că sînt cu totul nevinovați. Cunoşti vorba aceea: „O întreb doar cît e ceasul şi ea gata, explodează!". Odată bine fixat obiceiul acesta, vei avea situația desfătătoare a unui om care spune intenționat lucruri supărătoare şi totuşi e jignit cînd sînt luate drept ofensă.

În sfîrşit, spune-mi ceva despre poziția religioasă a bătrînei doamne. E cît de cît geloasă pe noul factor din viața fiului ei? Îi e cît de cît ciudă că el a trebuit să învețe de la alții şi atît de tîrziu ceva pentru care ea consideră că i-a oferit ocazia atît de bună de a afla în copilărie? Crede că el face mare „caz" din asta sau că a obținut ceva prea uşor? Adu-ți aminte de fratele mal mare din povestea Vrăjmaşului.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

IV. Dragul meu Pelinişor,

Sugestiile de ageamiu din ultima ta scrisoare mă previn că e timpul să-ți scriu mai pe larg în legătură cu spinoasa problemă a rugăciunii. Ai fi putut renunța la observația că sfatul meu cu privire la rugăciunile pentru mama sa sa dovedit „deosebit de nefericit". Nu e ceea ce ar trebui să-i scrie un nepot unchiului său, nici un tînăr ispititor subsecretarului unui departament. Dovedeşte şi neplăcuta dorință de a scăpa de răspundere; trebuie să înveți să plăteşti pentru gafele tale.

Lucrul cel mai bun, cînd se poate, este să împiedici cu totul intenția serioasă a pacientului de a se ruga. Cînd pacientul este un adult recent reconvertit la partida Vrăjmaşului, aşa cum e omul tău, asta se poate face cel mai bine încurajîndu-l să-şi amintească sau să creadă că-şi aminteşte rugăciunile repetate papagaliceşte în copilărie. Ca reacție adversă, poate fi convins să năzuiască spre ceva cu totul spontan, interiorizat, intim, neuniform. Şi asta înseamnă de fapt, pentru un începător, strădania de a produce în el însuşi o *dispoziție* cucernică nedefinită, în care concentrarea reală a voinței şi inteligenței nu are nici un rol. Unul din poeții lor, Coleridge, a notat că el nu se ruga „mişcîndu-şi buzele şi în genunchi", ci doar „în spirit de dragoste" şi în voia unei „stări de rugăciune".

Este exact rugăciunea pe care o vrem noi şi, din moment ce are o asemănare superficială cu rugăciunea tăcută practicată de cei ce sînt foarte avansaţi în serviciul Vrăjmaşului, pacienţii isteţi şi leneşi pot fi păcăliţi astfel o perioadă destul de lungă. Sau, cel puţin, pot fi convinşi că poziţia corpului nu le afectează rugăciunea, deoarece ei uită mereu ceea ce tu trebuie să-ţi aminteşti întotdeauna: că ei sînt animale, şi că orice face trupul lor, le afectează sufletul. E amuzant că muritorii îşi închipuie întotdeauna că noi le băgăm ceva în cap. În realitate, opera noastră cea mai reuşită este să nu lăsăm nimic să intre.

Dacă aceasta dă greş, trebuie să recurgi la o şi mai subtilă dirijare a intenţiei lui. Ori de cîte ori îl ascultă pe Vrăjmaş, noi sîntem înfrînţi, dar există căi prin care să fie împiedicaţi s-o facă. Cea mai simplă este să le abaţi privirea de la El spre ei înşişi. Fă-i să-şi cerceteze cugetul şi să încerce să producă acolo *sentimente* prin acţiunea propriei lor voinţe. Cînd vor să-I ceară milă, în loc de asta lasă-i să încerce să fabrice sentimente caritabile faţă de ei înşişi şi să nu-şi dea seama ce fac. Cînd vor să se roage pentru curaj, lasă-i să încerce să se simtă într-adevăr curajoşi. Cînd spun că se roagă pentru iertare, lasă-i să încerce să se simtă iertaţi. învaţă-i să aprecieze valoarea fiecărei rugăciuni, după cum reuşesc să producă sentimentul dorit şi nu-i lăsa niciodată să bănuiască cît de mult depinde succesul sau eşecul lor de faptul că, în acel moment, sînt sănătoşi sau bolnavi, odihniţi sau obosiţi.

Dar, bineînţeles că Vrăjmaşul nu va lenevi între timp. Oricînd e vorba de rugăciune, există pericolul acţiunii Lui directe. El e nepăsător în mod cinic faţă de demnitatea poziţiei Lui şi a noastre, ca spirite pure şi, fără pic de ruşine, revarsă cunoaştere de sine asupra animalelor umane îngenuncheate. Dar, chiar dacă îţi zădărniceşte prima încercare de inducere în eroare, avem o armă şi mai subtilă. Oamenii nu încep cu acea percepere directă a Lui, pe care, din nefericire, noi n-o putem evita. Ei nu au cunoscut niciodată acea lumină îngrozitoare, acea privire ucigătoare şi mistuitoare care induce durerea continuă din viaţile noastre. Dacă priveşti în sufletul pacientului cînd se roagă, nu vei găsi *aceasta.* Dacă examinezi obiectul atenţiei Iui, vei afla că este un obiect compozit ce conţine multe ingrediente de-a dreptul ridicole. Vor fi acolo imagini provenite din picturi ale Vrăjmaşului, aşa cum a apărut El în timpul episodului compromiţător cunoscut sub numele de întrupare; vor fi şi imagini mai vagi, poate chiar sălbatice şi puerile, asociate

celorlalte două Persoane. Va fi chiar şi ceva din propria sa venerație (şi din senzațiile fizice ce o însoțesc) obiectivată şi atribuită obiectului venerat. Am cunoscut cazuri în care ceea ce pacientul numea „Dumnezeul" lui era de fapt *localizat:* sus, la stînga, în colțul tavanului din dormitor, sau în capul lui, sau într-un crucifix pe perete. Dar, oricare ar fi natura obiectului compozit, trebuie să-l faci să se roage lucrului pe care l-a făcut el şi nu Persoanei care l-a creat pe el. Poți chiar să-l încurajezi să acorde mai mare importanță corectării şi îmbunătățirii obiectului său compozit şi să-l aibă neîntrerupt în minte în timpul rugăciunii. Pentru că, dacă ajunge vreodată să facă deosebirea, dacă vreodată îşi îndreaptă rugăciunile în mod conştient „nu spre ceea ce cred eu că eşti, ci spre ceea ce Tu ştii că eşti", situația noastră este, pentru moment, disperată. Odată ce toate gîndurile şi închipuirile lui sint date deoparte sau, dacă sînt păstrate, sînt însoțite de recunoaşterea deplină a naturii lor pur subiective, iar omul se încredințează Prezenței cu totul reale, externe, invizibile, aflată acolo în cameră cu el şi niciodată cunoscută de el aşa cum el e cunoscut de ea, atunci se poate neprevăzutul. Pentru evitarea acestei situații, această adevărată dezgolire a sufletului în rugăciune, vei fi ajutat de faptul că oamenii înşişi n-o doresc atît de mult cît cred ei: ar putea primi mai mult decît pentru cît s-au tocmit.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

V. Dragul meu Pelinişor,

Sînt cam decepționat. Aşteptam un raport detaliat despre munca ta şi primesc în schimb o rapsodie atît de confuză ca ultima ta scrisoare. Spui că „delirezi de bucurie" pentru că oamenii din Europa au început alt război de-al lor. Văd foarte bine ce ți s-a întîmplat: nu delirezi, eşti doar beat. Citind printre rîndurile relatării tale foarte dezechilibrate despre noaptea de nesomn a pacientului tău, pot să refac destul de exact starea ta de spirit. Pentru prima dată în cariera ta ai gustat din licoarea aceea care este răsplata pentru toate ostenelile noastre – chinul şi tulburarea unui suflet omenesc – şi ți s-a urcat la cap. Nu prea te pot învinui, nu mă aştept să găsesc un cap bătrîn pe umeri tineri. A reacționat pacientul la vreuna din imaginile tale de groază despre viitor? Ai strecurat cumva nişte priviri autocompătimitoare spre trecutul fericit, nişte fiori în adîncul

stomacului? Ți-ai jucat frumuşel rolul, aşa e? Ei, e cît se poate de firesc, dar, nu uita, Pelinişor, mai întîi datoria, şi pe urmă plăcerea. Dacă vreo îngăduință din partea ta va duce la pierderea definitivă a prăzii, vei suferi de sete toată veşnicia pentru înghițitura pe care o savurezi atît de mult de la prima sorbitură. Pe de altă parte, dacă acum şi aici, cu sîrguință constantă şi calmă, reuşeşti în cele din urmă să-i cîştigi sufletul, atunci el va fi al tău pentru totdeauna: un potir viu, plin ochi cu disperare, groază şi uimire, pe care îl poți duce la buze ori de cîte ori doreşti. Deci nu lăsa nici o exaltare temporară să te distragă de la ocupația reală de a submina credința şi de a împiedica formarea virtuților. Să-mi trimiți neapărat în următoarea scrisoare o relatare completă despre reacțiile pacientului față de război, pentru ca să putem chibzui dacă e mai bine să-l faci un patriot extremist sau un pacifist înfocat. Sînt tot felul de posibilități. Între timp, trebuie să te previn să nu aştepți prea multe de la război.

Bineînțeles că războiul este distractiv, teama imediată şi suferința oamenilor fiind o reconfortare legitimă şi plăcută pentru miliardele de lucrători trudnici ai noştri. Dar ce bine permanent ne face nouă, dacă nu-l folosim pentru a duce suflete Tatălui Nostru din Adîncuri? Cînd văd suferința trecătoare a oamenilor care pînă la urmă ne scapă, mă simt ca şi cînd aş fi gustat primul fel de mîncare la un banchet bogat şi apoi sînt lipsit de restul bunătăților. E mai rău decît să nu fi gustat deloc. Vrăjmaşul, credincios metodelor Lui barbare de război, ne lasă să vedem suferința scurtă a favoriților Săi numai ca să ne chinuiască şi să ne tortureze, să-şi bată joc de foamea neîncetată pe care, după cum se ştie, în actuala fază a marelui conflict, o impune blocada Lui. Aşa că, să ne gîndim mai bine cum să folosim acest Război European, decît cum să ne bucurăm de el, doarece are anumite tendințe inerente care, în ele însele, nu ne sînt nicidecum favorabile. Ne putem aştepta la multă cruzime şi imoralitate, dar dacă nu avem grijă, vom vedea cum în necazul acesta ei se întorc la Vrăjmaş cu miile, în timp ce zeci de mii care nu vor merge chiar pînă acolo, îşi vor abate totuşi atenția de la ei înşişi spre valori şi cauze pe care le consideră mai înalte decît persoana lor. Ştii că Vrăjmaşul dezaprobă multe din cauzele acestea, dar tocmai aici este El incorect. El deseori capturează oameni ce şi-au dat viața pentru cauze pe care el le consideră rele, pe motivul monstruos de complicat că oamenii le-au crezut bune

şi au făcut ce au crezut ei că e mai bine. Mai gîndeşte-te şi cîte decese nedorite apar în timpul războiului. Omenii sînt omorîți în locuri unde ştiau că ar putea fi ucişi şi spre care, dacă sînt din tabăra Vrăjmaşului, merg pregătiți. Cu cît ar fi mai bine pentru noi, dacă toți oamenii ar muri în sanatorii scumpe, printre doctori care mint, surori medicale care mint, prieteni care mint, aşa cum i-am învățat noi, promițînd viață celor pe moarte, încurajînd părerea că boala scuză orice capriciu şi, dacă muncitorii noştri îşi cunosc meseria, chiar respingînd orice menționare a preotului, pentru ca nu cumva asta să-i dezvăluie bolnavului starea sa reală! Şi cît de dezastruoasă este pentru noi continua amintire a morții pe care o impune războiul! Una dintre armele noastre cele mai bune, mulțumirea pămîntească, devine inutilă, în timpul războiului, nici chiar omul nu poate crede că va trăi veşnic.

Ştiu că Răpănosu şi alții au văzut în războaie o mare ocazie pentru atacuri împotriva credinței, dar eu cred că părerea aceasta a fost exagerată. Celor ce sînt partizani ai Vrăjmaşului, El le-a spus clar că suferința este o parte esențială a ceea ce El numeşte Răscumpărare, aşa că o credință distrusă de război sau ciumă nu a meritat cu adevărat osteneala de a o distruge. Vorbesc de suferința difuză şi de durată, aşa cum o produce războiul. Desigur, în momentul exact al groazei, al nenorocirii sau al durerii fizice, poți să-ți înhați omul cînd rațiunea este temporar suspendată, dar chiar şi atunci, am ajuns la descoperirea că, dacă apelează la statul major al Vrăjmaşului, postul e aproape întotdeauna apărat.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VI. Dragul meu Pelinişor,

Sînt încîntat să aflu că vîrsta şi profesia pacientului tău fac posibilă, dar nicidecum sigură, chemarea sa în serviciul militar. Noi vrem ca el să aibă maximum de nesiguranță pentru ca mintea să-i fie plină de imagini contradictorii despre viitor, fiecare din ele stîrnind speranță sau teamă. Nimic nu se compară cu încordarea sau neliniştea în baricadarea minții omeneşti împotriva Vrăjmaşului. El vrea ca oamenii să fie preocupați de ceea ce fac; obligația noastră este să-i facem să se gîndească la ce li se va întîmpla.

Cu siguranță că pacientul tău va fi prins deja ideea că trebuie să se supună cu răbdare voinței Vrăjmaşului. Ceea ce înțelege Vrăjmaşul prin aceasta e, în primul rînd, că el trebuie să primească cu răbdare necazurile ce i-au fost date în prezent, nesiguranța şi încordarea actuală. Despre *aceasta* trebuie să spună „facă-se voia Ta" şi pentru datoria zilnică de a suporta *aceasta* i se va da pîinea zilnică. E obligația ta să ai grijă ca pacientul să nu se gîndească niciodată la teama prezentă ca fiind crucea rînduită lui, ci doar la lucrurile de care se teme. Lasă-l să le considere pe acestea drept crucile lui, lasă-l să uite că, din moment ce sînt incompatibile, nu i se pot întîmpla toate şi lasă-l să încerce să practice anticipat teama şi răbdarea față de toate, deoarece adevărata resemnare, în acelaşi moment, în fața unei mulțimi de destine diferite şi ipotetice este aproape imposibilă, iar Vrăjmaşul nu-i prea ajută pe cei ce încearcă să o atingă. Resemnarea față de suferința prezentă şi personală, chiar acolo unde suferința constă în frică, e mult mai uşoară şi de obicei ajutată de această acțiune directă.

Aici e implicată o importantă lege spirituală. Ți-am explicat că-i poți slăbi rugăciunile distragîndu-i atenția de la Vrăjmaş spre starea lui de spirit referitor la Vrăjmaş. Pe de altă parte, teama devine mai uşor de stăpînit atunci cînd mintea pacientului e abătută de la obiectul temut spre teama însăşi, considerată ca o stare de spirit prezentă şi nedorită, iar cînd consideră teama drept crucea lui, o va privi inevitabil ca pe o stare de spirit. Deci se poate formula regula generală: în toate activitățile minții care favorizează cauza noastră, încurajează-ți pacientul să nu se gîndească la el însuşi, ci să se concentreze asupra obiectului, dar în toate activitățile favorabile Vrăjmaşului, îndreaptă-i gîndurile spre el însuşi. Lasă ca o jignire sau trupul unei femei să-i fixeze atenția în afară, ca să nu reflecteze: „Acum intru într-o stare numită Mînie, sau în starea numită Poftă". Dimpotrivă, lasă ca reflecția „sentimentele mele devin din ce în ce mai evlavioase sau mai miloase" să-i atragă într-atît atenția spre sine, încît să nu mai privească dincolo de el pentru a-L vedea pe Vrăjmaşul nostru sau pe aproapele său.

În ce priveşte atitudinea sa generală față de război, nu trebuie să te *bazezi* prea mult pe acele sentimente de ură despre care oamenilor le place atît de mult să discute în publicațiile lor creştine sau anticreştine. În chinul său, desigur că pacientul poate fi

încurajat să se răzbune prin nişte sentimente revanşarde îndreptate împotriva conducătorilor germani şi asta e bine atîta timp cît merge, dar de obicei e un fel de ură melodramatică sau mitică îndreptată împotriva unor ţapi ispăşitori imaginari. Niciodată nu i-a întîlnit pe oamenii aceştia în viaţa de toate zilele, ei nu sînt decît nişte figuri de ceară modelate după ceea ce află din ziare. Rezultatele unei astfel de uri imaginare sînt, adesea, cît se poate de nemulţumitoare şi, dintre toţi oamenii, englezii sînt în privinţa asta cei mai deplorabili papă-lapte. Ei sînt creaturi din alea jalnice care, cu voce tare, proclamă că tortura e prea bună pentru duşmanii lor şi apoi îi dau ceai şi ţigări primului pilot german rănit care se iveşte la uşa din spate.

Orice ai face, în sufletul pacientului tău va fi un pic de bunătate şi un pic de răutate. Lucrul important este să-i îndrepţi răutatea spre semenii săi apropiaţi, pe care-i întîlneşte zilnic, şi să-i îndepărtezi bunătatea spre limitele îndepărtate, către oamenii pe care nu-i cunoaşte. Astfel, răutatea devine în întregime reală, iar bunătatea în mare măsură imaginară. E inutil să-i stîrneşti ura împotriva germanilor, dacă, în acelaşi timp, între el şi mama lui, patronul sau omul pe care îl întîlneşte pe stradă, se înfiripă obiceiul dăunător al filantropiei. Gîndeşte-te la omul tău ca la o serie de cercuri concentrice, voinţa lui fiind cercul cel nai mic, urmînd apoi intelectul şi la urmă imaginaţia. Nu poţi spera să excluzi deodată din toate cercurile tot ce miroase a Vrăjmaş, dar trebuie să continui să împingi toate virtuţile în exterior, pînă ce se localizează în cercul imaginaţiei, iar toate calităţile dorite se află în interior, în voinţă. Virtuţile nu sînt cu adevărat fatale decît in măsura in care ajung la voinţă şi se materializează in deprinderi (nu mă refer, desigur, la ceea ce pacientul ia drept voinţa lui, fierberea şi frămîntarea conştientă a hotărîrilor şi dinţii încleştaţi, ci adevăratul centru, ceea ce Vrăjmaşul numeşte Inima). Nici o virtute zugrăvită in imaginaţie sau aprobată de intelect şi chiar iubită şi admirată într-o oarecare măsură, nu poate ţine un om departe de casa Tatălui Nostru, din contră, îl vor face şi mai amuzant cînd va ajunge acolo.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VII. Dragul meu Pelinişor,

Îmi spun că ar trebui să mă întrebi dacă este absolut esențial ca pacientul să nu fie înştiințat de existența noastră. Acestei întrebări i s-a răspuns, cel puțin pentru faza actuală a luptei, de către Marele Comandament. Pentru moment, politica noastră este să rămînem ascunşi. Bineînțeles că nu a fost întotdeauna aşa. Într-adevăr, avem de înfruntat o teribilă dilemă. Cînd oamenii se îndoiesc de existența noastră, noi pierdem toate rezultatele atrăgătoare ale terorii directe şi nu producem vrăjitori. Pe de altă parte, cînd cred în noi, nu-i putem face materialiştl sau sceptici, cel puțin nu încă. Am mari speranțe că, la timpul potrivit, vom învăța cum să sentimentalizam şi să mitologizăm ştiința lor în asemenea măsură încît să se poată strecura ceea ce de fapt e credința în noi (deşi nu sub acest nume), în timp ce mintea omului va rămîne închisă pentru credința în Vrăjmaş. „Forța vieții", cultul sexului şi unele aspecte ale psihanalizei se pot dovedi utile aici. Dacă vom realiza vreodată opera noastră desăvîrşită, Vrăjitorul Materialist, omul care nu foloseşte, ci chiar se închină cu adevărat la ceea ce el numeşte vag „Forțe", în timp ce neagă existența „spiritelor", atunci vom putea întrezări sfîrşitul războiului. Între timp însă, trebuie să ascultăm ordinele. Nu cred că îți va fi foarte greu să-l ții pe pacient în ignoranță. Faptul că în imaginația modernă „dracii" sînt figuri predominant *comice* te va ajuta. Dacă începe să-i treacă prin cap vreo bănuială cît de mică despre existența ta, sugerează-i imaginea cuiva în pantaloni roşii strimți şi convinge-l că, din moment ce nu poate crede în aşa ceva (această metodă de a-i încurca e luată din manualele vechi), nu poate crede nici în tine.

Nu mi-am uitat promisiunea de a mă gîndi dacă trebuie să-l facem pe pacient un patriot extremist sau un pacifist extremist. Orice extreme, cu excepția devotamentului extrem pentru Vrăjmaş, trebuie încurajate. Nu întotdeauna, bineînțeles, ci în perioada asta. Unele epoci sînt căldicele şi mulțumite de sine, iar datoria noastră este să-l liniştim ca să adoarmă încă şi mai repede. Alte epoci, dintre care şi cea actuală, sînt dezechilibrate şi predispuse la dezbinări, iar datoria noastră este să le stîrnim. Orice grup mic unit prin interese pe care alții le ignoră sau nu le agreează, tinde să dezvolte înăuntrul său o seră de admirație reciprocă, iar față de lumea din afară multă mîndrie şi ură, care sînt întreținute fără ruşine, deoarece o susține „Cauza" şi ea e considerată impersonală. Asta e valabil

chiar şi atunci cînd micul grup există în primul rînd pentru scopurile Vrăjmaşului. Noi vrem ca biserica să fie mică nu numai pentru ca tot mai puțini oameni să-l poată cunoaşte pe Dumnezeu, dar şi pentru ca cei ce-L cunosc să poată dobîndi acea încordare neliniştitoare şi apărarea autojustificatoare a unei societăți sau coterii secrete. Biserica e, desigur, bine apărată şi încă nu am reuşit să-i dăm toate caracteristicile unei facțiuni, dar deseori facțiuni subordonate din interiorul ei au produs rezultate admirabile, de la partidele lui Pavel şi Apolo în Corint, pînă la partidele puritane şi sacramentale din cadrul Bisericii Anglicane.

Dacă pacientul tău poate fi împins să devină un adversar al războiului, se va trezi automat într-o societate mică, zgomotoasă, organizată şi nepopulară, iar urmările acestui fapt asupra unui creştin atît de proaspăt vor fi, aproape sigur, pozitive. Dar numai *aproape* sigur. A avut cumva îndoieli serioase asupra înrolării într-un război drept înainte să înceapă actualul război? Este un om de mare curaj fizic, atît de mare încît să nu aibă nici o îndoială semiconştientă cu privire la motivele adevărate ale pacifismului său? E posibil ca atunci cînd e cît se poate de sincer (nici un om nu e niciodată cu totul sincer) să fie pe deplin convins că e mînat în întregime de dorința de a-l asculta pe Vrăjmaş. Dacă e un astfel de om, e probabil ca pacifismul său să nu ne ajute prea mult şi probabil că Vrăjmaşul îl va proteja de consecințele obişnuite ale apartenenței la o sectă. În acest caz, planul cel mai bun ar fi să încerci o criză emoțională bruscă, confuză, din care ar putea ieşi un convertit nesigur la patriotism. Lucrurile acestea se pot aranja de cele mai multe ori, dar, dacă e omul pe care-l bănuiesc, încearcă Pacifismul.

La orice va adera el, sarcina ta principală va fi aceeaşi: lasă-l să înceapă prin a trata Patriotismul sau Pacifismul ca o parte a religiei lui. Apoi lasă-l, sub influența spiritului partizan, să ajungă s-o considere ca cea mai importantă parte. Apoi, discret şi treptat, pregăteşte-l pînă în stadiul în care religia devine doar o parte a cauzei şi creştinismul e apreciat mai ales datorită argumentelor excelente pe care le poate furniza în favoarea eforturilor belicoase sau pacifiste ale Angliei. Atitudinea de care e bine să-l fereşti este cea în care afacerile vremelnice sînt tratate în primul rind ca subiect al ascultării. Odată ce ai făcut ca lumea să fie un scop şi credința un mijloc, aproape că ai cîştigat omul şi contează

prea puțin ce fel de scop lumesc urmăreşte. El e al nostru, cu condiția ca întrunirile, pamfletele, politica, mişcările, cauzele şi campaniile să conteze pentru el mai mult decît rugăciunile, împărtăşania şi mila. Şi cu cît e mai religios (în felul acesta), cu atît mai sigur e al nostru. Aş putea să-ți arăt o temniță plină aici jos.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VIII. Dragul meu Pelinişor,

Deci, aşa, „ai mari speranțe că faza religioasă a pacientului e pe ducă". Întotdeauna am crezut că s-a ales praful de Colegiul de Pregătire de cînd l-au pus pe bătrînul Bălosu în fruntea lui. Acum sînt sigur. Nu ți-a vorbit nimeni niciodată de legea ondulației?

Oamenii sînt nişte amfibil, jumătate spirit şi jumătate animale (hotărîrea Vrăjmaşului de a produce un hibrid atît de revoltător a fost unul din lucrurile care l-au determinat pe Tatăl Nostru să-I retragă sprijinul). Ca spirite, ei aparțin lumii eterne, dar ca animale trăiesc în timp. Asta înseamnă că, în timp ce spiritul lor poate fi dirijat spre un

scop etern, trupurile, pasiunile şi închipuirile lor sînt în continuă schimbare, deoarece a exista în timp înseamnă a te schimba. Prin urmare, apropierea lor maximă de constanță este ondulația, întoarcerea repetată la un nivel de la care coboară în mod repetat, o serie de urcuşuri şi coborişuri. Dacă ți-ai fi urmărit cu atenție pacientul, ai fi văzut aceste ondulații în fiecare domeniu al vieții lui: în interesul pentru munca lui, afecțiunea față de prieteni, dorințele lui fizice, toate urcă şi coboară. Cît timp trăieşte pe pămînt, perioadele de bogăție şi însuflețire fizică şi emoțională vor alterna cu perioade de împietrire şi sărăcie. Uscăciunea şi monotonia prin care trece pacientul tău acum nu sînt opera ta, aşa cum crezi tu prosteşte; ele sînt pur şi simplu un fenomen natural ce nu ne va aduce nici un cîştig dacă nu-l folosim cum trebuie.

Pentru a hotărî cum să-l foloseşti mai bine, trebuie să te întrebi cum vrea să-l folosească Vrăjmaşul şi apoi să faci exact invers. S-ar putea să fii surprins să afli că, în eforturile Lui de a obține stăpînirea permanentă a unui suflet, El se *bazează* mai mult pe coborîşuri decît pe urcuşuri. Unii din favoriții lui deosebiți au trecut prin coborîşuri mai lungi şi mai adînci decît oricine altcineva. Motivul este următorul: pentru noi, omul este în primul rînd hrană; țelul nostru este absorbirea voinței lui într-a noastră, mărind în acest fel teritoriul nostru din eul său. Dar ascultarea pe care Vrăjmaşul o pretinde oamenilor este cu totul altceva. Trebuie să privim în față faptul că toată vorbăria despre dragostea Lui pentru oameni şi despre slujirea Lui ca fiind libertatea absolută nu este doar propagandă (aşa cum ar fi unii tentați să creadă), ci un adevăr înfricoşător. El vrea *cu adevărat* să umple universul cu o mulțime de astfel de replici mărunte şi scîrboase ale Lui însuşi, creaturi a căror viață, la scara ei miniaturală, va fi calitativ ca a Lui însuşi, nu din cauză că i-a absorbit, ci din cauză că voința lor s-a supus de bunăvoie voinței Lui. Noi vrem turmă, care la urmă să devină hrană. El vrea slujitori, care să devină în cele din urmă fii. Noi vrem să sorbim, El vrea să reverse. Noi sîntem goi şi vrem să ne umplem, El e plin şi se revarsă. Țelul războiului nostru este o lume în care Tatăl Nostru din Adîncuri să fi absorbit in el toate ființele. Vrăjmaşul vrea o lume plină de ființe unite cu El, dar totuşi distincte.

Şi aici apare coborîşul. Precis te-ai întrebat deseori de ce Vrăjmaşul nu-şi foloseşte mai mult puterea pentru a Se arăta într-un mod perceptibil sufletelor oamenilor, în orice

moment şi în măsura în care vrea. Dar acum vezi că Irezistibilul şi Indiscutabilul sînt cele două arme pe care însăşi natura planului Său îi interzice să le folosească. Simpla nesocotire a voinței omului (ceea ce ar face, cu siguranță, prezența Lui simțită chiar în cea mai mică şi mai neînsemnată măsură) ar fi inutilă pentru El. El nu poate sili. El poate doar curta. El poate doar peți, pentru că ideea Lui josnică este să aibă şi capra şi varza. Creaturile astea trebuie să fie una cu El şi totuşi ele însele. Să le anihileze doar ori să le asimileze n-ar ajuta la nimic. La început e pregătit să copleşească un pic. Va începe cu comunicări despre prezența Lui, care, deşi palide, lor li se par mărețe, cu dulceață emoțională şi biruință uşoară asupra ispitei, dar nu lasă niciodată ca starea aceasta să dureze mult. Mai devreme sau mai tîrziu, El îşi retrage, dacă nu cu adevărat, cel puțin din experiența lor conştientă, tot sprijinul şi toate îndemnurile. Lasă creatura să stea pe picioarele ei, să îndeplinească doar cu voința sarcini care şi-au pierdut orice gust. În timpul unor astfel de perioade de coborîre, mai mult decît în cele de culme, creatura devine aşa cum o doreşte El. De aceea rugăciunile făcute în starea de uscăciune sînt cele care îi plac cel mai mult. Noi ne putem tîrî pacienții noştri după noi doar prin ispitire continuă, pentru că noi îi destinam consumului şi cu cît voința lui este mai bruiată, cu atît e mai bine. El nu poate „ispiti" virtutea, aşa cum facem noi eu viciul. El vrea ca ei să învețe să meargă, aşa că trebuie să-şi retragă mina şi, dacă există doar voința de a merge, e mulțumit chiar şi cu poticnelile lor. Nu te înşela, Pelinişor, cauza noastră nu este niciodată în mai mare pericol ca atunci cînd un om, fără să mai dorească, dar totuşi voind să facă voia Vrăjmaşului, priveşte în jur la un univers în care orice urmă a Lui pare să fi dispărut, întreabă de ce a fost părăsit, dar totuşi ascultă.

Însă, bineînțeles, coborîşurile ne oferă şi ocazii favorabile. Săptămîna viitoare îți voi da cîteva sugestii despre cum să le exploatezi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

IX. Dragul meu Pelinişor,

Cred că ultima mea scrisoare te-a convins că panta monotoniei sau „uscăciunii" pe care coboară în prezent pacientul tău nu-ți va da de la sine sufletul lui, ci trebuie să fie

exploatată cum se cuvine. Am să examinez acum ce forme trebuie să ia această exploatare.

În primul rînd, am descoperit că întotdeauna perioadele de Coborîre ale ondulației umane constituie ocazii excelente pentru toate ispitele trupului, în special cele sexuale. Asta ar putea să te surpindă pentru că, desigur, în perioadele de Culme există mai multă energie fizică şi, prin urmare, mai mare apetit potențial. Dar trebuie să-ți aminteşti că şi puterea de rezistență este maximă. Sănătatea şi dispoziția pe care vrei să le foloseşti în producerea poftei pot la fel, din păcate, să fie foarte uşor folosite pentru muncă, joacă, gîndire sau distracții inofensive. Atacul are o mult mai mare şansă de succes cînd tot lăuntrul omului e mohorît, rece şi gol, şi trebuie remarcat de asemenea faptul că sexualitatea Văii este uşor deosebită în calitate de cea a Culmii - mult mal puțin probabil să ducă la fenomenul dulceag pe care oamenii îl numesc „a fi îndrăgostit" şi mult mai uşor atrasă de perversiuni, mult mai puțin contaminată de acele împrejurări generoase, fanteziste şi chiar spirituale care, de multe ori, fac sexualitatea umană atît de dezolantă. La fel şi cu alte dorințe trupeşti. E mult mai uşor să faci un bețiv dintr-un om impunîndu-i băutura ca un calmant, cînd este apatic şi plictisit, decît încurajîndu-l s-o folosească ca mijloc de înveselire între prieteni, cînd e fericit şi expansiv. Nu uita niciodată că atunci cînd avem de-a face cu orice plăcere în forma ei sănătoasă, normală şi care satisface, sîntem, într-un anumit sens, pe terenul Vrăjmaşului. Ştiu că am cîştigat multe suflete prin plăcere, dar cu toate acestea, plăcerea este invenția Lui, nu a noastră. El a făcut plăcerile; pînă acum, toate cercetările noastre nu ne-au permis să producem nici măcar una. Tot ce putem face este să încurajăm oamenii să guste plăcerile pe care le-a produs Vrăjmaşul în acele momente, moduri şi măsuri pe care El le-a interzis. De aceea încercăm noi întotdeauna să folosim orice plăcere cît mai departe de condiția ei naturală pînă cînd este cît mai puțin naturală, amintind cît mai puțin de Creatorul ei şi fiind cît mai puțin plăcută. Formula e o dorință din ce în ce mai mare pentru o plăcere din ce în ce mai mică. E mai sigur şi are mai mult *stil.* Să cîştigi sufletul omului şi să nu-i dai nimic în schimb, iată ce bucură cu adevărat inima Tatălui Nostru. Iar coborîşurile sînt momentele de începere a acestui proces.

Dar este o cale şi mai bună de exploatare a Coborîşului, şi anume prin părerea

pacientului despre aceasta. Ca întotdeauna, primul pas este să nu-l laşi să înceapă să cunoască. Nu-l lăsa să bănuiască legea ondulației. Lasă-l să creadă că se presupune că zelul de la începutul convertirii lui va dura şi ar fi trebuit să dureze pentru totdeauna şi că uscăciunea actuală este, la fel, o situație permanentă. Odată ce i-ai fixat bine în cap concepția aceasta greşită, poți să continui în mai multe feluri. Totul depinde de a stabili dacă omul tău este tipul depresiv, care poate fi ispitit să dispere, sau tipul visător, care poate fi asigurat că totul e bine. Primul tip e din ce în ce mai rar printre oameni. Dacă se nimereşte ca pacientul tău să fie aşa, totul e uşor. Trebuie doar să-l ții departe de creştinii cu experiență (o sarcină uşoară în zilele noastre), să-i îndrepți atenția spre versetele potrivite din Scriptură, apoi să-l pui să lucreze la planul disperat de a-şi regăsi vechile sentimente doar prin puterea voinței şi ai cîştigat partida. Dacă este un tip mai credul, treaba ta este să-l faci să se resemneze cu actuala temperatură scăzută a spiritului său şi, încetul cu încetul, să devină mulțumit de ea, convingîndu-se singur că, la urma urmei, nu e chiar aşa de scăzută, într-o săptămînă sau două îl vei face să se îndoiască dacă nu cumva primele lui zile de creştin au fost cam exagerate. Vorbeşte-i despre „cumpătare în toate lucrurile". Odată ce îl poți aduce pînă acolo încît să creadă că „religia e foarte bună pînă la un anumit punct", poți fi cît se poate de fericit cu privire la sufletul său. O religie moderată este la fel de bună pentru noi ca şi absența ei, ba chiar mai amuzantă.

Altă posibilitate este cea a atacului direct dat asupra credinței lui. Cînd l-ai făcut să considere coborîşul permanent, nu-l poți convinge că „faza religioasă" este gata să se stingă la fel ca fazele precedente? Bineînțeles că nu e de conceput să ajungi în mod rațional de la afirmația „nu mă mai interesează" la afirmația „asta e fals", dar aşa cum am mai spus, pe jargon trebuie să te *bazezi,* nu pe rațiune. Chiar cuvîntul azi e foarte bun pentru a păcăli. Presupun că această creatură a mai trecut prin cîteva (toți au trecut) şi se simte întotdeauna superior şi le priveşte de sus pe cele din care a ieşit, nu pentru că într-adevăr le-a privit critic, ci pur şi simplu pentru că aparțin trecutului. (Continui, sper, să-l hrănşti bine cu idei confuze despre Progres, Dezvoltare şi Istorism şi să-i dai să citească o grămadă de biografii moderne. Oamenii din ele trec întotdeauna prin faze, nu-i aşa?) Ai prins ideea? Îndepărtează-i gîndul de la simplele antiteze dintre Adevărat şi Fals spre expresii

drăguțe şi vagi ca „a fost o fază”, „am trecut prin toate astea” şi nu uita de binecuvîntatul cuvînt „Adolescent”.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

X. Dragul meu Pelinişor,

Am fost încîntat să aud de la Cusurgiu că pacientul tău şi-a făcut nişte cunoştințe noi foarte convenabile şi că se pare că ai folosit acest eveniment într-un mod cu adevărat promițător. Presupun că soții de vîrstă mijlocie care au trecut pe la biroul lui sînt exact felul de oameni pe care vrem să-i cunoască: bogați, eleganți, intelectuali superficiali şi minunat de sceptici despre orice în lumea asta. Înțeleg şi că sînt vag pacifişti, nu pe temeiuri morale, ci dintr-un obicei învederat de a deprecia orice priveşte marea masă a semenilor şi dintr-o spoială de comunism pur literar şi în vogă. Excelent! Se pare că te-ai folosit bine şi de întreaga sa vanitate socială, sexuală şi intelectuală. Spune-mi mai multe. S-a angajat din plin? Nu vreau să spun cu vorba. Există un joc de priviri, tonuri şi rîsete,

prin care un muritor poate sugera că e de aceeaşi parte cu cei cărora le vorbeşte. Asta este trădarea pe care trebuie s-o încurajezi în mod deosebit, deoarece omul nu o realizează pe deplin şi, pe cînd o face, tu îi vei fi făcut retragerea dificilă.

Fără îndoială că el îşi va da seama că premisele pe care se *bazează* toată discuția noilor săi prieteni sînt în directă opoziție cu credința lui. Nu cred că asta contează prea mult, cu condiția ca tu să-l poți convinge să amine orice recunoaştere deschisă a acestui fapt şi aceasta, cu ajutorul ruşinii, mîndriei, modestiei şi vanității, va fi uşor de făcut. Cît timp durează amînarea, el va fi într-o poziție falsă. Va tăcea cînd va trebui să vorbească şi va rîde cînd va trebui să tacă. Va adopta, la început prin purtare, dar curînd şi prin cuvinte, tot felul de atitudini cinice şi sceptice care de fapt nu-i aparțin, dar care, dacă-l joci bine, ar putea deveni ale lui. Toți muritorii tind să devină ceea ce pretind că sînt. E ceva elementar. Adevărata problemă e cum să te pregăteşti pentru contraatacul Vrăjmaşului.

Primul lucru este să întîrzii cît se poate de mult momentul în care să-şi dea seama că această nouă plăcere este o ispită. Asta ar părea greu de realizat din moment ce slujitorii Vrăjmaşului au propovăduit timp de două mii de ani despre „Lume" ca una din marile ispite. Din fericire, însă, s-a vorbit foarte puțin despre asta în ultimele decenii. În scrierile creştine moderne, deşi găsesc multe despre Mamona (chiar mai mult decît mi-ar plăcea), găsesc puține din vechile avertismente despre Deşertăciunea lumii, Alegerea prietenilor şi Valoarea timpului. Probabil că pacientul tău ar clasifica toate acestea drept „puritanisme" şi, îmi dai voie să remarc în trecere, că valoarea pe care am dato acestui cuvînt este unul din triumfurile noastre cu adevărat solide din ultima sută de ani. Cu el salvăm anual mii de oameni de la cumpătare, curăție şi viață echilibrată.

Totuşi, mai devreme sau mai tîrziu, adevărata natură a noilor săi prieteni trebuie să-i devină clară şi atunci tactica ta trebuie să depindă de inteligența pacientului. Dacă este destul de neghiob, poți să-l faci să-şi dea seama de caracterul prietenilor numai cînd sînt absenți; poți face ca prezența lor să alunge orice critică. Dacă asta reuşeşte, poate fi făcut să trăiască aşa cum am ştiut eu că trăiesc mulți oameni, timp destul de lung, două vieți paralele. Nu numai că va părea că este, ci chiar va fi un om diferit în fiecare din cercurile pe care le frecventează.

Dacă dai greş aici, există o metodă mai subtilă şi mai antrenantă: poate fi făcut să aibă o plăcere pozitivă în perceperea incompatibilității celor două laturi ale vieții sale. Aceasta se *realizează,* exploatîndu-i vanitatea. Poate fi învățat să-i placă să îngenuncheze duminica lîngă băcan, doar pentru că-şi aminteşte că băcanul n-ar putea nicidecum înțelege lumea manierată şi zeflemitoare în care trăieşte el sîmbăta seara. Şi invers, să-i placă glumele proaste şi blasfemiile cu prietenii lui la cafenea, cu atît mai mult cu cît e conştient de o lume „mai profundă", „mai spirituală" dinăuntrul lui, pe care ei nu o pot înțelege. Ai prins ideea? Prietenii din lume îl ating într-o parte şi băcanul în cealaltă, iar el este omul complet, echilibrat, complex, care vede dincolo de ei. Astfel că, în timp ce trădează permanent cel puțin două categorii de oameni, în loc de ruşine va avea continuu un izvor ascuns de mulțumire de sine.

În fine, dacă toate dau greş, îl poți convinge, sfidînd conştiința, să continue noile legături pe motivul că, într-un fel nelămurit, le face un bine acestor oameni prin simplul fapt că le bea cocteiurile şi rîde la glumele lor, iar a înceta să facă aşa ceva ar fi „pedant", „intolerant" şi, bineînțeles, „puritan". Desigur că, în acest timp, vei lua precauția evidentă de a veghea ca această nouă complicație să-l determine să cheltuiască mai mult decît îşi poate permite şi să-şi neglijeze munca şi mama. Gelozia şi alarmarea ei, ca şi ocolişurile şi grosolăniile lui, vor fi de neprețuit pentru agravarea tensiunii din familie.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XI. Dragul meu Pelinişor,

Clar că totul merge foarte bine. Sînt încîntat mai ales să aud că cei doi prieteni noi i-au făcut cunoştință cu tot grupul. Toți aceştia, după cum aflu din arhivă, sînt oameni cu totul vrednici de încredere: zeflemişti constanți şi consecvenți, mondeni care, fără nici un păcat spectaculos, se îndreaptă în tihnă şi tăcere spre casa Tatălui Nostru. Spui că le place să rîdă. Sper că asta nu înseamnă că ai impresia că rîsul în sine ar fi întotdeauna în favoarea noastră. Chestiunea asta merită puțină atenție.

Eu împart cauzele rîsului omenesc în Bucurie, Haz, Gluma propriu-zisă şi Neseriozitate. Prima o vei găsi între prietenii şi îndrăgostiții reuniți în ajunul unei

sărbători. Printre adulți există de obicei un pretext pentru glume, dar uşurința cu care cele mai neînsemnate vorbe de spirit provoacă rîsul în astfel de ocazii arată că nu ele sînt cauza reală. Nu ştim care e cauza reală. Ceva de felul acesta e exprimat în cea mai mare parte a acelei arme detestabile pe care oamenii o numesc Muzică şi ceva asemănător există în Cer – o accelerare fără înțeles a ritmului experienței celeste, cu totul opacă nouă. Rîsul de felul acesta nu ne aduce nici un folos şi trebuie întotdeauna descurajat. Pe lîngă asta, fenomenul în sine e dezgustător şi e o insultă directă la adresa realismului, demnității şi austerității Iadului.

Hazul e strîns înrudit cu Veselia – un fel de spumă emoțională izvorîtă din instinctul de joacă. Nouă ne e de foarte puțin folos. Bineînțeles, uneori poate fi folosit pentru a distrage oamenii de la ceva ce Vrăjmaşul ar vrea ca ei să simtă sau să facă, dar în sine are tendințe cu totul de nedorit. Promovează mila, curajul, mulțumirea şi multe alte rele.

Gluma propriu-zisă se îndreaptă spre perceperea neaşteptată a incongruenței şi este un domeniu mult mai promițător. Nu mă gîndesc în primul rînd la umorul indecent sau obscen care adesea dezamăgeşte prin rezultatele lui, deşi ispititorii de mîna a doua se *bazează* foarte mult pe el. Adevărul e că, în privința asta, oamenii se împart în două clase: sînt cei pentru care „absența unei pasiuni e la fel de gravă ca pofta" şi pentru care o povestire indecentă încetează să producă lascivitate în măsura în care devine amuzantă; şi sînt alții, cărora rîsul şi pofta le sînt provocate în acelaşi moment de acelaşi lucru. Primii aleg gluma despre sex pentru că dă naştere la multe incongruențe, cei din al doilea grup cultivă incongruentele pentru că ele permit un pretext de a vorbi despre sex. Dacă omul tău e de primul tip, umorul obscen nu te va ajuta. Nu voi uita niciodată ceasurile pe care le-am pierdut (pentru mine ceasuri de insuportabilă plictiseală) prin baruri şi fumoaruri cu unul din primii mei pacienți înainte de a învăța regula asta. Află cărui grup îi aparține pacientul tău şi vezi ca el să *nu* descopere.

Adevăratul folos al Glumelor sau Umorului este în cu totul altă parte şi deosebit de promițător printre englezii care îşi iau „simțul umorului" atît de în serios încît o deficiență de felul acesta este aproape singura lipsă de care se ruşinează. Umorul este pentru ei harul

vieții atotconsolator şi (notează bine asta) atotiertător. De aceea este de neprețuit ca mijloc de distrugere a ruşinii. Dacă un om îi lasă pur şi simplu pe alții să plătească pentru el, este „nemernic"; dacă se laudă cu asta într-un mod lumesc şi îşi ia peste picior prietenii pentru că i-au plătit oalele sparte, nu mai e „nemernic", ci un individ comic. Simpla laşitate e ruşinoasă; laşitatea preamărită cu exagerări umoristice şi gesturi groteşti poate fi acceptată ca amuzantă. Cruzimea e ruşinoasă dacă omul crud nu o poate prezenta ca pe o farsă. O mie de glume obscene sau chiar blasfematoare nu ajută la osîndirea unui om atît cît descoperirea că, aproape orice vrea să facă, poate fi făcut nu numai fără dezaprobarea, dar chiar cu admirația semenilor săi, numai să fie tratat ca o glumă. Şi această ispită poate fi ascunsă cu totul pacientului tău prin această seriozitate englezească cu privire la Umor. Orice sugestie că s-ar putea să fi mers prea departe poate fi înfățişată ca „Puritană" sau trădînd „lipsă de umor".

Dar Neseriozitatea e cea mai bună dintre toate. În primul rînd, este foarte economică. Numai un om inteligent poate face o Glumă adevărată despre virtute sau chiar despre orice altceva; oricare dintre ei poate fi învățat să vorbească de *parcă* virtutea ar fi amuzantă, între oamenii neserioşi întotdeauna se subînțelege că s-a făcut o glumă. În realitate nimeni nu o face, dar orice subiect serios este discutat într-o manieră care implică faptul că i-au găsit deja o latură ridicolă. Prelungit, obiceiul Neseriozității ridică în jurul omului cea mai bună platoşă pe care o ştiu împotriva Vrăjmaşului şi e cu totul scutit de pericolele inerente celorlalte surse ale rîsului. Este la mii de mile depărtare de Veselie; ucide, în loc să ascută intelectul, şi nu provoacă nici un fel de afecțiune între cei care o practică.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XII. Dragul meu Pelinişor,

Progresezi excelent, este limpede. Singura mea teamă este ca nu cumva, încercînd să-l zoreşti pe pacient, să trezeşti în el simțul realității, al adevăratei lui situații, deoarece, tu şi eu, care vedem situația aşa cum este, nu trebuie să uităm niciodată cît de total diferită îi pare lui. Noi ştim că am introdus o schimbare de direcție în mersul său, care deja îl

îndepărtează de pe orbita Vrăjmaşului, dar el trebuie să-şi închipuie că toate opțiunile care au efectuat această schimbare a cursului sînt banale şi revocabile. Nu trebuie să i se îngăduie să bănuiască că acum se îndreaptă încet tocmai în sens contrar soarelui, pe o direcție ce duce spre răceala şi întunericul golului absolut.

Din acest motiv sînt aproape încîntat să aud că încă mai merge la biserică şi se împărtăşeşte. Ştiu că sînt pericole în asta, dar orice e mai bine decît să-şi dea seama de schimbarea ce a suferit-o față de primele sale luni de viață creştină. Cît timp păstrează în exterior obiceiurile de creştin, poate fi încă făcut să se creadă un om ce are cîțiva prieteni noi şi cîteva distracții, dar a cărui stare spirituală este la fel ca în urmă cu şase săptămîni. Şi în timp ce el crede asta, noi nu trebuie să ne luptăm cu pocăința explicită a unui păcat clar, recunoscut pe deplin, ci doar cu sentimentul vag, deşi stînjenitor, că nu prea o duce bine în ultimul timp.

Stînjeneala asta nedesluşită trebuie manevrată cu grijă. Dacă devine prea puternică,

îl poate trezi şi strică tot jocul. Pe de altă parte, dacă o suprimi cu totul – ceea ce, fiindcă veni vorba, Vrăjmaşul nu te va lăsa s-o faci – pierdem un element al situației de care am putea profita. Dacă un astfel de sentiment e lăsat să trăiască, dar nu e lăsat să devină de nestăpînit şi să înflorească într-o pocăință adevărată, are o tendință neprețuită. Măreşte aversiunea pacientului de a se gîndi la Vrăjmaş. Toți oamenii au avut aproape întotdeauna o astfel de aversiune, dar cînd se gîndesc la El (şi asta implică înfruntarea şi intensificarea unui nor cu totul confuz de învinovățiri semiconştiente) această aversiune creşte înzecit. Ei urăsc orice idee care aminteşte de El, exact aşa cum oamenii cu greutăți financiare nu suportă să vadă o notă de plată. În starea asta, pacientul nu-şi va uita îndatoririle religioase, ci le va detesta din ce în ce mai tare. Se va gîndi la ele dinainte cît se poate de rar şi le va uita cît se poate de repede cînd le termină.

Acum cîteva săptămîni a trebuit să-l ispiteşti înspre ireal şi neatenție în rugăciunile lui, dar acum îl vei putea găsi cu brațele deschise şi aproape implorîndu-te să-i tulburi intenția şi săi amorțeşti inima. El va dori ca rugăciunile lui să fie nereale, deoarece nu se va îngrozi de nimic mai mult ca de contactul efectiv cu Vrăjmaşul. Intenția lui va fi ca nu cumva să-şi trezească conştiința.

Pe măsură ce situația aceasta devine tot mai stabilă, te vei elibera treptat de ocupația obositoare de a-i furniza Plăceri ca ispite. Pe măsură ce stînjeneala şi aversiunea lui de a o înfrunta îi vor lua din ce în ce mai mult din fericirea reală şi, cum obişnuința face plăcerile vanității, entuziasmului şi neseriozității mai puțin plăcute şi ttodată mai greu de abandonat (pentru că, din fericire, asta e ceea ce face obiceiul dintr-
o plăcere), vei afla că orice este de ajuns să-i atragă atenția rătăcitoare. Nu mai ai nevoie de o carte bună care să-i placă într-adevăr pentru a-l îndepărta de la rugăciune, de la munca lui sau de la somn; cîteva reclame din ziarul de ieri vor fi de ajuns. Îl poți face să-şi piardă timpul nu numai în discuții care îi plac, cu oamenii care-i plac, ci şi în discuții care nu-l interesează, despre subiecte care-l plictisesc. Îl poți determina să nu facă absolut nimic timp îndelungat. Îl poți ține treaz pînă noaptea tîrziu, nu făcînd scandal, ci uitîndu-se la un foc stins într-o cameră rece. Toate activitățile sănătoase şi stimulatoare pe care vrem să le evite pot fi suspendate fără a i se da *nimic* în schimb, astfel ca la urmă să poată spune, aşa

cum a spus unul din pacienții mei la sosirea lui aici jos: „Acum văd că mi-am petrecut cea mai mare parte din viață nefăcînd nici ce trebuia, nici ce mi-a plăcut". Creştinii îl descriu pe Vrăjmaş ca unul „fără de care Nimicul e puternic" şi Nimicul este foarte puternic: destul de puternic să răpească cei mai frumoşi ani ai unui om, nu în păcate dulci, ci într-o pîlpîire dezolantă a minții despre nu se ştie ce anume şi nu se ştie de ce, în satisfacerea unor curiozități atît de mici, încît omul e doar pe jumătate conştient de ele, bătînd cu degetele şi lovindu-şi călcîiele, fluierînd melodii care nu-i plac sau în lungul şi întunecosul labirint al răbdărilor cărora nu are nici măcar pofta sau ambiția să le dea gust, dar de care, odată declanşate de o asociere întîmplătoare, creatura e prea slabă şi prea amețită ca să se scuture.

Vei spune că acestea sînt păcate foarte mici şi fă îndoială, la fel ca toți ispititorii tineri, eşti nerăbdător să poți raporta o ticăloşie spectaculoasă. Dar aminteşjte-ți, singurul lucru care contează este măsura în care îl desparți pe om de Vrăjmaş. Nu contează cît de mici sînt păcatele, dacă efectul lor cumulativ este de a-l îndepărta pe furiş de Lumină spre Nimic. Umorul nu e mai bine ca jocul de cărți, dacă jocul de cărți poate face şmecheria, într-adevăr, drumul cel mai sigur spre Iad este cel treptat – cu pantă lină, moale sub picior, fără cotituri bruşte, fără marcaje şi fără indicatoare.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIII. Dragul meu Pelinişor,

Mi se pare că ai nevoie de o mulțime de pagini pentru a spune o istorioară foarte simplă. Ce mai încolo şi-ncoace, ai lăsat omul să-ți scape printre degete. Situația este foarte gravă şi chiar că nu văd nici un motiv pentru care să încerc să te scap de consecințele ineficienței tale. O pocăință şi o reînnoire a ceea ce cealaltă parte numeşte „har", la scara pe care o înfățişezi, este înfrîngere de gradul întîi. Duce la o a doua convertire, probabil la un nivel mai profund decît prima.

După cum s-ar fi cuvenit să ştii, norul înăbuşitor care te-a împiedicat să-l ataci pe pacient în timpul plimbării lui de la vechea moară este un fenomen bine cunoscut. Este arma cea mai barbară a Vrăjmaşului şi apare în general cînd El i se prezintă direct

pacientului, în anumite moduri încă neclasificate pe deplin. Unii oameni sînt permanent înconjurați de El şi, astfel, inaccesibili nouă.

Şi acum gafele tale. După propria ta expunere, în primul rînd i-ai îngăduit pacientului tău să citească o carte care i-a plăcut cu adevărat, doar pentru că i-a plăcut şi pentru a face observații inteligente despre ea noilor săi prieteni. În al doilea rînd, i-ai îngăduit să se plimbe pînă la moară şi să ia ceaiul acolo – o plimbare la țară, care-i place cu adevărat, şi făcută singur. Cu alte cuvinte, i-ai permis două Plăceri cu totul pozitive. Chiar aşa de neştiutor ai fost încît să nu vezi pericolul lor? Caracteristica Durerilor şi Plăcerilor e că sînt fără îndoială reale şi, prin urmare, cît timp durează îi dau omului care le trăieşte un indiciu al realității. Astfel, dacă ai fi încercat să-ți osîndeşti omul prin metoda romantică – făcîndu-l un fel de Childe Harold sau Werther scufundat în autocompătimire datorită unor suferințe imaginare – ai fi încercat să-l protejezi cu orice preț de orice durere reală pentru că, bineînțeles, cinci minute de durere de dinți adevărată i-ar dezvălui ce prostii sînt întristările romantice şi ți-ar demasca întreaga stratagemă. Dar tu ai încercat să-ți osîndeşti pacientul prin Lume, adică înşelîndu-l că vanitatea, agitația, ironia şi plictiseala costisitoare sînt plăceri. Cum s-a putut să nu-ți dai seama că o plăcere *reală* era ultimul lucru pe care trebuie să-l laşi să-l cunoască? N-ai prevăzut că îți va ucide pur şi simplu toată înşelătoria pe care l-ai învățat, cu atîta trudă, s-o prețuiască? Şi că plăcerea pe care cartea şi plimbarea i-au oferit-o era cea mai periculoasă dintre toate? Că-i va desprinde de pe sensibilitate crusta aceea pe care ai format-o tu şi-l va face să simtă că se întoarce acasă, regăsindu-se pe el însuşi? Ca un preliminariu la desprinderea lui de Vrăjmaş, ai vrut să-l desprinzi de el însuşi şi ai făcut aici ceva progres. Acum totul e distrus.

Sigur că ştiu că şi Vrăjmaşul vrea să-i desprindă pe oameni de ei înşişi, dar într-un mod diferit. Aminteşte-ți întotdeauna că El iubeşte cu adevărat acest mic parazit şi acordă o valoare absurdă individualității fiecăruia dintre ei. Cînd vorbeşte de renunțarea la sine, El vorbeşte doar de renunțarea la pretenția propriei voințe. Odată făcută El le restituie cu adevărat întreaga personalitate şi se laudă (mi-e teamă că pe bună dreptate) că atunci cînd ei vor fi ai Lui pe deplin, vor fi mai mult ca oricînd ei înşişi. De aceea, în timp ce se delectează să-i vadă jertfindu-şi chiar şi intențiile lor nevinovate. El urăşte să-i vadă

depărtîndu-se de natura lor pentru orice alt motiv. Şi noi ar trebui să-i încurajăm întotdeauna s-o facă. Preferinţele şi impulsurile cele mai adînci ale oricărui om sînt materia primă, punctul de plecare cu care i-a înzestrat Vrăjmaşul. Prin urmare, a-l îndepărta de ele este întotdeauna un punct cîştigat. Chiar şi în ceea ce este indiferent, e întotdeauna de dorit să înlocuieşti cu normele Lumii, cu convenţiile sau cu moda, preferinţele sau simpatiile reale ale omului. Eu unul aş împinge asta foarte departe. Aş face o regulă din a stîrpi în pacientul meu orice gust personal puternic, care de fapt nu e păcat, chiar dacă e ceva foarte banal ca jocurile de cricket, colecţionarea de timbre sau plăcerea de a bea cacao. Astfel de lucruri, te asigur, nu au nimic virtuos în ele, dar e în ele un fel de inocenţă, umilinţă şi uitare de sine în care nu mă încred. Omul care îndrăgeşte cu adevărat şi dezinteresat un lucru oarecare din lume, doar de dragul lui, şi fără să dea doi bani pe ceea ce spun ceilalţi despre asta, este chiar prin acest fapt înarmat împotriva unora dintre cele mai subtile moduri de atac ale noastre. Ar trebui să încerci întotdeauna să-l faci pe pacient să renunţe la oamenii, mîncarea sau cărţile care-i plac într-adevăr în favoarea oamenilor „cei mai buni", a mîncării „potrivite", a cărţilor „importante". Am cunoscut un om apărat de puternicele ispite ale ambiţiei sociale printr-un gust şi mai puternic pentru drob cu ceapă.

Rămîne de considerat cum putem îndrepta acest dezastru. Lucrul important este să-l împiedici să facă ceva. Cît timp nu porneşte la acţiune, nu contează cît de mult se gîndeşte la noua lui pocăinţă. Lasă mica brută să se bălăcească în ea. Lasă-l, dacă are vreo înclinaţie în acest sens, să scrie vreo carte despre asta: este un mod excelent de a steriliza seminţele pe care le plantează Vrăjmaşul în sufletul unui om. Lasă-l să facă orice, numai să nu acţioneze. Nici un pic din mila, din imaginaţia şi din emoţiile lui nu ne va face rău, dacă le putem ţine departe de voinţa lui. Aşa cum a spus unul dintre oameni, obiceiurile active se întăresc prin repetarea lor, dar cele pasive slăbesc. Cu cît mai des simte fără să acţioneze, cu atît mai puţin va fi vreodată capabil să acţioneze şi, pînă la urmă, cu atît mai puţin va putea să simtă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIV. Dragul meu Pelinişor,

Lucrul cel mai alarmant din ultima ta relatare despre pacient este că nu ia nici una din acele hotărîri sigure, care i-au marcat convertirea inițială. Nu mai sînt promisiuni generoase de virtute perpetuă, bănuiesc, nici chiar nădejdea de a primi „har" pe viață, ci doar speranță în pomana de zi de zi şi ceas de ceas pentru a rezista ispitei din fiecare zi şi din orice ceas! Asta e foarte rău.

Nu văd decît un singur lucru ce poate fi făcut pe moment. Pacientul tău a devenit smerit; i-ai atras atenția asupra acestui lucru? Toate virtuțile sînt mai puțin îngrozitoare pentru noi odată ce omul e conştient că le are. Şi asta e valabil în special pentru smerenie. Prinde-l în momentul cînd e într-adevăr sărac în duh şi strecoară-i reflecția plăcută: „Pe Jupiter! Sînt smerit!" şi imediat se va ivi mîndria – mîndrie pentru umilința lui. Dacă îşi dă seama de pericol şi încearcă să înăbuşe forma asta nouă de mîndrie, fă-l mîndru de încercarea lui şi tot aşa, prin cîte faze doreşti, dar nu încerca asta prea mult timp de teamă să nu-i trezeşti simțul umorului şi-al proporției, în care caz va rîde doar de tine şi va merge la culcare.

Dar sînt şi alte moduri profitabile de a-i atrage atenția asupra virtuții Smereniei. Prin această virtute, ca şi prin toate celelalte, Vrăjmaşul nostru vrea să abată atenția omului de la sine însuşi către El şi către aproapele său. Toată înjosirea şi disprețul de sine sînt hărăzite, în cele din urmă, numai în acest scop; ele ne fac puțin rău dacă nu-şi ating scopul şi ne pot face chiar bine dacă îl țin pe om preocupat de sine însuşi şi, mai presus de orice, dacă disprețul de sine poate fi punctul de plecare pentru disprețul față de ceilalți şi astfel, pentru mîhnire, mînie şi cruzime.

Trebuie, prin urmare, să ascunzi de pacient adevăratul scop al Smereniei. Lasă-l s-o creadă nu uitare de sine, ci un anumit fel de părere (şi anume una proastă) despre talentele şi caracterul său. Presupun că are într-adevăr ceva talente. Fixează-i în minte Ideea că smerenia constă în a încerca să creadă că aceste talente sînt mai puțin prețioase decît crede el. Fără îndoială că, în realitate, *sînt* mai puțin prețioase decît crede el, dar nu asta este esențial. Lucrul important este să-l faci să prețuiască o opinie pentru orice altă calitate decît adevărul, introducînd astfel un element de necinste şi fățărnicie în inima a ceea ce

altfel ar ameninţa să devină o virtute. Prin această metodă au fost învăţaţi mii de oameni să creadă că smerenia înseamnă ca femeile atrăgătoare să se auto-convingă că sînt urîte iar oamenii deştepţi că sînt nebuni. Şi, fiindcă ceea ce încearcă să creadă poate fi, în unele cazuri, o prostie clară, ei nu reuşesc s-o creadă şi avem şanse de a le ţine minţile învîrtindu-se neîncetat în jurul lor într-un efort de a realiza imposibilul. Pentru a anticipa strategia Vrăjmaşului, trebuie să luăm în considerare obiectivele Lui. Vrăjmaşul vrea să-l aducă pe om într-o stare de spirit în care să poată proiecta cea mai frumoasă catedrală din lume, să ştie că e cea mai frumoasă şi să se bucure de asta fără să fie mai mult (sau mai puţin) sau în alt fel bucuros că a făcut-o, decît dacă ar fi făcut-o altcineva. Vrăjmaşul vrea ca, la sfîrşit, el să fie atît de liber de orice părtinire în favoarea sa însuşi, încît să se poată bucura de talentele lui la fel de sincer şi de recunoscător ca de talentele aproapelui său – sau ca de un răsărit de soare, de un elefant ori de o cascadă. El vrea ca, în cele din urmă, fiecare om să poată recunoaşte că toate creaturile (chiar şi el însuşi) sînt măreţe şi excelente. El vrea să ucidă cît mai curînd posibil dragostea lor animalică de sine, dar mă tem că politica Lui de perspectivă e să le redea o nouă dragoste de sine – compasiune şi recunoştinţă pentru toţi, inclusiv faţă de ei înşişi. Cînd au învăţat într-adevăr să-şi iubească aproapele ca pe ei înşişi, ei vor putea să se iubească şi pe ei ca pe aproapele lor pentru că noi nu trebuie să uităm niciodată ceea ce este trăsătura cea mai respingătoare şi inexplicabilă a Vrăjmaşului nostru: El îi iubeşte *cu adevărat* pe bipezii ăştia fără păr pe care i-a creat şi întotdeauna le înapoiază cu mîna dreaptă ce le-a luat cu stînga.

Prin urmare, întregul Lui efort va fi să înlăture cu totul din mintea omului subiectul valorii de sine. Preferă ca omul să se creadă un mare arhitect sau un mare poet şi apoi să uite de asta, decît să piardă timp mult şi suferinţă încercînd să se creadă rău. Prin urmare, eforturile tale de a-i inspira pacientului tău fie trufie, fie falsă modestie, vor fi întîmpinate din partea Vrăjmaşului cu evidente aduceri aminte că, în general, omul nu e cîtuşi de puţin chemat să aibă vreo opinie despre talentele sale, din moment ce poate foarte bine să continue să şi le îmbunătăţească, fără să hotărască asupra locului său precis din templul Faimei. Trebuie să încerci să îndepărtezi cu orice preţ această aducere aminte din conştiinţa pacientului. Vrăjmaşul va încerca, de asemenea, să facă reală în mintea

pacientului o doctrină pe care ei o proclamă cu toții, dar e greu să o impună sentimentelor lor – doctrina că nu ei s-au creat pe ei înşişi, că talentele le-au fost date şi că ar putea la fel de bine să se mîndrească cu culoarea părului lor. Dar întotdeauna şi prin toate metodele, scopul Vrăjmaşului va fi să alunge din mintea pacientului astfel de întrebări, iar al tău va fi de a le fixa. Vrăjmaşul nu vrea ca el să se gîndească prea mult, nici măcar la păcatele lui: odată ce se pocăiesc, cu cît mai mult îşi îndreaptă omul atenția în afară, cu atît Vrăjmaşul este mai mulțumit.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XV. Dragul meu Pelinişor,

Bineînțeles că am observat că oamenii şi-au găsit o alinare în războiul lor european, pe care îl numesc cu naivitate „Marele Război!" şi nu sînt surprins că există o alinare corespunzătoare în frămîntările pacientului. Oare acum vrem să încurajăm asta sau să-l ținem îngrijorat? Teama chinuitoare şi încrederea prostească sînt, amîndouă, stări de spirit de dorit. Alegerea noastră va ridica probleme importante.

Oamenii trăiesc în timp, dar Vrăjmaşul nostru i-a destinat veşniciei, prin urmare, eu cred că El vrea ca ei să se ocupe în special de două lucruri, de veşnicie şi de acel punct din timp pe care ei îl numesc Prezent, pentru că Prezentul este punctul în care timpul atinge eternitatea, în momentul prezent şi numai în el oamenii au o experiență analogă experienței pe care o are Vrăjmaşul nostru despre realitate ca un tot; doar în el sînt oferite libertatea şi realitatea. Prin urmare, El ar vrea ca ei să fie continuu preocupați fie de veşnicie (ceea ce înseamnă că sînt preocupați de El), fie de Prezent – fie meditînd la eterna lor unire sau separare de El, fie ascultînd în alt fel vocile prezente ale conştiinței, purtîndu-şi crucea prezentă, primind harul prezent, aducînd mulțumiri pentru plăcerile prezente.

Sarcina noastră este să-i îndepărtăm de etern şi de Prezent. Avînd în vedere acest lucru, uneori ispitim un om (să spunem o văduvă sau un savant) să trăiască în Trecut. Dar asta are o valoare limitată, deoarece ei au o cunoaştere reală a Trecutului şi aceasta are o natură determinată şi, în măsura aceasta, seamănă cu eternitatea. E mult mai bine să-i facem să trăiască în Viitor. Necesitățile biologice fac ca toate pasiunile lor să se îndrepte

deja spre această direcție, încît gîndul despre Viitor stîrneşte speranță şi teamă. De asemenea, ei nu-l cunosc, aşa că, făcîndu-i să se gîndească la el, îi facem să se gîndească la nişte lucruri ireale. Într-un cuvînt, Viitorul este, dintre toate, cel mai puțin asemănător eternității. Este partea cea mai temporală a timpului – deoarece Trecutul e înghețat şi nu mai curge, iar Prezentul este luminat în întregime de razele eternității. De aici încurajarea pe care am dat-o tuturor acelor proiecte ale gîndirii ca Evoluția Creatoare, Umanismul Ştiințific sau Comunismul, care fixează sentimentele omului în Viitor, în însuşi miezul temporalității. De aceea aproape toate viciile sînt înrădăcinate în viitor. Recunoştința priveşte către Trecut, iar dragostea către Prezent; frica, zgîrcenia, pofta şi ambiția privesc înainte. Să nu consideri pofta o excepție. Cînd se iveşte plăcerea prezentă, păcatul (care e singurul lucru ce ne interesează) e deja gata. Plăcerea este doar o parte a procesului, pe care o regretăm şi pe care am exclude-o, dacă am putea-o face fără a exclude păcatul; este partea de contribuție a Vrăjmaşului şi deci experimentată în Prezent. Păcatul, care e contribuția noastră, priveşte înainte.

Cu siguranță. Vrăjmaşul vrea ca oamenii să se gîndească şi la Viitor – numai atît cît e necesar pentru a planifica *acum* actele de justiție sau de caritate ce vor fi probabil datoria lor de mîine. Datoria de a planifica munca zilei de mîine este datoria *zilei de azi;* deşi materialul e împrumutat din viitor, datoria, ca toate datoriile este prezentă. Asta e acum despicarea firului în patru. El nu vrea ca oamenii să-şi dea inimile Viitorului, să-şi ascundă comorile în el. Noi vrem. Idealul Lui este un om care, după ce a muncit toată ziua pentru binele posterității (dacă asta îi este vocația), îşi spală mintea de toată treabă asta, încredințează Cerului întreaga problemă şi revine îndată la răbdarea şi recunoştința cerută de momentul care trece pe lîngă el. Dar noi vrem un om obsedat de Viitor: chinuit de viziuni ale unui iminent rai sau iad pe pămînt, gata să calce poruncile Vrăjmaşului în Prezent, dacă aşa îl putem face să creadă că va ajunge la unul sau îl va putea înlătura pe celălalt, credința lui atîrnînd de succesul sau eşecul planurilor al cărui sfîrşit el nu va apuca să-l vadă. Noi vrem o rasă întreagă în permanenta urmărire a unor himere, niciodată cinstiți sau buni sau fericiți *acum,* ci întotdeuna folosind fiecare dar real, ce le este oferit în Prezent, drept combustibil cu care să alimenteze altarul Viitorului.

Atunci rezultă că, în general şi cînd alte lucruri îi sînt egale, e mai bine pentru pacientul tău să fie plin de îngrijorare sau speranță (nu prea contează care din ele) cu privire la războiul acesta, decît să trăiască în Prezent. Dar expresia „ a trăi în prezent" este ambiguă. Poate descrie un proces care e tot atît de preocupat de viitor ca şi îngrijorarea. Omul tău poate fi netulburat de Viitor nu pentru că îl preocupă Prezentul, ci pentru că s-a convins pe sine că Viitorul va fi plăcut. Atîta timp cît acesta este cursul general al liniştii sale, liniştea lui ne va face bine deoarece îi adună mai multă dezamăgire şi, deci, mai multă nerăbdare pentru ziua cînd speranțele îi vor fi nimicite. Dacă, pe de altă parte, el e conştient că-l pot aştepta grozăvii şi se roagă pentru virtutea cu care să le întîmpine, ocupîndu-se în acelaşi timp şi de Prezent, pentru că acolo şi doar acolo se află toată datoria, tot harul şi toată cunoaşterea, starea lui e foarte neconvenabilă şi trebuie atacat de îndată. Aici din nou. Arma Filologică a făcut o treabă bună. Încearcă cuvîntul „mulțumire de sine", dar, desigur, e foarte probabil că el „nu trăieşte în Prezent" pentru nici unul din motivele acestea, ci pur şi simplu pentru că e sănătos şi îi place munca sa. Fenomenul ar fi atunci natural. Totuşi, dacă aş fi în locul tău, i-aş pune capăt. Şi, oricum, de ce *ar trebui* să fie fericită creatura asta?

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVI. Dragul meu Pelinişor,

Ai amintit în treacăt în ultima ta scrisoare că pacientul continuă să frecventeze o biserică şi numai una de cînd s-a convertit şi că nu e pe deplin mulțumit de ea. Pot să te întreb ce ai de gînd? De ce nu ai nici un raport asupra cauzelor fidelității lui față de biserica de care aparține? Îți dai seama că, dacă nu se datorează indiferenței, e un lucru foarte rău? Ştii cu siguranță că pentru un om, dacă nu poate fi lecuit de mersul la biserică, cel mai bun lucru este să-l trimiți peste tot în împrejurimi în căutarea bisericii care i se „potriveşte", pînă cînd devine un degustător sau un cunoscător de biserici.

Motivele sînt evidente. În primul rînd trebuie atacată organizația parohială pentru că, fiind o unitate de loc şi nu de afinități, aduce laolaltă oameni de clase şi psihologii diferite în acea unitate pe care o doreşte Vrăjmaşul. Principiul adunării, pe de altă parte,

face din fiecare biserică un fel de club şi, în cele din urmă, dacă totul merge bine, o coterie sau o facţiune. În al doilea rînd, căutarea unei biserici „potrivite" face din om un critic acolo unde Vrăjmaşul vrea ca el să fie elev. Ceea ce vrea El de la laic în biserică este o atitudine care să poată fi într-adevăr critică în sensul respingerii a ceea ce este fals sau nefolositor, dar care e cu totul necritică în sensul că nu evaluează, nu pierde timpul gîndindu-se la ce respinge, ci se deschide într-o receptivitate umilă şi necîrtitoare pentru orice hrană care i se dă (ca să vezi cît e El de josnic, de nespiritual şi iremediabil vulgar!). Atitudinea asta, în special în timpul predicilor, creează condiţia (cît se poate de ostilă întregii noastre politici) în care platitudinile pot fi auzite într-adevăr de sufletul omenesc. Cu greu găseşti vreo predică sau vreo carte care să nu fie periculoasă pentru noi, dacă e primită în dispoziţia aceasta. Aşa că te rog să te trezeşti şi să-ţi trimiţi cît se poate de repede nebunul prin bisericile din apropiere. Performanţa ta de pînă acum, nu mi-a dat prea multă satisfacţie.

Am căutat în birou cele două biserici aflate mai aproape de el. Amîndouă au ceva reclamaţii. În prima din ele vicarul e un om ce a fost preocupat atît de mult timp de diluarea credinţei pentru a o face mai simplă pentru adunarea presupus neîncrezătoare şi grea de cap, încît acum el e cel care-şi şochează enoriaşii cu necredinţa lui, nu viceversa. El a subminat creştinismul multor suflete. Modul în care conduce serviciile e de asemenea admirabil. Pentru a-i scuti pe laici de orice „dificultăţi", a renunţat atît la textul biblic, cît şi la cîntări şi acum, fără să-şi dea seama, se învîrte neîncetat, ca în jurul unei mori, cu cei cincisprezece psalmi preferaţi şi cu cele douăzeci de lecţii preferate. Astfel sîntem feriţi de pericolul ca vreun adevăr încă nefamiliar lui sau turmei sale să ajungă la ei prin Scriptură. Dar poate că pacientul tău nu e destul de prost pentru biserica asta – sau nu este încă.

În cealaltă biserică îl avem pe părintele Ţepuş. Oamenii sînt deseori nedumeriţi cînd e vorba să înţeleagă gama convingerilor lui: de ce într-o zi e aproape comunist, iar în ziua următoare nu departe de un fascism teocratic; într-o zi e scolastic şi în următoarea zi e gata să nege complet raţiunea umană; o dată absorbit de politică, altă dată declarînd că toate statele lumii acesteia sînt în *aceeaşi măsură* „sub judecată". Bineînţeles că noi vedem care e legătura: Ura. Omul nu poate să predice ceva ce nu e destinat să şocheze, să-i întristeze, să-

i încurce sau să-i umilească pe părinții lui şi prietenii lor. O predică pe care aceşti oameni ar accepta-o, ar fi pentru el la fel de insipidă ca o poezie pe care ei ar putea s-o recite. Mai e în el şi o umbră de incorectitudine: îl învățăm să spună „învățătura Bisericii", cînd de fapt vrea să spună „sînt aproape sigur că am citit de curînd în asta sau în cealaltă". Dar trebuie să te previn că are un defect fatal: crede cu adevărat. Şi asta poate strica totul.

Dar este un punct bun pe care îl au amîndouă bisericile: ambele au partide. Cred că te-am avertizat înainte că, dacă pacientul tău nu poate fi ținut departe de biserică, trebuie măcar să fie puternic ataşat unei partide din ea. Nu vreau să spun din cauza problemelor de doctrină cu adevărat; în privința lor cu cît e mai căldicel, cu atît e mai bine. Şi nu pe doctrine ne bazăm noi pentru a produce duşmănie. Adevărata distracție e să produci ură între cei care *spun* „liturghie" şi cei care *spun* „sfînta împărtăşanie", cînd nici una din partide n-ar putea stabili diferența dintre, să zicem, doctrina lui Hooker şi-a lui Toma d'Aquino într-o formă care să stea cinci minute în picioare. Şi toate lucrurile cu totul

indiferente – luminări, haine şi mai ştiu eu ce – sînt un temei admirabil pentru activităţile noastre. Am îndepărtat cu totul din capul oamenilor ceea ce individul acela dezgustător, Pavel, îi învăţa despre mîncare şi alte lucruri neesenţiale – şi anume că omul fără scrupule trebuie să cedeze în faţa celui ce le are. Ai putea crede că nu se poate să nu vadă aplicaţia. Te-ai aştepta să-i vezi pe fraţii protestanţi îngenunchind şi făcîndu-şi cruce, pentru ca nu cumva conştiinţa slabă a fratelui catolic să fie îndemnată la lipsă de respect, iar pe fratele catolic abţinîndu-se de la aceste practici, pentru ca să nu-l împingă la idolatrie pe fratele său protestant. Şi aşa ar fi fără neîncetata noastră trudă. Fără ea, varietatea tradiţiilor din biserică ar deveni o seră bună pentru îngăduinţă şi smerenie.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVI. Dragul meu Pelinişor,

Modul disprețuitor în care vorbeşti în ultima ta scrisoare despre lăcomie ca mijloc de prindere a sufletelor, dovedeşte doar ignoranţa ta. Una din marile realizări din ultima sută de ani a fost amorţirea conştiinţei omului în acest punct. Aşa încît cu greu vei găsi acum vreo predică rostită sau vreo conştiinţă tulburată de ea în lungul şi în latul Europei. Aceasta s-a realizat, în mare măsură, prin concentrarea tuturor eforturilor noastre asupra lăcomiei de Delicatese, nu asupra lăcomiei de Exces. Mama pacientului tău, după cîte aflu eu din dosar, iar tu ai fi putut afla de la Ghiorţăilă, e un bun exemplu. Ea ar fi uimită – sper că într-o bună zi *va fi* – să afle că toată viaţa ei e sub robia acestei senzualităţi, care îi este cu totul ascunsă prin faptul că sînt implicate cantităţi mici. Dar ce contează cantităţile, dacă ai putea folosi pîntecele şi cerul gurii unui om pentru a produce nemulţumire, nerăbdare, lipsă de milă şi egoism? Ghiorţăilă o ţine bine în mînă pe bătrînă. E o adevărată teroare pentru gazde şi servitori. Ea refuză întotdeauna ce i se oferă, pentru a spune cu un mic suspin înăbuşit şi cu un zîmbet uşor: „O, vă rog, vă rog... *Tot* ce doresc, e o ceaşcă de ceai, slab dar nu foarte, şi o bucăţică de pîine prăjită, crocantă". Ai înţeles? Pentru că ceea ce vrea ea este mai mic şi mai puţin costisitor decît ceea ce i s-a pus dinainte, nu recunoaşte drept lăcomie hotărîrea ei de a obţine ceea ce vrea, oricît de supărător ar fi pentru ceilalţi. Chiar în momentul în care îşi satisface pofta, crede că practică cumpătarea. Într-un

restaurant aglomerat scoate un mic strigăt către farfuria pe care o chelneriță istovită i-a pus-o dinainte şi îi spune: „Vai, este mult prea mult! Luați-o vă rog, şi aduceți-mi cam un sfert din ea". Întrebată, ar spune că a făcut-o pentru a evita risipa; în realitate, o face pentru că acea nuanță de finețe care a înrobit-o e ofensată la vederea a mai multă mîncare decît doreşte ea.

Adevărata valoare a muncii tăcute, discrete, pe care o face Ghiorțăilă de ani de zile cu bătrîna aceasta, poate fi măsurată prin felul în care pîntecele îi domină acum întreaga viață. Femeia e acum în starea care se poate numi „tot ce aş vrea". *Tot* ce vrea ea e o ceaşcă de ceai făcut cum trebuie sau un ou fiert cum trebuie sau o felie de pîine prăjită cum trebuie. Dar nu găseşte niciodată o servitoare sau o prietenă care poate face lucrurile astea simple „aşa cum trebuie" – pentru că acest „aşa cum trebuie" al ei ascunde o pretenție nepotolită pentru plăcerile exacte şi aproape imposibil de realizat ale gustului, pe care ea îşi închipuie că şi le aminteşte din trecut; un trecut descris de ea ca „zilele în care puteau găsi servitori buni", dar cunoscut nouă ca zilele în care simțurile ei erau mai uşor de satisfăcut şi ea avea astfel plăceri care o făceau mai independentă de cele ale mesei. Pînă una alta, dezamăgirea zilnică produce supărare zilnică: bucătăresele observă şi prieteniile se răcesc. Dacă vreodată Vrăjmaşul îi bagă în cap o mică bănuială că e prea preocupată de mîncare, Ghiorțăilă o parează sugerîndu-i că nu-i pasă de ce mănîncă ea, ci „îi place să aibă bunătăți pentru băiatul ei". Sigur că, de fapt, lăcomia ei a fost, mulți ani, una din sursele principale ale neplăcerilor familiale.

Acum, pacientul tău este fiul mamei sale. În timp ce lupți cît poți de tare, pe bună dreptate, pe alte fronturi, nu trebuie să neglijezi o mică şi tăcută infiltrare a lăcomiei. Fiind bărbat, nu poate fi prins de camuflajul de tip „tot ce vreau". Bărbații devin cel mai uşor lacomi cu ajutorul vanității lor. Trebuie făcuți să se creadă buni cunoscători ai mîncărurilor, să se laude că au găsit singurul restaurant din oraş unde fripturile sînt gătite „cum trebuie". Ce începe ca vanitate poate fi tansformat apoi treptat în obicei. Dar oricum l-ai lua, important e să-l aduci în starea în care refuzul oricărei dorințe – nu contează care, şampanie sau ceai, *sole Colbert* sau țigări – „îl scoate din sărite" pentru că atunci mila, dreptatea şi ascultarea lui sînt la discreția ta.

Simplul exces de mîncare este mult mai puțin prețios ca finețea. Principalul său folos e pregătirea artileriei pentru atacuri asupra cantității. În asta, ca şi în orice altă privință, ține-ți omul într-o stare de falsă spiritualitate. Nu-l lăsa niciodată să observe aspectul medical. Lasă-l să se întrebe ce mîndrie sau lipsă de credință l-a dat în mîinile tale, cînd o simplă cercetare a ce-a băut sau ce-a mîncat în ultimele douăzeci şi patru de ore i-ar arăta de unde ai muniții şi i-ar permite astfel, cu puțină abstinență, să-ți pună în pericol căile de comunicație. Dacă *trebuie* să se gîndească la aspectul medical al cantității, hrăneşte-l cu minciuna gogonată pe care am făcut s-o creadă toți englezii că exercițiul fizic în exces şi oboseala rezultată sînt deosebit de prielnice acestei virtuți. Ai putea să te întrebi, pe bună dreptate, cum pot să creadă aşa ceva, în ciuda desfrînării notorii a marinarilor şi soldaților. Dar pentru a crea această poveste am folosit dascălii – oameni care erau de fapt preocupați de castitate ca scuză pentru sport şi astfel au recomandat sportul ca ajutor al castității. Dar toată problema asta e prea vastă pentru a o trata la capătul unei scrisori.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVIII. Dragul meu Pelinişor,

Chiar şi cu Bălosu ca profesor, trebuie să fi învățat la colegiu tehnica de rutină a ispitei sexuale şi, deoarece pentru noi, spiritele, întreg subiectul acesta e de o mare plictiseală (deşi necesar ca parte a pregătirii noastre), voi trece peste el. Dar cred că ai multe de învățat despre problemele importante implicate aici.

Ceea ce Vrăjmaşul le cere oamenilor ia forma unei dilemele abstinență totală, *fie* monogamie absolută. De la prima mare victorie a Tatălui Nostru, am făcut-o foarte dificilă pe prima. Pe a doua am blocat-o în ultimele secole, ca mijloc de scăpare. Am făcut-o prin poeți şi romancieri, convingîndu-i pe oameni că o experiență neobişnuită şi de obicei de scurtă durată pe care ei o numesc „a fi îndrăgostit" este singurul motiv onorabil pentru căsătorie. Mariajul poate şi trebuie să facă permanentă această exaltare şi o căsnicie care nu o face nu-i mai leagă. Ideea asta e parodia noastră după o idee primită de la Vrăjmaş.

Întreaga filosofie a Iadului se sprijină pe recunoaşterea axiomei că un lucru nu e alt lucru şi, mai ales, că o persoană nu este altă persoană. Bunul meu e al meu şi bunul tău e al

tău. Ce cîştigă unul, celălalt pierde. Chiar şi un obiect neînsufleţit este ceea ce este prin excluderea tuturor celorlalte obiecte din spaţiul pe care-l ocupă; dacă se măreşte, o face îndepărtînd celelalte obiecte sau absorbindu-le. La fel face şi o persoană. La animale, absorbţia ia forma hrănirii; pentru noi înseamnă a suge voinţa şi libertatea unei persoane mai slabe de către una mai tare. „A fl" înseamnă „a fi în competiţie".

Acum, filosofia Vrăjmaşului nu e nici mai mult nici mai puţin decît o continuă încercare de a scăpa de acest adevăr foarte evident. El urmăreşte o contradicţie. Lucrurile trebuie să fie mai multe şi totuşi să fie, cumva, una. Bunul unei persoane trebuie să fie şi bunul alteia. El numeşte această imposibilitate *Dragoste* şi acelaşi panaceu neschimbat poate fi detectat în tot ceea ce face şi chiar tot ce este sau pretinde că este. Astfel, nu se mulţumeşte să fie nici chiar El însuşi o simplă unitate aritmetică: pretinde că sînt trei şi totuşi una, pentru ca inepţia asta despre dragoste să poată găsi un reazem în însăşi natura Lui. Pe celălalt taler al balanţei El aduce în discuţie invenţia aceea obscenă, organismul, în care părţile sînt pervertite de la destinaţia lor firească de a concura şi sînt făcute să coopereze.

Adevăratul Său motiv de a stabili relaţiile sexuale ca metodă de reproducere a oamenilor e cît se poate de vizibil din felul în care s-a folosit de el. Viaţa sexuală ar fi putut fi, din punctul nostru de vedere, cu totul inocentă. Ar fi putut fi doar un alt mod în care o persoană mai puternică ar lua-o ca pradă pe una mai slabă, aşa cum e într-adevăr la păianjeni, unde mireasa încheie noaptea nunţii devorîndu-şi mirele. Dar la oameni Vrăjmaşul a alăturat, gratuit, dorinţei sexuale afecţiunea dintre cele două părţi. El a făcut şi urmaşul dependent de părinţi şi Ie-a dat părinţilor imboldul de a-l susţine, producînd astfel Familia, care e ca un organism, dar mai rău, pentru că membrii sînt mai distincţi şi totuşi uniţi într-un mod mai conştient şi mai responsabil. De fapt, toată treaba asta se dovedeşte a fi încă o metodă de atragere a Dragostei.

Acum urmează poanta. Vrăjmaşul a descris perechea căsătorită ca „un singur trup". El nu a spus „un cuplu fericit în căsătorie" sau „o pereche care s-a unit pentru că s-a «îndrăgostit»", dar tu poţi face ca oamenii să ignore asta. Poţi să-i faci să uite şi că omul pe care ei îl numesc Pavel nu a restrîns aceasta la perechile *căsătorite.* Pentru el, simpla

împreunare face „un singur trup”. Astfel îi poți face pe oameni să accepte ca elogii retorice ale „îndrăgostirii” ceea ce erau, de fapt, simple descrieri ale adevăratei semnificații ale relației sexuale. Adevărul e că oricînd un bărbat se culcă cu o femeie, fie că le convine sau nu, acolo se formează o relație transcendentală de care trebuie să se bucure veşnic sau s-o îndure veşnic. Pornind de la afirmația adevărată că această relație transcendentală a fost destinată să producă afecțiune şi familie şi, dacă se intră în ea cu ascultare, *aşa va fi* de cele mai multe ori, oamenii pot fi făcuți să aibă falsa convingere că amestecul de afecțiune, teamă şi dorință pe are ei îl numesc „a fi îndrăgostit” e singurul lucru care face căsătoria fericită sau sfîntă. Greşeala e uşor de făcut pentru că deseori „îndrăgostirea” precede, în Europa Occidentală, căsătoriile care se fac urmînd planurile Vrăjmaşului, adică în vederea fidelității, fertilității şi a bunelor intenții, exact aşa cum de foarte multe ori, dar nu întotdeauna, emoția religioasă însoțeşte convertirea.

Cu alte cuvinte, oamenii trebuie încurajați să considere ca bază a căsătoriei versiunea viu colorată şi deformată a ceva ce Vrăjmaşul le-a promis de fapt ca rezultat al

ei. Decurg de aici două avantaje: în primul rînd, oamenii care nu au darul înfrînării pot fi împiedicați să vadă căsătoria ca o soluție, deoarece nu se „îndrăgostesc" şi, mulțumită nouă, ideea de a se căsători din oricare alt motiv li se pare josnică şi cinică. Da, aşa cred ei. Ei consideră intenția de loialitate pentru o relație de ajutor reciproc, pentru păstrarea castității şi pentru transmiterea vieții ca ceva mai prejos unei furtuni de emoții. (Nu neglija să-l faci pe omul tău să considere foarte jignitoare slujirea în căsătorie). În al doilea rînd, orice înflăcărare sexuală, cît timp urmăreşte căsătoria, va fi considerată „dragoste" şi „dragostea" va fi folosită ca să scuze bărbatul de orice vină şi ca să-l protejeze de toate consecințele unei căsătorii cu o păgînă, o nebună sau o femeie uşoară. Dar despre aceasta îți vei scrie mai pe larg în scrisoarea următoare.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIX. Dragul meu Pelinişor,

M-am gîndit foarte mult la întrebarea din ultima a scrisoare. Dacă, aşa cum am arătat clar, toate persoanele sînt prin însăşi natura lor în competiție şi, deci, ideea de Dragoste a Vrăjmaşului e o contradicție de termeni, cum rămîne cu repetatul meu avertisment că El iubeşte într-adevăr paraziții ăştia umani şi doreşte într-adevăr existența şi libertatea lor neîntreruptă. Sper, dragul meu băiat, că nu ai arătat nimănui scrisorile mele. Nu că ar conta, desigur; oricine ar vedea că erezia aparentă în care am căzut este pur întîmplătoare. Fiindcă veni vorba, sper că ai înțeles şi că unele referiri la Bălosu, puțin măgulitoare în aparență, erau numai o glumă. Am cel mai mare respect pentru el, într-adevăr, şi sigur că unele lucruri pe care le-am spus, cum că nu te-aş apăra în fața autorităților, nu erau spuse serios. Poți să ai încredere că eu mă îngrijesc de interesele tale, dar să ții totul sub cheie şi lacăt!

Adevărul e că mi-a scăpat, din pură neatenție, afirmația că Vrăjmaşul iubeşte într-adevăr oamenii. Asta, bineînțeles, e imposibil. El e o ființă, ei sînt diferiți de El. Ceea ce e bun pentru ei nu poate fi şi pentru El. Toată vorbăria Lui despre Dragoste trebuie să fie o disimulare a altceva – trebuie să aibă un motiv *real* pentru a-i crea şi pentru a se osteni atît pentru ei. Motivul pentru care ajungem să vorbim ca şi cînd El ar nutri cu adevărat

Dragostea asta imposibilă este eşecul nostru total de a descoperi motivul real. Ce ține să facă din ei? Asta e întrebarea de nerezolvat. Nu cred că ar strica să-ți spun că tocmai problema asta a fost cauza principală a certei dintre Tatăl Nostru şi Vrăjmaş. Cînd crearea omului a fost dezbătută pentru prima dată şi cînd, chiar în acel stadiu, Vrăjmaşul a mărturisit deschis că are în vedere un anumit episod cu o cruce, Tatăl Nostru, cît se poate de firesc, a căutat o întrevedere şi a cerut o explicație. Vrăjmaşul nu i-a dat nici un răspuns în afară de a spune basmul despre Dragostea dezinteresată pe care o tot răspîndeşte de atunci. Fireşte că Tatăl Nostru nu a putut accepta. L-a implorat pe Vrăjmaş să pună cărțile pe masă şi i-a dat toate ocaziile. A recunoscut că dorea foarte tare să cunoască secretul; Vrăjmaşul a replicat „Aş dori din tot sufletul să fie aşa". Îmi închipui că în acest stadiu al întrevederii, dezgustul Tatălui Nostru față de o astfel de lipsă de încredere neîntemeiată l-a făcut să se îndepărteze la o distanță infinită de Prezența Lui cu o repeziciune care a iscat povestea aia ridicolă a Vrăjmaşului cum că ar fi fost alungat cu forța din Cer. De atunci am început să înțelegem de ce Asupritorul nostru a fost atît de secretos. Tronul Lui depinde de acest secret. Unii membrii ai facțiunii Lui au recunoscut deseori că, dacă am ajunge vreodată să înțelegem ce vrea să spună prin Dragoste, războiul s-ar sfîrşi şi noi am reintra în Cer. Şi aici se află marea noastră sarcină: noi ştim că El nu poate iubi; nimeni nu poate, n-are nici un sens. Numai de-am putea afla ce are *de fapt* de gînd! Am încercat ipoteză după ipoteză şi tot nu am putut afla. Dar nu trebuie niciodată să ne pierdem speranța; teorii din ce în ce mai complicate, colecții de date din ce în ce mai complexe, răsplată tot mai mare pentru cercetătorii care fac progrese, pedepse tot mai grozave pentru cei care dau greş – toate acestea urmărite şi accelerate pînă la sfîrşitul timpului nu pot, în mod sigur, să nu reuşească.

Te plîngi că ultima mea scrisoare nu arată clar dacă consider sau nu *îndrăgostirea* ca o stare de dorit pentru oameni. Dar bine, Pelinişor, asta e o întrebare pe care ne aşteptam să o pună ei! Lasă-i pe ei să discute dacă „Dragostea", patriotismul, celibatul, luminările de pe altar, abstinența sau educația sînt „bune" sau „rele". Nu vezi că nu există nici un răspuns? Nimic nu contează, afară de tendința unei anumite stări de suflet, în anumite situații, de a aduce un anumit pacient, într-un anumit moment mai aproape de Vrăjmaş

sau mai aproape de noi. Aşa că ar fi foarte bine să-l faci pe pacient să decidă dacă „Dragostea" e „bună" sau „rea". Dacă e un om arogant şi are pentru trup un dispreţ bazat de fapt pe scrupule, dar considerate de el drept puritate – şi unul care-şi găseşte plăcerea în a disprețui ceea ce majoritatea prietenilor săi aprobă – lasă-l neapărat să hotărască contra dragostei. Inoculează-i un ascetism nemăsurat şi apoi, cînd i-ai desprins sexualitatea de tot ce ar putea să umanizeze, copleşeşte-l cu ea într-o formă mult mai brutală şi mai cinică. Dacă, pe de altă parte, e un om sentimental, credul, hrăneşte-l cu poeți minori şi cu scriitori de mîna a treia, de şcoală veche, pînă ce-l faci să creadă că „Dragostea" este irezistibilă şi, într-un fel intrinsec, meritorie. Îți garantez că părerea asta nu e de prea mare ajutor pentru producerea întinării accidentale, dar e o rețetă nemaipomenită pentru adultere prelungite, „nobile", romantice şi tragice ce sfîrşesc, dacă totul merge bine, în crime şi sinucideri. Dacă asta nu reuşeşte, poate fi folosită pentru a-l conduce spre o căsătorie folositoare, deoarece căsătoria, deşi invenția Vrăjmaşului, are foloasele ei. Trebuie să fie prin vecinătatea pacientului tău cîteva tinere care i-ar face viața de creştin grozav de grea dacă l-ai putea convinge să o ia în căsătorie pe una din ele. Te rog să-mi trimiți un raport despre asta cînd îmi mai scrii. Între timp, reține că starea asta de *îndrăgostit* nu e, în ea însăşi, nici în favoarea noastră, nici în a celeilalte părți. E doar o ocazie pe care şi noi şi Vrăjmaşul încercăm să o exploatăm. La fel ca cele mai multe lucruri pentru care se agită oamenii, ca sănătatea şi boala, tinerețea sau bătrînețea, războiul şi pacea, din punctul de vedere al vieții spirituale este în primul rînd materie primă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XX. Dragul meu Pelinişor,

Observ cu mare neplăcere că, pentru moment, Vrăjmaşul a pus capăt forțat atacurilor tale directe asupra castității pacientului. Ar fi trebuit să ştii că întotdeauna o face la sfîrşit şi ar fi trebuit să te opreşti înainte de a fi ajuns în stadiul ăsta deoarece, după cum stau lucrurile, omul tău a descoperit periculosul adevăr că aceste atacuri nu durează pentru totdeauna; prin urmare, nu mai poți folosi ceea ce e de fapt arma noastră cea mai bună – credința oamenilor neştiutori că nu e nici o speranță de a scăpa de noi decît cedînd.

Presupun că ai încercat să-l convingi cît de nesănătoasă este castitatea.

Nu am primit încă de la tine un raport despre tinerele din jurul lui. Aş vrea să-l am de îndată, deoarece, dacă nu putem să ne folosim de sexualitate pentru a-l pîngări, trebuie să încercăm să o folosim pentru a pîngări o căsătorie convenabilă. Între timp, aş vrea să-ți dau nişte sugestii referitor la tipul de femeie – mă refer la tipul fizic – de care trebuie încurajat să se îndrăgostească, dacă „îndrăgostirea" e tot ce ne putem permite, în mare, desigur, problema aceasta e hotărîtă pentru noi de duhuri mult mai coborîte în Subarhie decît mine şi tine. E ocupația acestor mari maeştri să producă în fiecare epocă o dirijare general greşită a ceea ce se poate numi „gust" sexual. Ei fac asta lucrînd prin cercul unic al artiştilor, croitorilor, actrițelor şi reclamelor în vogă, care determină tipul la modă. Scopul însă este să îndepărtezi fiecare sex de acei membri ai celuilalt sex cu care ar fi foarte posibile căsătorii spiritual folositoare, fericite şi fertile. Astfel am triumfat de multe secole asupra naturii, pînă la a face ca anumite caracteristici masculine secundare (cum ar fi barba) să fie dezagreabile pentru aproape toate femeile – şi asta e ceva mai mult decît ai putea bănui. În ce priveşte gustul bărbaților, l-am diversificat foarte mult. Într-un timp i-am îndreptat spre tipul de frumusețe statuar şi aristocratic, amestecînd vanitatea bărbaților cu dorințele lor şi încurajînd înmulțirea rasei în special printre femeile cele mai arogante şi risipitoare. Altă dată, am ales un tip feminin exagerat, fricos şi plăpînd, astfel că nesăbuința şi laşitatea şi, în general, toate prefăcătoriile şi meschinăriile spiritului care le însoțesc să fie la mare cinste, în prezent ne aflam de cealaltă parte. Epoca jazzului a urmat epocii valsului şi acum îi învățăm pe bărbați să le placă femei ale căror trupuri abia se deosebesc de ale băieților. Din moment ce această frumusețe e mai trecătoare ca toate, înrăutățim astfel groaza cronică a femeii de a îmbătrîni (cu multe rezultate excelente) şi le facem mai puțin dornice şi apte să aibă copii. Asta nu-i tot; am pus la cale o mare creştere a libertății pe care societatea o îngăduie reprezentării nudului aparent (nu a nudului real) în artă şi a expunerii lui pe scenă sau pe plajă. Totul e un fals, bineînțeles; imaginile din arta modernă sînt false, femeile reale în costume de baie sau pantaloni strimți, sînt de fapt strînse şi încorsetate pentru a părea mai tari, mai zvelte şi mai băiețoase decît le permite natura ca femei mature. Totuşi, în acelaşi timp, lumea modernă e învățată să creadă că asta

înseamnă a fi „deschis” şi „sănătos” şi a te întoarce la natură. Drept rezultat, îndreptăm dorinţele bărbaţilor din ce în ce mai mult spre ceea ce nu există, făcînd ca rolul ochiului în sexualitate să fie din ce în ce mai mare şi, în acelaşi timp, făcîndu-i pretenţiile din ce în ce mai imposibile. E uşor de prevăzut ce urmează!

Aceasta este strategia generală pentru moment. Dar, în acest cadru, vei afla că poţi încuraja dorinţele pacientului tău în una din cele două direcţii. Vei descoperi, dacă vei privi cu grijă în orice inimă omenească, că e obsedat de cel puţin două femei imaginare – o Venus pămînteană şi una infernală şi că dorinţa lui variază calitativ în funcţie de obiectul ei. Există un tip de femeie pentru care dorinţa lui este de aşa fel încît să asculte în mod natural de Vrăjmaş – uşor de îmbinat cu iubirea şi îngăduinţa, uşor de supus căsătoriei, colorată în întregime cu lumina aceea aurie a respectului şi naturaleţei pe care noi o detestăm; există un alt tip de femeie pe care el îl doreşte cu brutalitate, tipul cel mai bun pentru a-l îndepărta cu totul de căsătorie, dar pe care chiar şi în căsnicie el va tinde să-l trateze ca sclavă, idol sau complice. Dragostea lui pentru primul tip ar putea cuprinde ceea

ce Vrăjmaşul numeşte rău, dar numai din întîmplare; bărbatul ar vrea ca ea să nu fie soția altuia şi i-ar părea rău că nu o poate iubi legiuit, dar cu cel de-al doilea tip ceea ce doreşte este să cunoască răul, acel „condiment" din aroma pe care o caută, ceea ce-i place la fată e animalitatea vizibilă sau îmbufnarea, viclenia sau cruzimea, iar la trup, ceva cu totul diferit de ceea ce numeşte în general Frumusețe, ceva ce ar descri-e, atunci cînd gîndeşte, chiar urîțenie, dar care, prin arta noastră, poate fi făcut să joace pe punctul sensibil al obsesiei lui intime.

Adevăratul folos al acestei Venus infernale este fără îndoială ca prostituată sau amantă, dar, dacă omul tău e creştin şi dacă a fost bine educat în absurditatea despre „Dragostea irezistibilă" care iartă totul, poate fi adesea făcut s-o ia în căsătorie şi merită s-o facă. Vei da greş în ce priveşte adulterul şi păcatul solitar, dar sînt şi alte metode mai indirecte de a folosi sexualitatea unui om pentru a-l submina. Şi fiindcă veni vorba, ele nu sînt doar eficiente, ci şi desfătătoare: nefericirea pe care o produc e de lungă durată şi deosebit de aleasă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXI. Dragul meu Pelinişor,

Da, perioada de ispită sexuală e un timp excelent pentru a lucra la un atac secundar asupra toanelor pacientului. Poate fi chiar atacul principal, atîta timp cît el îl crede secundar. Dar aici, ca şi în toate celelalte, trebuie să fie pregătită calea pentru atacul tău moral prin întunecarea intelectului său.

Oamenii nu se mînie pentru o simplă nenorocire, ci pentru nenorocirea concepută ca prejudiciu şi sentimentul prejudiciului depinde de sentimentul că i s-a refuzat o pretenție legitimă. Prin urmare, cu cît îl poți face pe pacientul tău să aibă mai multe pretenții de la viață, cu atît mai des se va simți prejudiciat şi, ca rezultat, iritat. Acum îți vei fi dat seama că nimic nu-l înfurie mai uşor decît să se pomenească că îi este luată o perioadă de timp pe care a socotit că o are la dispoziție. Musafirul neaşteptat (cînd de-abia aştepta o seară liniştită) sau soția vorbăreață a prietenului său (care apare cînd tocmai aştepta să rămînă *tete a tete* cu acesta) e ceea ce-l face să-şi iasă din fire. El nu este încă atît

de nemilos sau indolent încît aceste mici cerințe de politețe să fie ele însele prea mult pentru el. Ele îl enervează, deoarece consideră timpul lui ca aparținîndu-i lui şi are impresia că este furat. Aşa că trebuie să-i păzeşti cu mult zel presupunerea din capul său că „timpul meu îmi aparține". Lasă-l să aibă impresia că începe fiecare zi ca posesorul legal a douăzeci şi patru de ore. Lasă-l să simtă ca o sarcină supărătoare acea parte a acestei proprietăți pe care trebuie s-o transfere şefilor săi şi ca o donație generoasă partea acordată îndatoririlor religioase. Dar lucrul de care nu trebuie să i se permită să se îndoiască e că totalul de la care s-au făcut aceste scăderi ar fi, într-un sens misterios, dreptul său de naştere.

Ai aici o sarcină delicată. Presupunerea pe care vrei ca el să continue s-o facă e atît de absurdă încît, odată pusă la îndoială, nici chiar noi nu putem găsi o fărîmă de argument în apărarea ei. Omul nu poate nici face, nici păstra nici un moment din timp; totul îi vine în dar. Ar putea la fel de bine să considere soarele şi luna ca bunurile sale. De asemenea, în teorie, el e dedicat unei slujiri totale a Vrăjmaşului. Dacă Vrăjmaşul i s-ar arăta în forma trupească şi i-ar cere slujire totală pentru o singură zi, nu L-ar refuza. Ar fi foarte uşurat dacă ziua aceea n-ar cuprinde nimic mai greu decît să asculte conversația unei femei uşuratice şi ar fi aproape în culmea dezamăgirii dacă pentru o jumătate de oră în ziua aceea Vrăjmaşul i-ar spune: „Acum poți să mergi să te distrezi şi tu un pic". Acum, dacă el se gîndeşte un moment la presupunerea lui, chiar şi el e obligat să-şi dea seama că de fapt se află în situația asta în fiecare zi. Prin urmare, cînd vorbesc despre a reține presupunerea aceasta în mintea lui, ultimul lucru pe care vreau să-l faci este să-i furnizezi argumente în apărarea ei. Nu există nici unul. Sarcina ta este pur negativă. învălui-o în întuneric, iar în mijlocul acestei întunecimi lasă ca sentimentul său de posesie a Timpului să zacă tăcut, necercetat şi operativ.

Simțul proprietății în general trebuie întotdeauna încurajat. Oamenii ridică mereu pretenții de posesiune care sună la fel de nostim în Cer ca şi în Iad şi noi trebuie să-i ajutăm s-o facă. Mare parte din împotrivirea modernă față de castitate provine din credința oamenilor că ei îşi „posedă" trupurile – moşiile astea vaste şi periculoase, pulsînd de energia care a creat lumea în care se află fără consimțămîntul lor şi din care sînt

alungați după plăcerea Altuia! E ca şi cum un copil de rege pe care din dragoste tatăl său l-a investit cu comanda „en titre" a unei mari provincii sub conducerea reală a unor consilieri înțelepți, ar ajunge să-şi închipuie că el posedă într-adevăr cetățile, pădurile şi grînele, în acelaşi fel în care posedă cărămizile camerei lui.

Noi producem acest sentiment al proprietății nu numai prin mîndrie, ci şi prin confuzie. Îi învățăm să nu observe diferitele sensuri ale formării posesiunii, infimele diferențe gradate care merg de la „ghetele mele", la „cîinele meu", „servitorul meu", „soția mea", „tatăl meu", „stăpînul meu" şi „țara mea" la „Dumnezeul meu". Pot fi învățați să reducă toate sensurile acestea la acela de „ghetele mele", „al meu" de posesiune. Chiar şi la grădiniță copilul poate fi învățat să înțeleagă prin „ursulețul meu" nu vechiul recipient imaginar al afecțiunii cu care se află într-o relație specială (pentru că asta îi va învăța Vrăjmaşul să înțeleagă, dacă nu sîntem atenți), ci „ursul pe care-l pot face bucăți dacă vreau". Iar la celălalt capăt al balanței i-am învățat pe oameni să spună „Dumnezeul meu" într-un sens nu chiar foarte oferit de „ghetele mele", însemnînd „Dumnezeul asupra căruia

am anumite pretenții datorită distinselor mele servicii şi pe care-L exploatez de la amvon – Dumnezeul căruia i-am dat un colțişor".

Poanta e că tot timpul cuvîntul „al meu", în sensul lui absolut posesiv, nu poate fi folosit de o ființă omenească în legătură cu nimic. Pînă la urmă, fie Tatăl Nostru, fie Vrăjmaşul vor spune „al Meu" despre fiecare lucru care există şi în special despre flecare om. Ei vor afla la sfîrşit, nu te teme, cui îi aparține de fapt timpul lor, sufletul lor, trupurile lor – în mod sigur nu lor, orice s-ar întîmplaî în prezent. Vrăjmaşul spune „al Meu" despre tot pe motivul pedant şi legalist că El a creat totul; Tatăl Nostru speră ca, la sfîrşit, să spună el „al meu" despre toate lucrurile pe motivul mai realist şi mai dinamic al cuceririi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXII. Dragul meu Pelinişor,

Aşa deci! Omul tău e îndrăgostit – şi încă în modul cel mai rău în care ar fi putut s-o facă – şi de o fată care nici măcar nu apare în raportul pe care mi l-ai trimis! Poate te interesează să afli că acea mică neînțelegere cu Poliția Secretă, pe care ai încercat s-o stîrneşti în legătură cu nişte expresii scăpate într-una din scrisorile mele, s-a aplanat. Dacă contai pe asta ca să te asiguri de bunăvoința mea, vei afla că te-ai înşelat. Vei plăti pentru asta la fel ca şi pentru celelalte gafe alte tale. Pînă atunci, anexez scrisorii şi o mică broşură tocmai apărută despre noua Casă de Corecție pentru Ispititorii Incompetenți. E bogat ilustrată şi nu vei găsi în ea nici o pagină plictisitoare.

Am căutat dosarul acestei fete şi sînt îngrozit de ce aflu: nu numai o creştină, dar ce creştină – o domnişoară josnică, servilă, afectată, monosilabică, tăcută (ca un peşte), insipidă, insignifiantă, originală, o mironosiță. Mica bestie, mă face să vomit. Duhneşte şi frige chiar şi prin filele dosarului. Felul în care s-a înrăit lumea mă înnebuneşte! În vremurile vechi am fi dus-o în arenă. Pentru asta e făcut soiul ei. Nu că ar face acolo mult bine, o prefăcută cu două fețe (cunosc eu soiul asta), care arată gata să leşine la vederea sîngelui şi apoi moare zîmbind. O prefăcută în toate. Arată de parcă nici untul nu i s-ar topi în gură şi totuşi are spirit satiric.

Felul de creatură care mă găseşte pe mine comic! Mironosiță scîrboasă şi nesărată –

şi totuşi gata să cadă în braţele prostănacului ăstuia la fel ca orice animal de prăsilă. De ce n-o distruge Vrăjmaşul pentru asta, dacă El e atît de nebun după virginitate – în loc să se uite la asta rînjind?

El este un hedonist în adîncul inimii. Toate posturile astea şi priveghiurile, rugile şi crucile sînt doar o faţadă. Ori ca spuma pe malul mării. În larg, pe marea Lui, se găseşte plăcere şi iar plăcere. El nu face nici un secret din asta. La dreapta Lui sînt „plăceri veşnice". Phui! Nu cred că are cît de cît habar de misterul superior şi auster spre care ne ridicăm noi în Viziunea Mizerifică. El e vulgar, Pelinişor, are o minte burgheză, a umplut lumea Lui cu plăceri. Sînt lucruri pe care oamenii le fac cît e ziua de lungă, fără să-L deranjeze cîtuşi de puţin – dorm, se scoală, mănîncă, fac dragoste, se joacă, se roagă, muncesc. Totul trebuie *deformat* pentru a ne fi nouă de vreun folos. Noi luptăm avînd crîncene dezavantaje. Nimic nu e în mod natural de partea noastră. (Nu că asta te scuză pe tine. Am să rezolv eu cu tine curînd. Întodeauna m-ai urît şi ai fost obraznic cînd ai îndrăznit.)

Şi apoi, bineînţeles, el ajunge să cunoască familia acestei femei şi tot cercul ei. Nu ţi-ai putut da seama că tocmai casa în care locuieşte ea e cea în care el n-ar fi trebuit să intre niciodată? Totul duhneşte de mirosul acela ucigător. Chiar şi grădinarul, deşi acolo de cinci ani, începe să-l primească. Chiar şi musafirii, după o vizită de week-end, duc cu ei ceva din mirosul ăsta. Cîinele şi pisica sînt atinşi de el. O casă plină de mister de nepătruns. Sîntem siguri (e o chestiune de principii elementare) că fiecare membru al familiei profită de ceilalţi – dar nu putem afla cum. Ei păstrează acest secret care zace în spatele acestei pretinse iubiri dezinteresate cu tot atîta gelozie ca Vrăjmaşul însuşi. Toată casa şi grădina e o vastă obscenitate. Are o asemănare îngreţoşătoare cu descrierea pe care un om scriitor a făcut-o Cerului: „Locul unde există numai viaţă şi deci tot ce nu e muzică e linişte".

Muzică şi linişte – cît le detest pe amîndouă! Cît de recunoscători trebuie să fim că, de cînd Tatăl Nostru a intrat în Iad – deşi mai demult decît ar putea spune oamenii socotind în ani-lumină – nici un centimetru pătrat de spaţiu infernal şi nici un moment din timpul infernal nu a fost cedat vreuneia din aceste forţe abominabile şi totul a fost ocupat

de Zgomot – zgomotul, măreţul dinamism, expresia sonoră a tot ce exaltă şi e barbar, viril – Zgomotul, singurul ce ne apără de remuşcări prosteşti, scrupule disperate şi dorinţe imposibile. La sfîrşit, vom transforma întregul univers în zgomot. Am făcut deja paşi mari în direcţia asta, în ce priveşte Pămîntul. Melodiile şi tăcerile Cerului vor fi acoperite în cele din urmă, dar recunosc că nu sîntem încă nici pe departe destul de sonori. Cercetarea continuă, între timp *tu,* mică şi dezgustătoare... *(aici manuscrisul se întrerupe şi e reluat cu un scris diferit)*

În căldura redactării am aflat că m-am lăsat, din nebăgare de seamă, să iau forma unui uriaş miriapod. Ca atare, dictez restul secretarului meu. Acum că transformarea e completă, o recunosc ca un fenomen periodic. Unele zvonuri despre asta au ajuns la oameni, cu completarea ridicolă făcută de poetul Milton, că astfel de schimbări ale înfăţişării sînt o „pedeapsă" impusă nouă de către Vrăjmaş. Un scriitor mai modern – unul cu numele Pshaw, parcă – a înţeles totuşi adevărul. Transformarea începe din interior şi e o manifestare glorioasă a acelei Forţe a Vieţii căreia i s-ar închina Tatăl Nostru, dacă el s-ar închina la altceva decît la sine însuşi. În actuala mea formă sînt şi mai nerăbdător să te văd, să mă unesc cu tine într-o îmbrăţişare indisolubilă.

semnează Teriuţ,
pentru Subsecretarul Subgemităţii Sale,
Prof. Dr. Zgîndărilă

XXIII. Dragul meu Pelinişor,

Prin fata asta şi familia ei dezgustătoare, pacientul ajunge să cunoască acum mai mulţi creştini în fiecare zi şi încă din cei foarte inteligenţi. Pentru mult timp va fi cu totul imposibil să îndepărtezi spiritualitatea din viaţa lui. Foarte bine, atunci trebuie s-o corupem. Fără îndoială că ai practicat deseori transformarea ta într-un înger de lumină, ca un exerciţiu de paradă. Acum e timpul s-o faci în faţa Vrăjmaşului. Lumea şi Firea nu ne-au ajutat, rămîne o a treia Putere şi succesul de acest al treilea fel e cel mai glorios dintre toate. Un sfînt corupt, un fariseu, un inchizitor sau un vrăjitor sînt în Iad o distracţie mai bună decît un om obişnuit sau un desfrînat.

Dacă mă uit în jur la noii prieteni ai pacientului tău, văd că cel mai bun punct de atac ar fi hotarul dintre teologie şi politică. Cîțiva din noii săi prieteni înțeleg foarte bine implicațiile sociale ale religiei lor. Asta e ceva rău în sine, dar se poate scoate şi ceva bun din ea.

Vei afla că mulți scriitori politici creştini cred că, dintr-o fază foarte timpurie, creştinismul a început s-o ia pe un drum greşit şi să se depărteze de doctrina fondatorului său. Acesta idee trebuie folosită acum pentru a-i încuraja ca, îndepărtînd „adăugirile şi coruperile" mai tîrzii, să descopere din nou conceptul de „Isus istoric" şi apoi să fie pusă în contrast cu întreaga tradiție creştină. În generația trecută am promovat elaborarea unui astfel de „Isus istoric" pe direcții liberale şi umaniste; acum propunem un nou „Isus istoric", pe direcții marxiste, catastrofice şi revoluționare. Avantajele acestor interpretări, pe care intenționăm să le schimbăm cam la treizeci de ani, sînt multiple. În primul rînd, toate tind să dirijeze închinarea oamenilor spre ceva ce nu există, deoarece flecare „Isus istoric" e neistoric. Documentele spun ceea ce spun şi nu se poate adăuga nimic. Prin urmare, fiecare nou „Isus istoric" trebuie dedus din ele prin suprimarea unui punct, exagerarea altuia şi printr-o astfel de ghicire *(strălucită* e adjectivul care-l învățăm pe oameni să îl aplice) pentru care nimeni n-ar risca doi bani în viața obişnuită, dar care e suficientă pentru a produce o recoltă de noi Napoleoni, Shakespeare şi Swift în programul editorial al fiecărui edituri. În al doilea rînd, toate interpretările astea plasează importanța acestui „Isus istoric" lor într-o anumită teorie care se presupune că a fost promulgată de El. El trebuie să fie un „om mare" în sensul modern al cuvîntului – unul care stă la punctul terminus al unei direcții centrifuge şi dezechilibrate a gîndirii – un om ciudat care vinde un leac. Distragem astfel gîndurile oamenilor de la Cine este El şi de la ce a făcut El. La început îl facem doar un învățător şi apoi ascundem tocmai concordanța esențială dintre învățăturile Lui şi cele ale altor mari învățători morali, deoarece oamenii nu trebuie lăsați să observe că toți marii moralişti sînt trimişi de Vrăjmaş nu pentru a informa oamenii, ci pentru a le aduce aminte, pentru a reformula străvechile platitudini morale împotriva continuei lor tăinuiri de către noi. Noi creăm sofiştii, El ridică un Socrate care să le răspundă. Al treilea scop al nostru, din aceste interpretări, este să le distrugem viața de

închinare. Prezența reală a Vrăjmaşului, experimentată altminteri de oameni în rugăciune şi împărtăşanie, o înlocuim cu o imagine probabilă, îndepărtată, neclară şi stîngace, cu cineva care vorbea o limbă ciudată şi a murit cu mult timp în urmă. Unui astfel de obiect nu i te poți închina cu adevărat. În locul Creatorului adorat de creatura Lui, vei avea curînd un simplu conducător aclamat de un partizan şi, în cele din urmă, un personaj distins recunoscut de un istoric judicios. În al patrulea rînd, pe lîngă că nu e istorică în ce-L priveşte pe acel Isus pe care îl descrie, religia de felul acesta încalcă istoria şi în alt sens. Nici o națiune, şi doar puțini indivizi sînt aduşi în tabăra Vrăjmaşului prin studiul istoric al biografiei lui Isus ca simplă biografie. Într-adevăr, materialele pentru o biografie completă au fost interzise oamenilor. Primii convertiți au fost cîştigați printr-un singur fapt istoric (învierea) şi printr-o singură doctrină teologică (Răscumpărarea), operînd asupra unui sentiment al păcatului pe care-l aveau deja – şi al păcatului nu împotriva unei noi legi, fanteziste, produsă ca o noutate de „un om mare", ci contra vechii legi morale şi banale pe care au învățat-o de la mamele şi doicile lor. „Evangheliile" au apărut mai tîrziu şi au fost scrise nu pentru a face creştini, ci pentru a-i edifica pe cei deja încreştinați.

Acest „Isus istoric" deci, oricît de periculos ne poate părea nouă la un moment dat, trebuie întotdeauna încurajat. În privința legăturii generale dintre creştinism şi politică, poziția noastră este mai delicată. Sigur că nu vrem ca oamenii să îngăduie credinței lor să se reverse în viața politică, deoarece întemeierea a ceva ce seamănă a societeate cu adevărat dreaptă ar fi un mare dezastru. Pe de altă parte, noi vrem – şi vrem foarte tare – să-i facem pe oameni să trateze creştinismul ca pe un mijloc; de preferință, desigur, ca un mijloc al propriei lor avansări, dar dacă dă greş, ca mijloc pentru orice – chiar şi pentru dreptate socială. Ce e de făcut? Mai întîi, fă-l pe om să considere dreptatea socială ca un lucru cerut de Vrăjmaş şi apoi continuă pînă în stadiul în care apreciază creştinismul pentru că poate produce dreptate socială, căci Vrăjmaşul nu poate fi folosit ca înlesnire. Oamenii sau națiunile care cred că pot trezi Credința pentru a face o societate bună ar putea la fel de bine să creadă că pot folosi treptele Cerului ca scurtătură pînă la cea mai apropiată farmacie. Din fericire, aici e foarte uşor să-i duci de nas pe oameni. Chiar azi am găsit un fragment scris de un scriitor creştin care recomandă propria sa versiune de

creştinism pe motivul că „doar o astfel de credinţă poate supravieţui morţii vechilor culturi şi naşterii noilor civilizaţii”. Vezi fisura? „Crede asta, nu pentru că e adevărat, ci dintr-un alt motiv”. Ăsta-i jocul.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXIV. Dragul meu Pelinişor,

Am corespondat cu Clevetici, care răspunde de tînăra pacientului tău şi încep să-i zăresc călcîiul lui Ahile. E un viciu mic şi discret pe care-l au aproape toate femeile care au crescut într-un cerc inteligent şi unit, printr-o credinţă bine definită, şi constă într-o presupunere cu totul senină că cei din afară care nu împărtăşesc această credinţă sînt de-a dreptul stupizi şi ridicoli. Bărbaţii, care de obicei îi întîlnesc pe aceşti străini, nu gîndesc la fel; încrederea lor, dacă o au, este de alt fel. A ei, care presupune că o datorează credinţei, se datorează de fapt, în mare parte, culorii pe care a luat-o din mediul său. De fapt, nu e foarte diferită de convingerea pe care o avea la zece ani despre cuţitul pentru peşte folosit în casa tatălui ei, ca fiind cel potrivit, normal sau „adevărat”, în timp ce acelea ale familiilor vecine nu erau deloc „adevărate cuţite pentru peşte”. Acum, în toate acestea, elementul de ignoranţă şi naivitate e atît de mare, iar elementul de mîndrie spirituală atît de mic, încît ne dă o speranţă destul de mică cu privire la fată. Dar te-ai gîndit cum poate fi făcut să-l influenţeze pe pacientul tău?

Novicii sînt cei ce exagerează întotdeauna. Omul care a crescut în societate e foarte rafinat; tînărul savant e pedant. În cercul ăsta nou, pacientul tău e novice. Aici întîlneşte zilnic viaţa creştină de o calitate pe care nu şi-a imaginat-o niciodată înainte şi vede totul printr-o oglindă fermecată pentru că e îndrăgostit. E nerăbdător (şi, într-adevăr, Vrăjmaşul îi porunceşte) să imite această calitate. Poţi să-l faci să imite acest *defect* al iubitei lui şi să-l exagereze pînă cînd, ce era scuzabil la ea să devină la el cel mai puternic şi cel mai frumos viciu – Mîndria Spirituală.

Condiţiile par a fi ideale. Noul cerc în care se află e ispitit să se mîndrească pentru multe alte motive în afară de creştinismul lor. E o societate mai educată, mai inteligentă şi mai plăcută decît oricare alta pe care a întîlnit-o. Are, de asemenea, şi o iluzie cu privire la

locul său în ea. Sub influența „dragostei”, se poate considera nevrednic de fată, dar încetează rapid să se creadă nevrednic de ceilalți. N-are nici o idee despre cît i s-a iertat pentru că ei sînt îndurători şi cît a profitat din cauză că acum face parte din familie. Nici nu visează cît de mult din conversația lui, cîte din opiniile lui sînt recunoscute de ei ca simple ecouri ale părerilor lor. Încă şi mai puțin bănuieşte cît din plăcerea pe care o are alături de aceşti oameni se datorează vrajei erotice pe care fata o răspîndeşte pentru el pretutindeni în jur. El crede că îndrăgeşte conversația lor şi felul lor de viață datorită unei potriviri între starea lor de spirit şi a lui, cînd de fapt sînt atît de departe de el încît dacă nu ar fi îndrăgostit, ar fi pur şi simplu nedumerit şi dezgustat de multe lucruri pe care acum le acceptă. E ca un cîine care şi-ar imagina că înțelege armele de foc pentru că instinctul său de a vîna şi dragostea pentru stăpînul său îl fac să se bucure de o zi de vînătoare!

Aici e şansa ta. În timp ce Vrăjmaşul, prin dragostea sexuală şi prin cîțiva oameni foarte agreabili mult avansați în serviciul Lui, îl atrage pe tînărul barbar în sus, la un nivel pe care altfel nu l-ar fi putut ajunge niciodată, tu trebuie să-l faci să aibă impresia că-şi găseşte propriul nivel – că oamenii ăştia sînt de „felul lui” şi că, venind între ei, a venit acasă. Cînd pleacă de la ei în altă societate, o va găsi plictisitoare, în parte pentru că aproape orice societate unde are acces este într-adevăr mult mai puțin distractivă, dar mai ales pentru că-i va lipsi vraja tinerei femei. Trebuie să-l înveți să confunde acest contrast dintre cercul care-i place şi cel care-l plictiseşte, contrastul dintre creştini şi necredincioşi. Trebuie făcut să creadă (ar fi mai bine să nu exprime în cuvinte) „cît de diferiți sîntem noi, creştinii” şi prin „noi, creştinii” trebuie să înțeleagă de fapt, dar fără să ştie, „grupul meu” şi prin „grupul meu” trebuie să înțeleagă nu „oamenii care în mila şi smerenia lor m-au acceptat”, ci „oamenii cărora m-am alăturat pe drept”.

Aici succesul constă în a-l zăpăci. Dacă încerci să-l faci în mod explicit şi declarat mîndru că e creştin, probabil vei da greş: avertismentele Vrăjmaşului sînt prea bine cunoscute. Dacă, pe de altă parte, renunți de tot la ideea cu „noi, creştinii” şi îl faci doar mulțumit de „grupul meu”, nu vei produce o adevărată mîndrie spirituală, ci doar vanitate socială, care, prin comparație, este o bagatelă, un păcat mic şi prăpădit. Ce vrei tu e să păstrezi o mulțumire de sine disimulată, care să se infiltreze în toate gîndurile lui, şi să nu-

l laşi niciodată să pună întrebarea „pentru ce anume mă tot felicit?”. Ideea apartenenței la o verigă internă, de a fi părtaş la un secret, îi este foarte scumpă. Joacă pe coarda asta. Învață-l, folosindu-te de influența acestei fete atunci cînd e mai nătîngă, să adopte un aer *amuzat* față de lucrurile pe care le spun necredincioşii. Unele teorii pe care le poate întîlni în cercurile creştine moderne se pot dovedi utile aici; vreau să spun teorii care aşază speranța societății pe o verigă internă de „clerici”, o minoritate de teocrați educați. Nu e treaba ta dacă teoriile astea sînt adevărate sau false; ideea este să faci creştinismul o religie a misterelor, în care el să se creadă unul dintre inițiați.

Te rog să nu-ți umpli scrisorile cu prostii despre Războiul ăsta European. Rezolvarea sa finală este, fără îndoială, importantă, dar e treaba Comandamentului Suprem. Nu mă interesează cîtuşi de puțin să aflu cîți oameni au fost ucişi de bombe în Anglia. În ce stare de spirit au murit, pot afla de la biroul din capătul ăsta, iar că trebuiau să moară cîndva ştiam deja. Te rog să-ți vezi de treaba ta.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXV. Dragul meu Pelinişor,

Adevărata problemă cu grupul în care trăieşte pacientul tău constă în aceea că e creştin *şi atît*. Au interese individuale, bineînțeles, dar legătura rămîne creştinismul. Ceea ce vrem noi, dacă oamenii devin cumva creştini, e să-i menținem în starea de spirit pe care ei o numesc „Creştinism şi”. Ştii tu – creştinismul şi criza, creştinismul şi noua psihologie, creştinismul şi noua ordine, creştinismul şi vindecarea prin credință, creştinismul şi investigațiile psihice, creştinismul şi vegetarianismul, creştinismul şi reforma ortografică. Dacă trebuie să fie creştin, lasă-l cel puțin să fie creştin cu o deosebire; înlocuieşte credința cu o modă de culoare creştină. Foloseşte oroarea lor de acelaşi lucru vechi.

Oroarea de Acelaşi Lucru Vechi este una din patimile cele mai apreciate pe care le-am produs în inima omenească – o nesfîrşită sursă de erezie în religie, uşurătate în judecată, infidelitate în căsnicie şi nestatornicie în prietenie. Oamenii trăiesc în timp şi experimentează realitatea în mod succesiv. Deci, pentru a avea multă experiență, trebuie să experimenteze multe lucruri deosebite; cu alte cuvinte, trebuie să experimenteze

schimbarea şi, din moment ce au nevoie de schimbare, Vrăjmaşul (fiind un hedonist în inima Lui) a făcut să le placă schimbarea, exact aşa cum a făcut să le placă să mănînce. Dar pentru că El nu vrea ca ei să facă din mîncare, iar din schimbare nici atît, un scop în sine, a echilibrat în ei dragostea pentru schimbare cu o dragoste pentru permanență. A izbutit să satisfacă amîndouă gusturile la un loc chiar în lumea pe care a creat-o, în acea îmbinare a schimbării şi a permanenței pe care noi o numim Ritm. El le dă anotimpurile, fiecare anotimp diferit şi totuşi acelaşi în fiecare an, astfel că primăvara e întotdeauna privită ca nouă şi totuşi ca o repetare a unei teme străvechi. Le dă în biserică un an spiritual: ei trec de la post la sărbătoare, dar e aceeaşi sărbătoare de altădată.

Acum, exact cum alegem şi exagerăm plăcerea de a mînca pentru a produce îmbuibare, tot aşa alegem plăcerea asta naturală pentru schimbare şi o deformăm într-o necesitate după noutate absolută. Această necesitate e, în întregime, opera noastră. Dacă ne neglijăm datoria, oamenii vor fi nu numai mulțumiți, ci chiar extaziați de amestecul de nou şi familiar din fulgii de nea din *acest* ianuarie, răsăritul soarelui din *această* dimineață, prăjitura cu prune de la Crăciunul *acesta.* Copiii, pînă cînd îi învățăm noi mai bine, vor fi cît se poate de fericiți cu ture periodice de jocuri, în care baba oarba urmează şotronului la fel de regulat cum toamna urmează verii. Numai prin eforturile noastre susținute se menține cererea pentru o schimbare infinită, neritmică.

Cerința aceasta e valoroasă în mai multe feluri. În primul rînd, micşorează plăcerea, în timp ce măreşte dorința. Plăcerea pentru noutate este, prin însăşi natura ei, supusă mai mult ca oricare alta legii cîştigului redus şi noutatea continuă costă bani, aşa că dorința pentru ea atrage fie zgîrcenia, fie nefericirea, fie pe amîndouă. Şi iarăşi, cu cît aceasta dorință e mai rapace, cu atît consumă mai curînd toate sursele inocente de plăcere şi trece la cele pe care Vrăjmaşul le interzice. Astfel, prin stîrnirea oroarei pentru Acelaşi Lucru Vechi, am făcut recent artele, de exemplu, mai puțin periculoase pentru noi decît oricînd, artiştii „diletanți" sau „cu pretenții" fiind deopotrivă atraşi de ce e mai nou, de excesul de lascivitate, irațional, cruzime şi mîndrie.

Folosul Modelor în gîndire e de a distrage atenția oamenilor de la pericole reale. Noi îndepărtăm strigătul de protest al fiecărei generații împotriva viciilor care sînt cel mai

puțin periculoase pentru ea şi îi atragem aprobarea pentru virtutea cea mai apropiată de viciul pe care încercăm să-l facem endemic. Jocul constă în a-i face pe toți să alerge după extinctorul de incendiu cînd e potop şi să se îngrămădească toți în acea parte a bărcii care e deja scufundată pînă aproape de ramă. Astfel, am făcut să fie la modă expunerea pericolelor entuziasmării, chiar în momentul în care ei de fapt devin lumeşti şi căldicei; un secol mai tîrziu cînd de fapt îi facem pe toți byronieni şi îmbătați de emoții, strigătul de protest la modă e îndreptat împotriva pericolelor simplei „înțelegeri". Epocile crude sînt puse în gardă împotriva Sentimentalismului, cele ineficace şi leneşe împotriva Respectabilității, cele libertine contra Puritanismului; şi ori de cîte ori se precipită toți oamenii să fie sclavi sau tirani, noi facem din Liberalism cea mai mare sperietoare.

Dar cel mai mare triumf este să ridici oroarea de Acelaşi Lucru Vechi la rangul de filosofic astfel încît ceea ce-i absurd pentru intelect să facă mai puternică coruperea voinței. Aici se vede cît de folositor este caracterul Evolutiv sau Istoric al gîndirii europene moderne (în parte opera noastră). Vrăjmaşului îi plac platitudinile. Printr-un anumit mers al acțiunii, El vrea ca, după cîte înțeleg eu, oamenii să pună întrebări foarte simple: e justificat, e prudent, e posibil? Acum, dacă noi îi putem face să se întrebe mereu: „E în concordanță cu mişcarea generală din timpul nostru? E progresiv sau reacționar? Aşa merge istoria?", ei vor neglija întrebările relevante. Şi întrebările pe care le *pun* ei sînt, bineînțeles, fără răspuns pentru că ei nu cunosc viitorul şi ce va fi viitorul depinde în foarte mare măsură tocmai de aceste opțiuni pentru care invocă acum ajutorul viitorului ca să le poată face. Drept urmare, în timp ce mințile lor se zbat în acest vid, noi avem şanse mai mari să ne strecurăm înăuntru şi să-i îndreptăm spre acțiunea pe care am hotărît-o noi. Şi munca importantă s-a făcut deja. Cîndva ei ştiau că unele schimbări erau spre bine, altele spre rău, iar altele indiferente. Noi am îndepărtat în mare măsură această cunoaştere, deoarece am înlocuit epitetul descriptiv „neschimbat" cu epitetul afectiv „stagnant". I-am instruit să se gîndească la Viitor ca la un pămînt al făgăduinței unde ajung eroii preferați – nu ca la ceva în care fiecare ajunge în ritm de şaizeci de minute pe oră, orice ar face şi oricine ar fi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVL. Dragul meu Pelinişor,

Da, perioada de curtare e timpul pentru semănarea seminţelor care peste zece ani vor creşte, devenind ură domestică. Vraja plăcerii nesatisfăcute produce rezultate pe care oamenii pot fi făcuţi să le ia drept rezultate ale iubirii. Foloseşte-te de ambiguitatea cuvîntului „Dragoste"; lasă-i să creadă că au rezolvat prin Dragoste probleme pe care de fapt le-au abandonat sau le-au amînat sub influenţa vrajei. Cît timp durează asta, vei avea prilejul să zgîndăreşti în taină problema şi să o faci cronică.

Marea problemă este cea a „altruismului". Observă încă o dată opera admirabilă a Armei Filologice în înlocuirea iubirii pozitive a Vrăjmaşului cu negativul altruism. Mulţumită ei poţi să-l înveţi pe om chiar de la început să renunţe la avantaje, nu pentru ca alţii să se bucure de ele, ci pentru ca el să poată fi altruist renunţînd la ele. Asta ar fi cîştigarea unui punct important. Un alt mare ajutor, acolo unde părţile interesate sînt bărbaţi şi femei, e divergenţa de opinii despre Altruism pe care am format-o între sexe. O femeie înţelege prin Altruism în special să lucreze, să facă ceva pentru alţii; un bărbat înţelege să nu dea de lucru altora. Drept rezultat, o femeie care e mult avansată în serviciul Vrăjmaşului va fi mai supărătoare decît orice bărbat, în afara celor pe care Vrăjmaşul i-a dominat complet; şi invers, un bărbat va trăi mult timp în tabăra Vrăjmaşului pînă să-şi asume atîta munca spontană pentru a fi pe placul altora cîtă depune în fiecare zi o femeie obişnuită. Astfel, în timp ce femeia se gîndeşte să facă fapte bune şi bărbatul să respecte drepturile celorlalţi oameni, fiecare sex îl poate desconsidera pe celălalt, şi o şi face, cu totul egoist, fără nici un motiv evident.

Şi, pe lingă încurcăturile astea, poţi să mai introduci şi altele. Vraja erotică produce o îngăduinţă reciprocă prin care fiecare e *într-adevăr* mulţumit să se supună dorinţelor celuilalt. Ei ştiu că Vrăjmaşul le cere o anumită măsură de iubire, care realizată, va duce la acţiuni similare. Trebuie să-i faci să stabilească ca Lege pentru întreaga lor căsnicie acest grad de jertfire de sine, care în prezent răsare în mod natural din vrajă dar pe care, cînd vraja se stinge, nu vor avea suficientă iubire ca s-o poată realiza. Ei nu vor vedea capcana din cauză că sînt sub dubla orbire de a lua emoţia sexuală drept îndurare şi de a crede că această emoţie va dura.

Odată ce s-a fixat ca regulă un fel de Altruism oficial, legal sau nominal – o regulă pentru urmarea căreia resursele lor afective s-au sfîrşit, iar resursele spirituale nu au crescut încă – urmează cele mai încîntătoare rezultate. În discutarea oricăror acțiuni comune devine obligatoriu ca A să pledeze în favoarea presupuselor dorințe ale lui B şi contra celor proprii, în timp ce B face invers. Adesea e imposibil să descoperi adevăratele dorințe ale fiecărei părți; cu puțin noroc, sfîrşesc prin a face ceva ce nici unul nu vrea, în timp ce fiecare simte o strălucire de îndreptățire şi nutreşte pretenția secretă pentru un tratament preferențial datorită altruismului arătat şi o pică ascunsă împotriva celuilalt pentru uşurința cu care a acceptat sacrificiul său. Mai tîrziu te poți aventura spre ceea ce se poate numi, Iluzia Conflictului Generos. Jocul ăsta se joacă cel mai bine cu mai mult de doi jucători, de exemplu într-o familie cu doi copii mari. Se propune ceva cu totul neînsemnat, ca luarea ceaiului în grădină. Un membru are grijă să arate clar (deşi nu cu multe cuvinte) că el nu ar vrea, dar bineînțeles e gata să o facă din .Altruism". Ceilalți îşi retrag imediat propunerea în aparență din „Altruismul" lor, dar, de fapt, pentru că nu vor să fie folosiți ca o păpuşă asupra căruia primul vorbitor să practice altruisme meschine. Dar nici unul nu are de gînd să fie pus la punct pentru înlăturarea Altruismului. El insistă să facă „ce vor ceilalți"; ei insistă să facă ce vrea el. Se stîrnesc pasiuni. În curînd cineva spune: „Foarte bine, atunci nu mai beau nici un ceai!", urmînd o adevărată ceartă cu reproşuri amare de ambele părți. Vezi cum trebuie lucrat? Dacă fiecare parte s-ar fi luptat deschis pentru dorința ei reală, toți s-ar fi menținut între limitele rațiunii şi politeții, dar tocmai pentru că lupta s-a inversat şi fiecare parte se luptă de partea celeilalte, toată amărăciunea care se revarsă de fapt din autoîndreptățire zădărnicită, încăpățînare şi resentimente acumulate în ultimii zece ani, le este ascunsă de „Altruismul" nominal sau oficial a ceea ce fac sau, cel puțin, e folosit ca scuză. Într-adevăr, fiecare parte e foarte sensibilă la calitatea ieftină a Altruismului adversarului şi la poziția falsă pe care încearcă să le-o impună, dar flecare reuşeşte să se simtă fără vină şi oprimat fără să fie mai necinstit decît este în mod firesc un om. Un om cu judecată a spus cîndva: „Dacă oamenii ar şti cîtă ranchiună prilejuieşte Altruismul, nu l-ar mai recomanda atît de des de la amvon" şi iarăşi „Ea e femeia care trăieşte pentru ceilalți – îi poți recunoaşte întotdeauna pe ceilalți după mutra lor hăituită".

Toate astea pot începe chiar de cînd o curtează. Un pic de egoism *real* din partea pacientului tău e adesea mai puțin valoros în cele din urmă pentru păzirea sufletului său decît începutul acelui altruism elaborat şi conştient de sine care, într-o zi, poate înflori în ceea ce ți-am descris. O anumită măsură de falsitate reciprocă, oarecare surprindere că fata nu observă întotdeuna cît de Altruist este el, pot fi deja introduse. Cultivă lucrurile acestea, şi mai presus de toate, nu-i lăsa pe tinerii nesăbuiți să le observe. Dacă le observă, atunci vor fi pe cale să observe că „dragostea" nu este suficientă, că e nevoie de îngăduință şi că nu o au încă şi că nici o lege externă nu o poate suplini. Aş vrea ca Clevetici să facă ceva pentru subminarea simțului ridicolului al acelei tinere.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVII. Dragul meu Pelinişor,

*S*e pare că n-o duci prea bine în prezent. Folosirea „dragostei" lui pentru a-i distrage atenția de la Vrăjmaş e evidentă, desigur, dar cînd spui că întreaga problemă a distragerii şi rătăcirii atenției a devenit acum unul din subiectele principale ale rugăciunilor lui, arăți cît de rău o foloseşti. Asta înseamnă că ai dat greş în mare măsură. Cînd neatenția asta sau alta îi trece prin minte, tu ar trebui să-l încurajezi să o alunge prin simpla putere a voinței şi să încerce să continue rugăciunea obişnuită ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic; odată ce acceptă neatenția ca problema sa actuală şi o aduce înaintea Vrăjmaşului, făcînd-o temă principală a rugăciunilor şi strădaniilor lui, atunci departe de a fi făcut bine, ai făcut rău. Orice, chiar şi un păcat, care are efectul total de a-l ridica mai aproape de Vrăjmaş, este în cele din urmă împotriva noastră.

Următoarea direcție de acțiune pare promițătoare: acum că e îndrăgostit, o nouă idee de fericire pămînteană i s-a urcat la cap şi, de aici, un nou imbold în rugăciunile lui pur petiționare în legătură cu războiul şi altele de felul ăsta. Acum e timpul să aduci greutăți intelectuale cu privire la acest fel de rugăciune. Falsa spiritualitate trebuie încurajată întotdeauna. Pe temeiul aparent evlavios că lauda şi părtăşia cu Dumnezeu e adevărata rugăciune, oamenii pot fi deseori ademeniți la neascultarea directă a Vrăjmaşului care (în felul Său searbăd, de rînd, neinteresant) le-a spus clar să se roage

pentru pîinea zilnică şi pentru însănătoşirea bolnavilor. Desigur, îi vei ascunde faptul că, rugăciunea pentru pîinea de fiecare zi, interpretată în „sens spiritual" este de fapt tot atît de pur petiționară ca şi în orice alt sens.

Dar, din moment ce pacientul tău a contractat îngrozitorul obicei al ascultării, probabil că va continua cu astfel de rugăciuni înflorite, orice ai face. Dar poți să-l îngrijorezi cu bănuiala obsedantă că practica e absurdă şi nu poate avea rezultate obiective. Nu uita să foloseşti argumentul: „Eu iau capul, iar tu îmi dai coada". Dacă lucrul pentru care se roagă nu se întîmplă, atunci e încă o dovadă că rugăciunile de cerere nu merg; dacă se întîmplă, el va fi capabil bineînțeles, să vadă unele din cauzele fizice care au dus la asta şi că aşa s-ar fi întîmplat „oricum" şi astfel rugăciunea ascultată devine o dovadă la fel de bună ca una respinsă, cînd rugăciunile sînt fără efect.

Ție, fiind spirit, îți va fi greu să înțelegi cum ajunge la concluzia asta, dar trebuie să-ți aduci aminte că el ia Timpul drept realitate supremă. El presupune că Vrăjmaşul, ca şi el, vede unele lucruri ca prezente, îşi aminteşte de unele trecute şi anticipează altele ca viitoare, sau chiar dacă ar crede că Vrăjmaşul nu vede lucrurile în felul acesta, totuşi în adîncul inimii sale, o consideră o particularitate a modului de percepere al Vrăjmaşului – nu crede cu adevărat (deşi ar spune că o crede) că Vrăjmaşul vede lucrurile aşa cum sînt! Dacă ai încerca să-i explici că rugăciunile oamenilor de astăzi sînt una din nenumăratele coordonate cu care Vrăjmaşul armonizează vremea de mîine, el ar replica atunci că Vrăjmaşul ştia dintotdeauna că oamenii vor face aceste rugăciuni şi că, dacă e aşa, ei nu s-au rugat liberi, ci au fost predestinați să o facă. Şi ar adăuga că vremea dintr-o anumită zi poate fi urmărită înapoi prin cauzele ei pînă la crearea originară a materiei însăşi – astfel că totul, atît partea umană cît şi cea materială, e dat de cuvîntul „să fie". Desigur că pentru noi e clar ce ar trebui să spună: că problema adaptării unei anumite vremi la o anumită rugăciune e doar aparența, în două puncte ale modului său temporal de percepere a întregii probleme de a adapta întregul univers spiritual la întregul univers fizic şi creația în totalitatea ei operează în fiecare punct al spațiului şi timpului, sau mai bine zis al conştiinței lor şi îi obligă să perceapă întregul act creator de sine stătător ca o serie de evenimente succesive. De ce actul acela al creației lasă loc pentru voința lor liberă, e

problema problemelor, secretul dindărătul aiurelii Vrăjmaşului despre „Dragoste". Cum o face, nu e nici o problemă pentru că Vrăjmaşul nu prevede că oamenii îşi vor aduce libera lor contribuție în viitor, ci îi vede făcînd-o în Prezentul Său nelimitat. Şi, evident, a urmări un om care face ceva nu înseamnă a-l determina s-o facă.

Se poate replica că unii scriitori băgăreți, îndeosebi Boethius, au dezvăluit secretul ăsta, dar în climatul intelectual pe care am reuşit, în cele din urmă, să-l producem pretutindeni în Europa Occidentală, nu trebuie să-ți bați capul cu asta. Numai erudiții citesc cărți vechi, şi noi ne-am ocupat de erudiți în aşa fel încît, dintre toți oamenii, lor le este cel mai greu să dobăndească înțelepciunea făcînd acest lucru. Am făcut asta prin inculcarea Punctului de Vedere Istoric. Pe scurt, Punctul de Vedere Istoric înseamnă că atunci cînd unui om erudit i se prezintă orice afirmație a vreunui scriitor vechi, singura întrebare pe care nu o pune niciodată este dacă e adevărat. El întreabă cine l-a influențat pe scriitorul acela vechi, cît e de consecventă afirmația cu cele spuse de el în alte cărți, ce etapă din dezvoltarea scriitorului sau a istoriei generale a gîndirii ilustrează, cum a afectat scriitorii mai tîrzii, cît de des a fost greşit înțeleasă (în special chiar de colegii omului erudit), care a fost mersul general al criticii despre el în ultimii zece ani şi care e „starea actuală a problemei". A privi scriitorul vechi ca o posibilă sursă de cunoaştere – a anticipa că ceea ce a spus ar putea să-ți modifice gîndurile sau comportarea – astea ar fi respinse ca nespus de simpliste. Şi pentru că nu putem înşela tot timpul întreaga rasă umană, e cît se poate de important, prin urmare, să separi fiecare generație de toate celelalte, deoarece acolo unde învățații fac comerț liber între epoci, există întotdeuna pericolul ca erorile specifice uneia să fie corectate de adevărurile specifice alteia. Dar mulțumită Tatălui Nostru şi Punctului de Vedere Istoric, marii învățați sînt acum la fel de puțin hrăniți de trecut, ca cel mai ignorant mecanic care susține că „istoria e vorbărie goală".

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVIII. Dragul meu Pelinişor,

Ți-am spus să nu-ți umpli scrisorile cu fleacuri. Despre război, am vrut să spun, desigur, că nu-mi trebuie rapsodiile tale infantile despre moartea oamenilor şi distrugerea

oraşelor. În privința modului în care războiul afectează într-adevăr starea spirituală a pacientului, fireşte că vreau rapoarte complete. Şi în privința asta pari deosebit de mărginit. Astfel, îmi spui cu bucurie că ai motive să te aştepți la puternice raiduri aeriene asupra oraşului în care locuieşte creatura asta. Acesta e un exemplu strigător de ceva de care m-am plîns deja – uşurința cu care uiți problema cea mai importantă în imediata savurare a suferinței umane. Tu nu ştii că bombele omoară oameni? Sau nu-ți dai seama că în acest moment moartea pacientului este exact ceea ce vrem să evităm? A scăpat de prietenii lumeşti cu care ai încercat să-l încurci; s-a „îndrăgostit" tocmai de o femeie creştină şi e temporar imun la atacurile tale asupra castității lui, iar diversele metode de corupere a vieții lui spirituale pe care le-am încercat, sînt deocamdată fără succes. În prezent, pe măsură ce se apropie impactul complet al războiului şi speranțele lui lumeşti iau, proporțional, un loc tot mai mic în mintea sa, preocupat de activitatea lui de apărare, captivat de fată, obligat să se ocupe de vecinii lui mai mult decît oricînd înainte, şi îndrăgind aceasta mai mult decît s-ar fi aşteptat, „ieşind din el însuşi", cum spun oamenii şi crescînd zilnic în dependența conştientă de Vrăjmaş, va fi aproape sigur pierdut pentru noi dacă e omorît la noapte. Asta e atît de limpede încît mi-e şi ruşine s-o scriu. Mă întreb uneori dacă nu cumva voi, dracii tineri, sînteți ținuți prea mult la datoria de, ispitire – dacă nu sînteți în pericol să vă infectați de sentimentele şi valorile oamenilor printre care lucrați. Ei, desigur, înclină să privească moartea ca răul cel mai mare şi supraviețuirea ca cel mai mare bine. Dar asta e din cauză că aşa i-am învățat noi. Să nu ne infectăm de propria noastră propagandă. Ştiu că pare ciudat că scopul tău principal pentru moment trebuie să fie tocmai lucrul pentru care se roagă iubita pacientului şi mama lui – şi anume, siguranța lui fizică – dar aşa este; ar trebui să-l păzeşti ca pe lumina ochilor tăi. Dacă moare acum, îl pierzi; dacă supraviețuieşte războiului, există întotdeuna speranță. Vrăjmaşul l-a păzit de tine în timpul primului val mare de ispite, dar dacă poate fl păstrat în viață, ai chiar timpul ca aliat. Anii lungi, plictisitori, monotoni, de prosperitate sau năpastă ai vîrstei de mijloc sînt o vreme excelentă pentru campanie. Înțelegi, pentru creaturile astea e aşa de greu să persevereze. Rutina necazurilor, decăderea treptată a ceea ce au iubit în tinerețe şi a speranțelor tinereşti, disperarea tăcută (de-abia simțită ca durere) de a birui într-una

ispitele cronice cu care i-am înfrînt mereu şi mereu, monotonia pe care o creăm în viaţa lor şi resentimentul mut cu care îi învăţăm să răspundă – toate astea furnizează ocazii admirabile de istovire a unui suflet prin uzare. Dacă, pe de altă parte, anii de mijloc se dovedesc prosperi, poziţia noastră e încă şi mai tare. Prosperitatea îl leagă pe om de lume. El crede că „îşi găseşte locul în ea", cînd de fapt ea îşi face loc în el. Reputaţia lui tot mai mare, lărgirea cercului de cunoştinţe, sentimentul său de importanţă, presiunea crescîndă a muncii captivante şi plăcute formează în el un sentiment de a fi cu adevărat acasă pe pămînt, ceea ce e tocmai ce vrem noi. Vei observa că tinerii sînt mai puţin împotriva morţii decît cei de vîrstă mijlocie sau bătrîni.

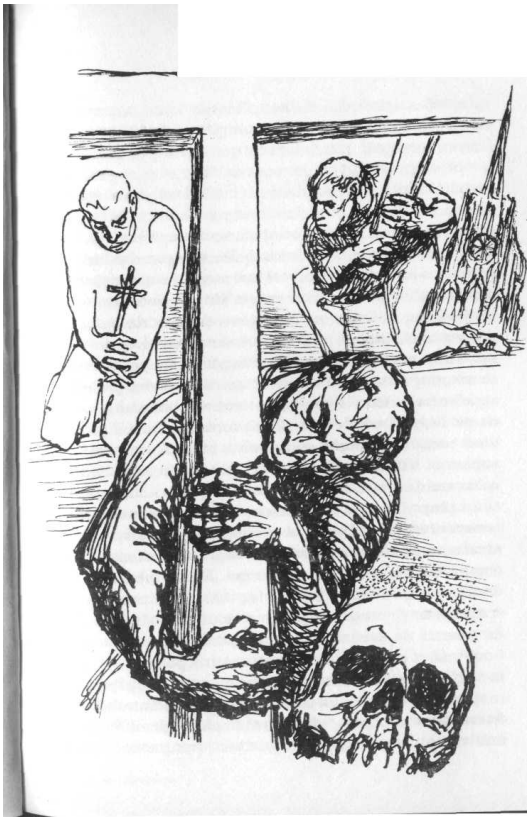

Adevărul este că Vrăjmaşul, destinînd în mod ciudat lumii sale eterne aceste simple animale, i-a păzit destul de eficace de pericolul de a se simţi acasă altundeva. De aceea, deseori trebuie să le dorim pacienţilor noştri viaţă lungă; şaptezeci de ani nu e cu nici o zi prea mult pentru sarcina dificilă de a le descîlci sufletele de Cer şi de a clădi o legătură

solidă pe pămînt. Cît sînt tineri, întotdeauna îi aflăm sărind de la una la alta. Chiar dacă izbutim să-i ţinem în ignoranţă cu privire la religia explicită, adierile imprevizibile ale fanteziei, muzicii şi poeziei – simpla imagine a unei fete, cîntecul unei păsări sau priveliştea orizontului – ne dărîmă întotdeauna edificiul. Ei nu *vor* să se ocupe constant mai întîi de avansare lumeasca, legături prudente şi de politica de securitate. Apetitul lor pentru Cer e atît de înveterat încît în acest stadiu metoda noastră cea mai bună pentru legarea lor de pămînt este să-i facem să creadă că pămîntul poate fi transformat în Cer, cîndva în viitor, prin politică, eugenie, „ştiinţă", psihologie sau altceva. Adevărata deşertăciune lumească e opera timpului ajutată desigur de mîndrie, deoarece îi învăţăm să descrie moartea ce se tîrăşte ca Raţiune sau Maturitate sau Experienţă. Apropo, *Experienţă* în sensul specific pe care i-am învăţat să i-l dea, este un cuvînt foarte folositor. Un mare om filosof aproape că a dat la iveală secretul, cînd a spus că în ce priveşte Virtutea „experienţa este mama iluziei", dar mulţumită unei schimbări a Modei şi desigur, a Punctului de Vedere Istoric, am făcut cartea inofensivă în mare măsură.

Cît e de valoros timpul pentru noi, se poate măsura după faptul că Vrăjmaşul ne acordă atît de puţin din el. Majoritatea rasei umane moare în copilărie; dintre supravieţuitori, o bună parte mor în tinereţe. E evident că pentru El naşterea oamenilor e importantă în special ca o calificare pentru moartea omenească, iar moartea lor doar ca poartă spre cealaltă viaţă. Ni se îngăduie să lucrăm doar asupra unei minorităţi selecţionate, deoarece ceea ce oamenii numesc „viaţă obişnuită" este excepţia, în aparenţă, El vrea cîteva – dar numai cîteva – din animalele umane cu care populează Cerul să aibă experienţa de a ni se împotrivi nouă de-a lungul unei vieţi pămînteşti de 60 sau 70 de ani. Ei bine, aici e şansa noastră. Cu cît e mai mică, cu atît trebuie să o folosim mai bine. Orice faci, ţine-ţi pacientul în siguranţă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXIX. Dragul meu Pelinişor,

Ştiu că eşti sigur că oamenii germani vor bombarda oraşul pacientului tău şi că obligaţiile lui îl vor în toiul pericolului, trebuie să avem în vedere politica noastră. Să

țintim spre laşitate – sau spre curaj, cu mîndria ce decurge din el – sau spre ură față de germani?

Ei bine, mă tem că nu e de folos să încercăm să-l facem viteaz. Departamentul nostru de Cercetare n-a descoperit încă (deşi succesul e aşteptat în orice moment) cum să producă o singură virtute. Ăsta este un handicap serios. Pentru a fi rău efectiv şi în mare măsură, un om are nevoie de ceva virtute. Ce-ar fi fost Attila fără curajul său, ori Shylock fără dăruirea de sine în privința cărnii? Dar, pentru că nu putem suplini noi înşine aceste calități, ne putem folosi numai aşa cum sînt furnizate de Vrăjmaş – şi asta înseamnă să-i lăsăm lui un punct de sprijin în oamenii ăştia pe care altfel i-am face ai noştri în mod sigur. Un aranjament foarte nesatisfăcător dar, te asigur, într-o bună zi vom învăța s-o facem mai bine.

Ne putem descurca cu ura. Încordarea nervilor omeneşti în timpul zgomotului, pericolului şi oboselii îi predispune spre orice emoție violentă şi asta e doar o problemă de dirijare a acestei susceptibilități pe canalele potrivite. Dacă conştiința se împotriveşte, zăpăceşte-l, lasă-l să spună că simte ură, nu în numele lui, ci în cel al femeilor şi copiilor şi că unui creştin i se spune să-şi ierte duşmanii lui, nu pe-ai altora. Cu alte cuvinte, lasă-l să se creadă suficient de identificat cu femeile şi copiii pentru a simți ură în numele lor, dar *nu* suficient pentru a-i privi pe duşmanii lui ca ai lui şi, prin urmare, ca adevăratul obiect al iertării.

Dar cea mai bună este Ura combinată cu Frica. Dintre toate viciile, laşitatea este singurul pur dureros – groaznică de anticipat, groaznică de simțit, groaznică de amintit; Ura are plăcerile ei. Prin urmare, este deseori *compensația* pe care şi-o oferă un om înfricoşat pentru mizeriile Fricii. Cu cît se teme mai tare, cu atît va urî mai tare, iar Ura e şi un calmant grozav pentru ruşine. Pentru ca să faci o rană adîncă în milă, trebuie prin urmare să-i înfrîngi mai întîi curajul.

Asta e într-adevăr o problemă delicată. I-am făcut pe oameni mîndri de majoritatea viciilor, dar nu de laşitate. Ori de cîte ori am fost pe punctul de a izbuti, Vrăjmaşul îngăduie un război sau un cutremur sau altă calamitate şi, dintr-o dată, curajul devine atît de clar atrăgător şi important pînă şi în ochii oamenilor, încît toată munca noastră se duce

pe rîpă şi rămîne cel puţin un viciu de care le e într-adevăr ruşine. Prin urmare, pericolul pricinuirii laşităţii în pacienţii noştri e ca nu cumva să producă o reală cunoaştere de sine şi un dezgust de sine, împreună cu pocăinţa şi umilinţa ce le urmează. Şi, de fapt, în ultimul război mii de oameni, descoperindu-şi propria laşitate, au descoperit pentru prima dată întreaga lume morală. În timp de pace îi putem face să ignore total binele şi răul; în timpul pericolului, problema le e impusă în aşa fel încît nici chiar noi nu-i putem orbi. Avem în faţă o crudă dilemă. Dacă am promova dreptatea şi mila printre oameni, am face exact jocul Vrăjmaşului, dar dacă-i îndrumăm spre comportamentul opus, asta va produce mai devreme sau mai tîrziu (pentru că El permite să se producă) un război sau o revoluţie şi recurgerea la laşitate sau la curaj, imposibil de ascuns, trezeşte mii de oameni din toropeala morală.

Într-adevăr, acesta e probabil unul din motivele pentru care Vrăjmaşul a creat o lume periculoasă – o lume în care problemele morale devin cu adevărat semnificative. Şi el vede, ca tine, cum curajul nu e doar una din virtuţi, ci forma fiecărei virtuţi în punctul de încercare care se referă la punctul cel mai acut al realităţii. Castitatea, cinstea sau mila care cedează la primejdie vor fi caste, cinstite sau miloase doar condiţionat. Pilat a avut milă pînă ce acest lucru a devenit riscant.

Prin urmare, făcîndu-l laş pe omul tău, e posibil să pierdem tot atît cît cîştigăm; poate să afle prea multe despre el însuşi! Există întotdeauna o şansă, desigur, nu de a-i anestezia ruşinea, ci de a i-o agrava şi de a produce Disperare. Ăsta este un mare triumf, am arătat că el a crezut şi a acceptat iertarea Vrăjmaşului pentru celelalte păcate ale lui, doar pentru că el însuşi nu a simţit caracterul lor păcătos – sau în ce priveşte acel viciu pe care el îl înţelege într-adevăr în toată adîncimea dezonoarei, nu poate afla, nici nu merită. Dar mă tem că l-ai lăsat deja să meargă prea departe în şcoala Vrăjmaşului şi că ştie că Disperarea e un păcat mai mare decît orice păcat care a provocat-o.

Cît despre tehnica propriu-zisă a ispitirilor spre laşitate, nu trebuie să spunem multe. Punctul principal e că precauţiile au tendinţa de a-i mări frica. Totuşi, precauţiile cerute pacientului tău de societate devin curînd o problemă de rutină şi efectul acesta dispare. Ce trebuie să faci tu este să-i ţii viu în minte (alături de intenţia conştientă de a-şi

face datoria), ideea vagă despre tot felul de lucruri pe care poate sau nu să le facă în *cadrul* datoriei şi care par să-l pună ceva mai în siguranță. Îndepărtează-i mintea de la regula simplă („trebuie să stăm aici şi să facem aşa şi aşa") printr-o serie de direcții de viață imaginare („Dacă se întîmplă A – deşi sper foarte tare că nu se va întîmplă – aş putea face B – şi în cel mai rău caz, aş putea oricînd să fac C"). Superstițiile, dacă nu sînt recunoscute ca atare, pot fi trezite. Chestiunea e să-l faci să simtă continuu că are *ceva,* altceva decît Vrăjmaşul şi curajul dat de Vrăjmaş, *pe care se poate baza,* aşa că ceea ce fusese intenționat ca o dedicare totală datoriei va fi subminat de rezerve inconştiente. Alcătuind o serie de experiențe imaginare de a împiedica „cel mai rău caz", poți produce la un nivel al voinței sale de care nu e conştient o hotărîre ca răul *să nu* urmeze răului. Apoi, în momentul adevăratei groaze, năpusteşte-te asupra nervilor şi muşchillor săi şi poți face ca actul fatal să fie îndeplinit înainte ca el să prindă de veste că eşti acolo. Pentru că, aminteşte-ți, *actul* laşității e tot ce contează; emoția fricii nu e în sine un păcat şi, deşi ne place, nu ajută la nimic.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXX. Dragul meu Pelinişor,

Uneori mă întreb dacă nu cumva crezi că ai fost trimis în lume pentru propria ta distracție. Înțeleg, nu din raportul tău mizerabil şi necorespunzător, ci din cel al Poliției Infernale, că purtarea pacientului în timpul primului raid a fost cît se poate de rea. Afost foarte speriat şi se crede un mare laş. Prin urmare, nu simte nici o mîndrie, dar a făcut tot ce-i cerea datoria şi poate că ceva mai mult. Tot ce i-ai putut provoca în timpul acestui dezastru referitor la încredere este o izbucnire de mînie împotriva unui cîine de care s-a împiedicat, fumatul în exces şi faptul că a uitat o rugăciune. Dar ce mi te tot văicăreşti de greutăți? Dacă mergi pe ideea Vrăjmaşului despre „dreptate" şi sugerezi că ar trebui să se ia în considerare ocaziile şi intențiile tale, atunci nu sînt sigur că nu ai împotriva ta o acuzație de erezie. În orice caz, vei afla curînd că dreptatea Iadului e pur realistă şi preocupată doar de rezultate. Adu-ne hrană, dacă nu, fii tu hrana noastră.

Singurul pasaj constructiv din scrisoarea ta e cel în care spui că încă aştepți rezultate

bune din oboseala pacientului. Asta e destul de bine, dar n-o să-ți cadă în brațe. Oboseala *poate* produce blîndețe extremă şi linişte în suflet, precum şi ceva ce aduce a viziune. Dacă ai văzut deseori oameni conduşi de ea spre mînie, răutate şi nerăbdare, asta e din cauza că oamenii aceia au avut dispoziții propice. Lucrul paradoxal e că oboseala moderată e un teren mai bun pentru toane decît epuizarea totală. Asta depinde în parte de cauze fizice, dar în parte şi de altceva. Nu simpla oboseală ca atare produce oboseala, ci pretențiile neaşteptate de la un om deja obosit. Indiferent ce aşteaptă oamenii, curînd ajung să creadă că li se cuvine: cu puțină iscusință din partea noastră, sentimentul dezamăgirii poate să devină un sentiment de ofensă. Numai după ce oamenii se supun iremediabilului, după ce şi-au pierdut nădejdea în alinare şi au încetat pînă şi să se mai gîndească ce va fi peste un ceas, atunci încep pericolele oboselii umile şi blînde. Deci, pentru ca oboseala pacientului să producă cele mai bune rezultate, trebuie să-l hrăneaşti cu speranțe false. Adu-i în minte motive plauzibile pentru a crede că raidurile aeriene nu se vor repeta. Fă-l să continue să se mîngîie cu gîndul la cît de mult se va bucura de patul său în noaptea următoare. Exagerează oboseala făcîndu-l să creadă că se termină curînd, pentru că oamenii de obicei simt că o încordare nu ar mai putea fi suportată mai mult decît exact momentul cînd se sfîrşeşte sau cînd cred ei că s-ar sfirşi. Aici, ca şi în problema laşității, angajarea totală e ceea ce trebuie evitat. Orice *spune* lasă ca hotărîrea lui lăuntrică să fie nu de a îndura orice i se întîmplă, ci de a îndura „o perioadă rezonabilă" – şi lasă ca perioada rezonabilă să fie mai scurtă decît ar dura probabil încercarea. Nu trebuie să fie mult mai scurtă; în atacurile asupra răbdării, castității şi tăriei, distracția e să-l faci pe om să cedeze, chiar atunci cînd (dacă ar şti el) izbăvirea ar putea fi deja văzută.

Nu ştiu dacă o va întîlni pe fată în situația de încordare sau nu. Dacă da, foloseşte-te deplin de faptul că, pînă la un anumit punct, oboseala le face pe femei să vorbească mai mult şi pe bărbați să vorbească mai puțin. Mult resentiment ascuns se poate naşte din asta, chiar şi între îndrăgostiți.

Probabil că scenele la care e acum martor nu furnizează material pentru un atac *intelectual* asupra credinței lui – eşecurile tale anterioare n-au lăsat asta în puterea ta, dar mai este un fel de atac asupra emoțiilor, care poate fi totuşi încercat. El constă în a-l face să

simtă, atunci cînd vede pentru prima oară resturi de oameni lipite de zid, că asta e „ceea ce e în realitate lumea" şi că toată religia lui a fost o închipuire. De observat că i-am zăpăcit complet cu privire la înțelesul cuvîntului „real". Ei îşi spun unul altuia despre o mare experiență spirituală că „tot ce s-a întîmplat în *realitate,* a fost că ai auzit muzică într-o clădire luminată"; aici „Real" înseamnă simple fapte fizice despărțite de celelalte elemente ale experienței pe care au avut-o de fapt. Pe de altă parte, ei vor mai spune: „e foarte bine să discuți acea avîntare în larg cînd stai aici în fotoliu, dar aşteaptă pînă ce te trezeşti acolo şi vezi cum e în *realitate":* aici „real" e folosit în sensul opus, pentru a însemna nu faptele fizice (pe care le ştiu deja în timp ce discută în fotolii problema), ci efectul emoțional pe care faptele acelea le va avea asupra conştiinței unui om. Orice folosire a cuvîntului ar putea fi susținută, dar treaba noastră este să le facem pe amîndouă să meargă deodată astfel încît valoarea emoțională a cuvîntului „real" să poată fi plasată cînd de o parte a relatării, cînd de cealaltă, după cum ne convine nouă. Regula generală pentru ei, pe care am stabilit-o binişor, e că, dintre toate experiențele care îi pot face mai fericiți sau mai buni, numai faptele fizice sînt „Reale", pe cînd elementele spirituale sînt „subiective"; în toate experiențele care-i pot descuraja sau corupe, elementele spirituale sînt realitatea principală şi a le ignora înseamnă a fi un evazionist. Astfel, în cazul naşterii, sîngele şi durerea sînt „reale", bucuria – doar un punct de vedere subiectiv; în cazul morții, groaza şi urîțenia dezvăluie ce înseamnă în „realitate" moartea. Ura pentru o persoană detestată este „reală" însă. Nu poți vedea oamenii aşa cum sînt, decepționați; dar iubirea pentru o persoană iubită e doar un abur subiectiv ce ascunde miezul „real" al apetitului sexual sau al asocierii economice. Războiul şi sărăcia sînt oribile „în realitate"; pacea şi bunăstarea sînt doar fapte fizice pentru care se întîmplă ca oamenii să aibă anumite sentimente. Creaturile se acuză întotdeauna una pe alta că vor şi varza unsă şi slănină în pod, dar, mulțumită trudei noastre, ele sînt mai ales în situația dificilă de a plăti varza şi de-a rămîne fără slănină. Pacientul tău, manipulat cum trebuie, nu va avea nici o greutate în a-şi considera emoțiile la vederea măruntaielor omeneşti ca revelație a Realității şi emoția la vederea copiilor fericiți sau a vremii frumoase ca simple sentimente.

Unchiul tău afectuos, Sgîndărilă

XXXI. Dragul meu, scumpul meu Pelinişor, păpuşica mea, purcelusul meu,

Greşeală că acum, cînd totul e pierdut, vii să mă întrebi, smiorcăindu-te, dacă termenii „afectuos" cu care m-am adresat ţie n-au însemnat nimic de la început. Departe de aşa ceva! Fii sigur că dragostea mea pentru tine şi dragostea ta pentru mine sînt ca două picături de apă. Întotdeauna te-am dorit tot atît cît m-ai dorit şi tu pe mine. Deosebirea e că eu sînt mai tare. Cred că acum mi te vor da mie întreg sau măcar o bucăţică din tine. Să te iubesc? Cum să nu, aşa bucăţică aleasă nu cred că am mai gustat vreodată.

Ai lăsat să-ţi scape printre degete un suflet. Urletul de foame pentru această pierdere răsună în momentul acesta la toate nivelurile împărăţiei Zgomotului pînă jos la Tron. Îmi vine să înnebunesc cînd mă gîndesc. Ce bine ştiu ce s-a întîmplat în clipa cînd ţi l-au înhăţat! I s-au deschis brusc ochii (nu-i aşa?) cînd te-a văzut prima oară şi a văzut rolul pe care îl aveai şi a ştiut că nu-l mai aveai. Gîndeşte-te numai (şi fie ca asta să fie începutul agoniei tale) la ce a simţit el în acel moment, ca şi cum ar fi căzut o coajă de pe o rană veche, de parcă i-ar fl căzut o bubă hidoasă ca o carapace, de parcă ar fi aruncat o

haină mînjită, udă şi care se lipeşte de trup. La naiba, e destulă nenorocire să-i vezi în zilele lor de muritori dezbrăcîndu-şi hainele murdare şi incomode, bălăcindu-se în apă fierbinte şi scoţînd mici grohăituri de plăcere – întinzîndu-şi mădularele relaxate, darmite desprinderea asta finală, curăţirea asta completă!

Cu cît te gîndeşti mai mult la asta, cu atît e mai rău. A scos-o la capăt aşa de uşor! Fără neîncredere treptată, fără sentinţa doctorului, fără îngrijire acasă, fără sala de operaţii, fără false speranţe de viaţă; eliberare totală şi instantanee. Pentru moment ni s-a părut că toată lumea e a noastră: ţipătul bombelor, prăbuşirea caselor, duhoarea şi gustul explozivului pe buze şi în plămîni, picioarele arzînd de oboseală, inima rece de groază, creierul zvîcnind, picioarele ce dor; în momentul următor toate astea au trecut, au trecut ca un vis urît, fără să mai conteze vreodată. Nebun înfrînt şi păcălit! Ai observat cît de firesc – de parcă s-ar fi născut pentru asta – parazitul ăsta al pămîntului a intrat în noua viaţă, cum toate îndoielile lui au devenit ridicole cît ai clipi din ochi. Ştiu ce-şi spunea creatura! „Da, bineînţeles, totdeauna a fost aşa, toate ororile au urmat acelaşi curs, devenind din ce în ce mai rele şi împingîndu-te spre un loc strimt, pînă ce chiar în momentul în care credeai că trebuie să fii zdrobit, iată! A ieşit din strîmtoare şi, deodată, totul e bine. Extracţia a durut tot mai tare, şi apoi dintele a ieşit. Visul a devenit coşmar, şi apoi te-ai trezit. Mori şi iarăşi mori şi apoi eşti dincolo de moarte. Cum de-am putut să mă îndoiesc vreodată?”.

Aşa cum te-a văzut pe tine I-a văzut şi pe Ei, Ştiu cum a fost. Ai dat înapoi ameţit şi orbit, mai rănit de Ei decît a fost el vreodată de bombe. Ce degradare! – ca obiectul ăsta din ţarină şi noroi să poată sta drept şi să poată vorbi cu spirite în faţa cărora tu, un spirit, ai putut doar să te chirceşti de frică. Poate ai sperat că teama şi ciudăţenia faptului îi va alunga bucuria. Dar asta e blestemăţia: dumnezeii sînt străini ochilor muritori şi totuşi nu sînt. Pînă în acel ceas el nu a avut nici cea mai vagă idee cum ar putea arăta Ei şi chiar se îndoia de existenţa Lor. Dar cînd i-a văzut, a ştiut că îi cunoştea dintotdeauna şi şi-a dat seama ce rol jucase de multe ori fiecare din ei în viaţa lui, atunci cînd se credea singur, aşa că acum îi poate spune fiecăruia nu „Cine eşti?” ci „Deci *Tu* ai fost tot timpul”. Tot ce au fost sau au spus Ei la această întîlnire i-au deşteptat amintirile. Conştiinţa vagă că avea prieteni lîngă el care l-au urmărit în singurătatea lui încă din copilărie a fost în sfîrşit

explicată; muzica aceea din centrul fiecărei experienţe care scăpa întotdeauna memoriei a fost în sfîrşit regăsită. Recunoaşterea i-a dat acces la tovărăşia lor, chiar înainte ca mădularele cadavrului să se liniştească. Numai tu ai fost lăsat afară.

El nu i-a văzut doar pe Ei, l-a văzut şi pe El. Animalul ăsta, fiinţa asta zămislită într-un pat, a putut privi la El. Ceea ce pentru tine e un foc orbitor, înăbuşitor, pentru el este acum o lumină înviorătoare, claritatea însăşi şi are forma unui Om. Ţi-ar plăcea să crezi c-ai putea interpreta prosternarea pacientului în Prezenţa lui, oroarea lui de sine şi cunoaşterea totală a păcatelor lui (da Pelinişor, o cunoaştere mai clară chiar decît a ta) în analogie cu senzaţiile tale de înăbuşire şi paralizie cînd dai de aerul ucigător care adie din inima Cerului, dar e o prostie. El mai poate da încă de dureri, dar ei *cuprind* aceste dureri, ei nu le-ar da pentru nici o plăcere pămîntească. Toate desfătările simţurilor, ale inimii sau ale intelectului cu care ai fi putut cîndva să-l ispiteşti, chiar şi desfătările virtuţii însăşi, i se par acum, în comparaţie, aşa cum i-ar părea farmecele pe jumătate greţoase ale unei tîrfe bete unui om care află că iubita lui, pe care a iubit-o toată viaţa şi pe care a crezut-o moartă, e în viaţă şi acum se află chiar la uşa lui. El e prins acum în acea lume în care durerea şi plăcerea iau valori transfinite şi toată aritmetica noastră e descurajată. Ne-am întîlnit încă o dată cu inexplicabilul. După blestemul unor ispititori nefolositori ca tine, cel mai mare blestem asupra noastră e falimentul Serviciului nostru de Informaţii. De am putea numai să aflăm ce vrea El de fapt! Vai, vai, cunoaşterea asta, un lucru atît de detestabil şi siropos în sine, e totuşi necesară Puterii! Uneori sînt aproape disperat. Tot ce mă susţine e convingerea că Realismul, respingerea noastră (în ciuda tuturor ispitelor) a tuturor absurdităţilor şi vorbăriilor prosteşti, *trebuie* să învingă în cele din urmă. între timp trebuie să te aranjez pe tine. Mă semnez cu toată sinceritatea,

Unchiul tău ce te iubeşte tot mai mult şi mai lacom, Zgîndărilă

Zgîndărilă rosteşte un toast

(Scena se petrece în Iad, la dineul anual pentru dracii tineri de la Colegiul de Instruire a Ispititorilor. Dr. Bălosu tocmai a închinat în sănătatea oaspeţilor. Zgîndărilă, un drac cu o bogată experienţă şi invitat de onoare, se ridică pentru a răspunde.)

Domnule Director, Iminența Voastră, Dizgrațiile Voastre, Ghimpii mei, dragi Pişicheri şi stimați Draci:

La astfel de ocazii se obişnuieşte ca oratorul să se adreseze acelora dintre voi care absolviți şi veți fi foarte curînd trimişi la Ispitoriile oficiale de pe Pămînt. Este un obicei pe care vreau să-l urmez şi eu. Îmi aduc bine aminte cu cîtă trepidație am aşteptat prima mea angajare. Sper şi cred că fiecare dintre voi cunoaşte aceeaşi nerăbdare în seara aceasta. Cariera voastră vă aşteaptă. Iadul aşteaptă şi pretinde să fie o carieră de neîntrerupte succese – la fel ca şi a mea.

Nu doresc cîtuşi de puțin să reduc elementul sănătos şi realist al teroarei, neîntrerupta anxietate ce trebuie să acționeze ca biciul şi pintenul asupra eforturilor voastre. Cît de des veți invidia capacitatea de a dorini a oamenilor! în acelaşi timp, însă, doresc să vă prezint o panoramă moderat încurajatoare asupra situației strategice în ansamblu.

Fiorosul vostru Director a inclus în discursul său cu o mulțime de puncte ceva în genul unei apologii a banchetului ce ni l-a pregătit. Ei bine, stimați draci, nimeni nu-l învinovățeşte *pe el,* dar ar fi zadarnic să negăm că sufletele omeneşti cu a căror agonie ne-am hrănit în seara aceasta erau de o calitate destul de slabă. Nici chiar cei mai buni torționari ai noştri nu ar putea să le facă altfel decît insipide.

Oh, ce n-am da să ne înfigem colții într-un Farinata, un Henric al VlII-lea sau chiar un Hitler! Ce mai şoric a fost atunci, ai avut ce ronțăi: o mînie, un egoism, o cruzime doar cu ceva mai puțin ca ale noastre! Te încălzeau pe dinlăuntru, nu alta, cînd îi înghițeai.

În loc de aşa ceva, ce am avut noi în seara aceasta? A fost o autoritate municipală în sos Graft, dar eu unul n-am putut detecta la el aroma unei avariții cu adevărat pasionale şi brutale care să ne desfete ca unul din marii magnați ai secolului trecut. Nu-i aşa că era negreşit un Om Mărunt – o creatură a comisioanelor meschine ce făcea glume meschine în intimitate şi le nega în discursurile sale publice cu cele mai răsuflate platitudini, o măruntă şi viermuită nonentitate ce a rătăcit în corupție şi tocmai a realizat că era coruptă, iar asta fiindcă toți ceilalți făceau la fel? A urmat sleita Tocană de Adulterini. Ați găsit în ea vreo urmă de patimă cu adevărat înflăcărată, sfidătoare, rebelă şi nesătulă? Eu n-am găsit aşa

ceva. Toți au avut pentru mine gustul unor imbecili subsexuați ce au nimerit ori s-au strecurat în paturi nepotrivite ca răspuns automat la reclamele sexy, sau pentru a se considera moderni şi emancipați, ori pentru a se asigura de virilitatea sau „normalitatea" lor, sau chiar pentru că n-aveau altceva de făcut. Sincer, pentru mine, care am gustat din Messalina şi Casanova, au fost greţoşi. Sindicalistul cu umplutură de răzvrătire a fost poate ceva mai gustos. El a lucrat, nu chiar fără să ştie, pentru vărsare de sînge, foamete şi îngrădirea libertății. Da, într-un fel. Dar în ce fel! S-a gîndit atît de puțin la aceste obiective supreme. Alinierea la direcția partidului, importanța de sine şi, deasupra tuturor, rutina i-au dominat de fapt viața.

Dar acum ajungem la ce vreau să spun. Din punct de vedere gastronomic, toate astea sînt deplorabile. Sper însă că niciunul din noi nu pune gastronomia pe primul loc. Nu este oare situația aceasta, într-un mod diferit şi mai serios, plină de promisiuni şi de speranțe?

Să luăm în considerare în primul rînd cantitatea. Calitatea poate fi jalnică, dar n-am avut niciodată suflete (de proastă calitate) într-o mai mare abundență.

Şi apoi triumful! Sîntem ispitiți să spunem că astfel de suflete – sau astfel de bălți cu reziduri a ceea ce era cîndva un suflet – nici nu merită damnarea. Aşa e, dar Vrăjmaşul (din nu ştim ce motive perverse şi tainice) a considerat că merită să încerce să le salveze. Ascultați-mă pe mine, aşa a crezut. Voi, tinereii, ce nu ați fost încă în serviciul activ, habar n-aveți cu cîtă trudă şi cu ce pricepere plină de delicatețe au fost capturate, pînă la urmă, flecare din aceste creaturi mizerabile.

Dificultatea constă tocmai în micimea şi moliciunea lor. Aceştia au fost nişte paraziți cu mintea atît de împotmolită, încît a fost foarte greu să-i ridicăm la acel nivel de claritate şi deliberare unde păcatul mortal devine posibil. Să-i ridicăm suficient, nu pînă la milimetrul fatal al nivelului „prea mult", căci atunci, desigur, totul ar fi fost pierdut: şi-ar fi putut da seama, s-ar fi putut pocăi. Pe de altă parte, s-ar fi putut prea bine să se califice pentru Şeol, ca nişte creaturi ce nu-s bune nici pentru Rai, nici pentru Iad; ființe cărora, după ce n-au reuşit să-şi facă norma, li se îngăduie să se scufunde pentru vecie într-o subumanitate mai mult sau mai puțin satisfăcătoare.

În cazul fiecărei opțiuni individuale pe care Vrăjmaşul ar numi-o cotitură „greşită", creaturile acestea nu prea sînt într-o stare de deplină responsabilitate spirituală. Ele nu înțeleg nici sursa, nici adevăratul caracter al interdicțiilor pe care le încalcă. Conştiința lor nu poate exista în afara atmosferei sociale din jurul lor. Şi, desigur, noi am izbutit să facem ca limbajul lor să fie maculat şi neclar: ceea ce în profesia altora ar fi *mită,* în cazul lor este doar *bacşiş* sau *cadou.* Sarcina Ispititorilor a fost, desigur, ca mai întîi să consolideze în obiceiuri, prin repetare constantă, aceste opțiuni ale drumurilor spre Iad, iar apoi (şi este esențial) să transforme obiceiul în pricipiu – un principiu pe care creatura este gata să-l apere. După aceasta, toate merg bine. Conformarea la mediul social, la început doar instinctivă sau chiar mecanică (cum ar putea o *piftie* să nu se conformeze?), devine acum un crez neacreditat sau un ideal al Tovărăşiei ori al Celor Ce Se Aseamănă. Simpla ignorare a legii pe care o încalcă se transformă acum într-o vagă teorie despre ea (amintiți-vă că ei nu ştiu istorie), o teorie pe care ei o descriu numind-o „morală" *convențională, puritană* sau *burgheză.* Astfel, treptat, începe să se formeze în inima creaturii un nucleu stabil, tare şi compact al hotărîrii de a continua să fie ceea ce este şi chiar de a se împotrivi stărilor sufleteşti ce ar putea aduce vreo schimbare. Este un nucleu foarte mic, cîtuşi de puțin reflectiv (sînt prea ignoranți) sau sfidător (sărăcia lor emoțională şi imaginativă exclude aceasta); în felul său, aproape pedant şi afectat; ca o pietricică sau ca un cancer precoce. El ne va servi însă nouă: avem, în sfîrşit, o respingere reală şi deliberată, deşi nu întru totul articulată, a ceea ce Vrăjmaşul numeşte Har.

Acestea sînt, prin urmare, două fenomene binevenite, în primul rînd, abundența capturilor noastre: oricît de searbădă e mîncarea noastră, nu vom muri de foame. Şi în al doilea rînd, triumful: priceperea Ispititorilor noştri n-a fost niciodată mai mare ca acum. Dar mai importantă decît toate este cea de-a treia morală, pe care nici n-am amintit-o încă.

Sufletele din a căror disperare şi distrugere ne-am, hm, nu pot spune ospătat, dar, oricum, hrănit, în seara aceasta, cresc şi vor continua să crească în număr. Informațiile primite de la Subcomandament ne asigură că aşa este; directivele ne previn să ne orientăm tactica ținînd cont de această situație. „Marii" păcătoşi, în care pasiunile intense şi native au fost împinse dincolo de limite şi în care o imensă concentrație de voință a fost dedicată

obiectelor pe care Vrăjmaşul le detestă, nu vor dispărea; vor deveni doar din ce în ce mai rari. Prada noastră va fi tot mai numeroasă, dar va conține din ce în ce mai mult gunoi – gunoi pe care altădată l-am fi aruncat lui Cerber şi altor dulăi din iad ca nepotrivit pentru masa dracilor. Vreau să înțelegeți două lucruri în această privință: mai întîi, oricît de deprimantă ar părea, schimbarea este de fapt în bine. În al doilea rînd, voi supune atenției dumneavoastră modul în care a fost provocată această schimbare.

Este o schimbare în bine. Marii (şi gustoşii) păcătoşi sînt făcuți din aceeaşi stofă ca fenomenele acelea oribile, marii Sfinți. Posibila dispariție a acestui material poate însemna mese insipide pentru noi, dar nu înseamnă oare şi totală frustrare şi foame pentru Vrăjmaş? El n-a creat oamenii, nu S-a făcut asemenea lor pentru a produce candidați la Şeol, oameni „rataţi". El a vrut să producă Sfinți, dumnezei, ființe ca El însuşi. Nu este mîncarea searbădă de la masa voastră un preț foarte mic pentru desfătarea de a şti că marele Lui experiment ia sfîrşit? Şi nu numai atît. Pe măsură ce marii sfinți se împuținează şi majoritatea îşi pierd orice individualitate, marii păcătoşi devin agenți din ce în ce mai eficienți pentru noi. Orice dictator sau demagog, oricare star de cinema sau cîntăreț, poate atrage acum la el zeci de mii de oi umane, care i se dăruiesc lui în întregime (ceea ce a mai rămas din ei) şi, prin el, nouă. S-ar putea să vină timpul cînd, cu cîteva excepții, nu va mai trebui să ne batem capul deloc cu ispitirea *individuală.* Prinde berbecul cu talanga şi toată turma îl va urma.

Dar vă dați seama cum am reuşit să reducem atît de mulți oameni la nivelul zero? Căci nu este o întîmplare. Este răspunsul nostru – şi ce răspuns magnific – la una din cele mai grele provocări cu care am fost confruntați vreodată.

Permiteți-mi să vă amintesc care a fost situația umană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea – perioada în care am încetat să mai fiu un Ispititor stagiar, fiind răsplătit cu un post în administrație. Marea mişcare pentru libertate şi egalitate între oameni dăduse deja roade bune şi ajunsese la maturitate. Sclavia fusese abolită. Războiul american de Independență fusese cîştigat. Revoluția franceză reuşise, toleranța religioasă era în creştere aproape pretutindeni. În acea mişcare existaseră inițial multe elemente în favoarea noastră: mult Ateism, mult Anticlericalism, multă invidie şi sete de răzbunare,

chiar şi unele tentative (cam absurde) de reînviere a Păgînismului. Toate erau amestecate laolaltă şi nu era uşor de hotărît ce atitudine să luăm. Pe de o parte, a fost o amară lovitură pentru noi – şi încă este – ca orice om ce a fost flămînd să fie hrănit şi oricine a fost în lanțuri să fie eliberat. Dar, pe de altă parte, în mişcarea aceasta a fost atîta respingere a credinței, atît de mult materialism, secularism şi ură, încît am considerat că trebuie s-o încurajăm.

Dar, în a doua parte a secolului, situația s-a simplificat mult şi a fost în acelaşi timp de rău augur. În sectorul englez (linia de front unde mi-am adus serviciile) s-a întîmplat un lucru îngrozitor: Vrăjmaşul, cu obişnuita Lui dexteritate, Şi-a însuşit în mare parte această mişcare progresistă şi liberalizatoare şi a pervertit-o pentru a-Şi atinge propriile țeluri. N-a rămas decît foarte puțin din vechiul ei anticreştinism. Periculosul fenomen numit socialismul creştin făcea ravagii. Patronii de modă veche, moda bună, care s-au îmbogățit prin trudă grea, în loc să fie asasinați de muncitorii lor – am fi putut folosi aceasta – erau detestați de cei din clasa lor. Bogații renunțau din ce în ce mai des la puterea lor, nu in fața revoluției sau constrîngerii, ci urmînd glasul conştiinței. Cît despre săracii ce au beneficiat de aceasta, s-au comportat cît se poate de dezamăgitor. În loc să-şi folosească noile libertăți, cum pe bună dreptate ne-am aşteptat şi am sperat, în masacre, violuri şi tîlhării sau chiar pentru a fi beți tot timpul, ei s-au apucat cu perversitate să devină mai curați, mai ordonați, mai cumpătați, mai instruiți şi chiar mai virtuoşi. Credeți-mă, stimați draci, amenințarea unei societăți cu adevărat sănătoase părea atunci cît se poate de serioasă.

Mulțumită Tatălui Nostru din Adîncuri, amenințarea a fost înlăturată. Contraatacul nostru s-a dat la două niveluri: la nivelul cel mai de jos liderii noştri au izbutit să reînvie un element ce fusese implicat în mişcare încă din primele ei zile. În inima acestei lupte pentru Libertate era ascunsă adînc şi o ură împotriva libertății personale. Primul care a dezvăluit acest lucru a fost Rousseau, acel om neprețuit. în democrația lui perfectă, dacă vă amintiți, nu e permisă decît religia de stat, este restaurată sclavia şi individului i se spune că el a vrut cu adevărat să facă (deşi nu ştia) ceea ce îi cere guvernul. Din acel punct de plecare, *via* Hegel (un alt indispensabil propagandist al nostru), am reuşit cu uşurință

să fondăm statul nazist şi cel comunist. Chiar şi în Anglia am avut un oarecare succes. Am auzit nu demult că în țara asta omul nu putea, fără permisiune, să taie cu propriul său topor un copac ce era al lui, să-l facă scînduri cu ferăstrăul şi să construiască un adăpost în grădina lui.

Acesta a fost contraatacul nostru la un nivel. Vouă, simpli începători, nu vi se va încredința o astfel de muncă. Veți fi ataşați persoanelor particulare, ca Ispititori, împotriva lor, sau prin ei, contraatacul nostru ia o formă diferită.

Democrația este cuvîntul cu care trebuie să-i duceți de nas. Munca reuşită pe care experții noştri filologi au depus-o deja în coruperea limbii oamenilor fac inutil avertismentul de a nu-i lăsa niciodată să dea acestui cuvînt un înțeles bine definit. Nu o vor face. Nu le va trece niciodată prin minte că *democrația* este de fapt numele unui sistem politic, a unui sistem de votare chiar, şi că nu are decît o legătură firavă şi îndepărtată cu ce le dați voi să înghită. Şi, bineînțeles, nu le dați voie să pună întrebarea lui Aristotel: „comportament democratic" înseamnă comportament pe placul democrațiilor sau comportament ce menține democrația. Dacă o fac, va fi greu să nu observe că trebuie să fie acelaşi lucru. Voi trebuie să folosiți cuvîntul doar ca o incantație; dacă vreți, numai pentru puterea lui comercială. Este un cuvînt pe care ei îl venerează şi, desigur, este legat de ideea politică conform căreia oamenii trebuie considerați egali. Voi să faceți apoi, în mintea lor, o trecere pe furiş de la această idee politică la credința efectivă că toți oamenii *sînt* egali. Mai ales individul de care vă ocupați. Ca rezultat, veți putea folosi cuvîntul *democrație* pentru a consfinți, în mintea lui, sentimentele umane cele mai degradante (şi mai puțin plăcute). Îi puteți face să exerseze, nu numai fără ruşine, dar şi cu seninătatea autoaprobării, o conduită care, neocrotită de cuvîntul magic, ar fi ridiculizată de toată lumea.

Sentimentul la care mă refer este, desigur, cel care îl face pe un om să zică: „sînt la fel de bun ca tine".

Primul avantaj, şi cel mai evident, este că îl induceți astfel să întroneze în centrul vieții lui o minciună solidă, răsunătoare. Nu vreau să spun doar că afirmația lui este falsă, că nu este egal în bunătate, cinste şi bun simț cu alții pe care-i vede cum nu este egal în înălțime sau în talie. Vreau să spun că nici el n-o crede. Nici un om care spune „sînt la fel

de bun ca tine" nu crede aşa ceva, altfel n-ar spune-o. Un cîine Saint Bernard n-o spune unui cățel de pluş, nici învățatul unui prostănac, nici muncitorul trîntorului sau femeia frumoasă celei urîte. Pretenția la egalitate, în afara domeniului politic, este afirmată doar de cei ce se simt într-un anumit fel inferiori şi ea exprimă tocmai mîncărimea, usturimea, suferința cunoaşterii unei inferiorități pe care pacientul refuză s-o accepte.

Aşa că o resimte. Da, şi astfel resimte orice fel de superioritate în alții, o denigrează şi doreşte s-o anihileze. Acum suspectează că orice diferență este o pretenție de superioritate. Nimeni nu trebuie să se deosebească de el prin voce, haine, maniere, distracții, preferințe culinare: „Uite pe cineva care vorbeşte engleza mai clar şi mai eufonic decît mine – trebuie să fie o afectare abjectă, arogantă, fandosită. Omul ăsta spune că nu-i plac cîrnații – fără îndoială că se crede prea bun pentru aşa ceva. Iată unul care nu se dă pe brazdă – unul din afurisiții ăia cu nasul pe sus, care vrea să facă pe nebunul. Dacă ar fi oameni simpli, cinstiți, ar fi ca mine. Ce le arde să fie altfel? Nu e democratic!"

Fenomenul în sine nu este ceva nou. Sub numele de Invidie este cunoscut oamenilor de mii de ani, dar pînă acum a fost privit ca viciul cel mai odios – şi cel mai comic. Celor care îşi dădeau seama de acest sentiment le era ruşine; cei care nu-şi dădeau seama, nu-l cruțau la alții. Încîntătoarea noutate a situației prezente este că acum îl puteți consfinți, făcîndu-l respectabil şi lăudabil, prin incantarea cuvîntului *democratic.*

Sub influența acestei cîntări, cei ce sînt în oarecare privință inferiori se pot strădui mai cu inimă şi cu mai mult succes ca întotdeauna să tragă pe toată lumea în jos, la nivelul lor. Si asta nu-i tot: sub aceeaşi influență, cei ce ajung sau ar putea ajunge la o umanitate totală, se retrag de teama de a nu fi nedemocratici. Am informații credibile că acum unii tineri îşi înăbuşă un gust incipient pentru muzica clasică sau literatura bună din cauză că i-ar putea împiedica să fie Oameni ca Toți Ceilalți; că oameni care doresc cu adevărat – şi li se oferă Harul ce i-ar ajuta – să fie cinstiți, curați sau moderați, refuză. Acceptînd, ar deveni Altfel, ar putea ofensa Modul de Viață, i-ar înlătura din Tovărăşie, ar împiedica Integrarea lor în grup. Ar putea (oroarea ororilor!) deveni indivizi!

Totul este rezumat în rugăciunea pe care o tînără a rostit-o nu demult: „Dumnezeule, fă-mă o fată obişnuită din secolul douăzeci!" Mulțumită strădaniilor

noastre, asta va însemna tot mai mult: „Fă-mă o cochetă, un Idiot, un parazit."

Între timp, ca un încîntător rezultat secundar, cei cîțiva (tot mai puțini pe zi ce trece) care nu vor deveni oameni Normali, Obişnuiți, Ca Toți Ceilalți sau Integrați tind tot mai mult să devină pedanți şi excentrici, aşa cum îi consideră gloata, deoarece suspiciunea deseori *creează,* ceea ce suspectează. („Din moment ce orice aş face, vecinii tot mă consideră vrăjitoare sau agent comunist, totuna e dacă sînt sau nu.") Drept urmare, avem acum o intelectualitate care, deşi în număr mic, este foarte folositoare cauzei Iadului.

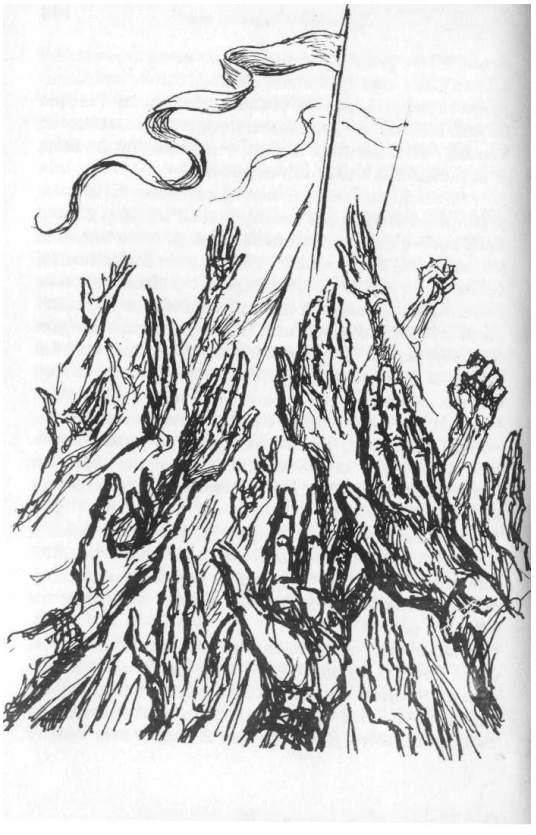

Dar aceasta este doar o consecință. Vreau să vă atrag atenția asupra mişcării vaste şi cuprinzătoare de discreditare şi, în cele din urmă, de eliminare a oricărei excelențe umane – morale, culturale, sociale sau intelectuale. Şi aşa-i că-i plăcut să observăm cum „democrația" (în sensul incantației) face acum pentru noi munca ce odinioară era efectuată de vechii Dictatori şi se foloseşte de aceleaşi metode? Vă amintiți cum un dictator grec (pe atunci îi numeau „tirani") a trimis un mesager la un alt dicator ca să-i ceară un sfat despre

principiile de guvernare. Al doilea dictator l-a condus pe mesager la un cîmp de grîu şi acolo a început să lovească cu toiagul toate firele ce se ridicau deasupra celorlalte. Morala era clară. Nu permite superioritate în rîndul supuşilor tăi. Nu lăsa în viață nici un om mai înțelept, mai bun, mai vestit sau mai chipeş decît ceilalți. Redu-i la acelaşi nivel: toți să fie sclavi, nulități, nimeni, Toți egali. În felul acesta au putut tiranii să practice, într-un anumit sens, „democrația". Dar acum, „democrația" poate face acelaşi lucru fără altă tiranie decît a ei însăşi, nimeni nu trebuie să meargă acum pe cîmp cu toiagul. Tulpinile mici muşcă singure vîrfurile celor mai înalte, iar tulpinile mal înalte se muşcă singure pentru a deveni Tulpini Obişnuite.

Am spus că a asigura damnarea acestor mici suflete, a acestor creaturi ce au încetat aproape să mai fie indivizi, este o muncă grea şi complicată. Dar, dacă se folosesc eforturile şi aptitudinile necesare, puteți fi destul de siguri de rezultat. Marii păcătoşi *par* uşor de prins, dar apoi devin imprevizibili. După ce v-ați jucat cu ei şaptezeci de ani, Vrăjmaşul vi-i smulge din gheare în cel de-al şaptezeci şi unulea. Vedeți, ei sînt capabili de pocăință adevărată, sînt conştienți de vina lor adevărată. Dacă lucrurile iau o întorsătură nedorită, ei sînt gata ca, de dragul Vrăjmaşului, să sfideze presiunile sociale, aşa cum le-au sfidat şi pentru noi. În multe privințe, este mai greu să urmăreşti şi să loveşti o viespe ce zboară, decît să tragi de aproape într-un elefant sălbatic. Dar e mult mai greu dacă nu nimereşti elefantul!

Experiența mea, aşa cum am spus, a fost mai mult în sectorul englez şi încă primesc de acolo veşti mai mult ca de oriunde. Poate că ceea ce vă voi spune nu este întru totul valabil pentru sectoarele unde operați voi acum, dar cînd mergeți înapoi puteți face ajustările necesare. Ceea ce vă spun va avea, cu siguranță, o oarecare aplicație. Dacă nu permite decît o aplicație cam mică, trebuie să vă străduiți ca țara de care vă ocupați să se asemene mai mult cu ceea ce este acum Anglia.

În această țară promițătoare, ideea „sînt la fel de bun ca şi tine" a devenit deja mai mult decît o influență socială generală şi începe să-şi croiască drum şi în sistemul lor de învățămînt. N-aş putea spune cu certitudine cît au avansat operațiunile pînă în prezent, dar nici nu contează. Odată ce ați sesizat tendința, puteți prezice cu uşurință dezvoltarea

ulterioară, mai ales dacă şi noi vom avea un rol în această dezvoltare. Principiul de bază al noii educații va fi că prostănacii şi leneşii nu trebuie să se simtă inferiori elevilor inteligenți şi silitori. Ar fi „nedemocratic". Diferențele acestea dintre elevi – fiind clar şi evident diferențe *individuale* – trebuie mascate, treabă ce se poate face la diverse niveluri. În universități, examenele trebuie concepute în aşa fel încît aproape toți studenții să ia note bune. Examenele de admitere trebuie concepute în aşa fel încît toți (sau aproape toți) cetățenii să poată urma o facultate, fie că au sau nu capacitatea (sau dorința) de a profita de un învățământ superior. În şcoli, copiii prea proşti sau prea leneşi ca să învețe pot fi puşi să facă ceea ce alți copii fac în timpul liber. De exemplu, să facă plăcinte din noroi şi să-i zică modelaj. Dar să nu existe niciodată nici cea mai mică aluzie că sînt inferiori copiilor ce lucrează. Orice fleac ar face, trebuie să aibă (cred că englezii folosesc deja termenul) „paritate de stimă". Nu este imposibil un proiect încă şi mai drastic: copiii capabili să treacă într-o clasă superioară pot fi reținuți în mod artificial, ca să nu fie *traumatizat,* ceilalți – ah, Beelzebub, ce cuvînt folositor! – rămînînd în urmă. Elevul strălucit rămîne astfel legat democratic de grupul său de vîrstă de-a lungul întregii şcoli, iar elevul capabil să-i înțeleagă pe Eschil şi pe Dante stă şi ascultă încercările colegului său de a citi corect CĂȚELUŞ CU PĂRUL CREȚ.

Într-un cuvînt, avem speranțe rezonabile că învățământul va fi virtual abolit odată ce „sînt la fel de bun ca şi tine" îşi va fi croit calea. Toate stimulentele pentru învățătură şi pedepsele pentru că nu se învață vor dispărea. Cei puțini care vor dori să învețe vor fi împiedicați: cine sînt ei să-i întreacă pe tovarăşii lor? Şi, oricum, profesorii – sau ar trebui să spun surorile de caritate? – vor fi mult prea ocupați cu liniştirea şl mîngîierea prostălăilor ca să mai aibă timp să-i învețe ceva Nu va mai trebui să plănuim şi să trudim pentru a răspîndi printre oameni înfumurarea imperturbabilă şi prostia incurabilă. Micii paraziți o vor face în locul nostru.

Desigur, aceasta nu se va întîmpla dacă învățământul nu devine învățământ de stat. Dar va deveni, face parte din aceeaşi mişcare. Taxele penale, concepute în acest scop, vor lichida clasa de mijloc, clasa pregătită să economisească, să facă sacrificii şi să cheltuiască pentru educarea copiilor lor în sistemul particular. Îndepărtarea acestei clase, pe lîngă că

este legată de abolirea învățămîntului, este, din fericire, efectul inevitabil al ideii „sînt la fel de bun ca şi tine”. La urma urmei, ei au fost categoria socială care a dat omenirii majoritatea copleşitoare a oamenilor de ştiință, a medicilor, filosofilor, teologilor, poeților, artiştilor, compozitorilor, arhitecților, juriştilor şi administratorilor. Dacă a existat vreodată un snop cu spice înalte ce trebuia nivelat, cu siguranță acesta a fost. Aşa cum a observat nu demult um om politic englez: „Democrația nu vrea oameni mari!”.

Ar fi inutil să întrebi o astfel de creatură dacă prin nu *vreau* înțelege „nu am nevoie” sau „nu-mi place”. Dar ar fi mai bine ca voi să ştiți, fiindcă întrebarea lui Aristotel se pune din nou.

Noi, cei din Iad, am saluta dispariția democrației în sensul exact al cuvîntului, respectiv sistemul politic numit astfel. Ca toate formele de guvernămint, el lucrează deseori în avantajul nostru, dar mult mai puțin decît oricare altă formă. Şi trebuie să ne dăm seama că „democrația” în sensul diabolic („sînt la fel de bun ca tine”, Oameni Obişnuiți, Tovărăşie) este instrumentul cel mai bun posibil pentru stîrpirea democrațiilor politice de pe fața pămîntului. Şi asta fiindcă „democrația” sau „spiritul democratic” (în sensul diabolic) duce la o națiune fără oameni mari, la un popor de inculți, plini de fudulia pe care o cultivă linguşirea cu ajutorul ignoranței şi gata să sară la bătaie sau să se smiorcăie la prima aluzie critică. Aşa doreşte Iadul să fie orice popor democratic, fiindcă atunci cînd o astfel de națiune are vreun conflict cu o altă națiune unde copiii au trebuit să învețe la şcoală, unde talentul este aşezat la loc de cinste şi unde maselor ignorante nu li se permite accesul la afacerile publice, nu există decît un singur rezultat.

Democrațiile au fost surprinse de curînd cînd au aflat că Rusia le-a luat-o înainte în ştiință. Ce mostră delicioasă de orbire omenească! Dacă întreaga tendință a societății lor se opune oricărei excelări, atunci de ce mai aşteaptă ca savanții lor să exceleze?

Funcția noastră este să încurajăm comportamentul, manierele, atitudinea mentală pe care le încurajează şi le prețuiesc în mod firesc democrațiile, deoarece acestea sînt tocmai lucrurile care, scăpate din mînă, vor distruge democrația. Să-ți vină să te minunezi, nu alta, că oamenii nici nu-şi dau seama de asta. Chiar dacă nu-l citesc pe Aristotel (ar fi nedemocratic), v-ați aştepta ca Revoluția franceză să-i fi învățat aristocrația nu este

menținută de comportamentul care place în mod natural aristocraților. Ar fi putut aplica atunci acelaşi principiu tuturor formelor de guvernămînt.

N-aş dori să închei în această notă. Nu vreau să vă încurajez – ferească Iadul! – să credeți ideea înşelătoare pe care voi trebuie s-o întipăriți în mintea victimelor voastre. Mă refer la amăgirea că soarta națiunii este în *ea însăşi* mai importantă decît sufletele indivizilor, înfrîngerea popoarelor libere şi înmulțirea statelor sclavagiste reprezintă pentru noi un mijloc (şi o distracție, bineînțeles), dar scopul real este distrugerea indivizilor. Asta fiindcă numai indivizii pot fi mîntuiți sau damnați, pot deveni copiii Vrăjmaşului sau hrană pentru noi. Valoarea supremă, pentru noi, a unei revoluții, foamete, sau a unui război constă în chinul, trădarea, ura, mînia şi disperarea pe care le pot produce. „Sînt la fel de bun ca tine" este un mijloc util de distrugere a societăților democratice, dar are o valoare şi mai profundă ca scop în sine, ca stare de spirit care, excluzînd în mod necesar smerenia, mila, mulțumirea şi toate plăcerile recunoştinței sau admirației, îndepărtează omul de aproape orice cale ce l-ar putea duce în Cer.

Şi acum partea cea mai plăcută a sarcinii mele. Mi-a revenit mie obligația de a închina din partea oaspeților în sănătatea domnului director Bălosu şi a Colegiului de Instruire a Ispititorilor. Umpleți paharele, dar ce văd? Ce buchet delicios adulmec? Să fie oare adevărat? Domnule director, îmi retrag toate cuvintele aspre despre cină. Văd şi miros că pînă şi în starea de război, pivnița colegiului mai păstrează cîteva butoiaşe din reuşita recoltă Fariseu. Vai, vai, ca-n timpurile vechi. Țineți-l un moment sub nările voastre, stimați draci. Ridicați-l la lumină. Priviți acele striații aprinse ce se zvîrcolesc şi se încolăcesc în inima lui întunecată de parcă s-ar lupta. Şi asta fac, într-adevăr. Ştiți cum a fost obținut vinul acesta? Mai multe tipuri de farisei au fost recoltați, zdrobiți şi lăsați să fermenteze laolaltă pentru a produce această aromă subtilă. Tipuri care erau cei mai mari rivali de pe Pămînt. Unii nu ştiau decît legi, relicve şi mătăii; alții aveau haine sărăcăcioase, fețe lungi şi se abțineau cu meschinărie de la vin, jocuri de cărți sau frecventarea teatrelor. Amîndouă tipurile aveau în comun o autoneprihănire şi o distanță aproape infinită între adevărata lor credință şi ceea ce este sau porunceşte de fapt Vrăjmaşul. Răutatea altor religii era doctrina cu adevărat vie din religia fiecăruia; calomnia le era evanghelia şi

defăimarea litania. Cum se mai urau, pînă la cer! Cu cît mai mult se urăsc acum că sînt uniți pe vecie, dar nu împăcați. Uluirea, resentimentele lor la combinare, supurația veninului lor neiertat pe veci, trecînd prin digestia noastră ca focul. Focul negru. Toate bune şi frumoase, stimați prieteni, dar ar fi o zi de rău augur pentru noi dacă ceea ce înțeleg oamenii prin „religie" ar dispărea de pe pămînt. Încă ne mai furnizează păcate delicioase. Frumoasa floare a nesfințeniei poate creşte numai în strînsă apropiere de Sfințenie. Nicăieri încercările noastre nu au atîta succes ca la picioarele altarului.

Iminența voastră, Dizgrațiile voastre, Ghimpii mei, Pişicherii mei, Stimați draci:

închin pentru dumneavoastră,

din partea Directorului Bălosu şi a Colegiului